

*Riku Kauhanen
Jouni Korkiasaari
Ismo Söderling*

LIIKKEELLÄ

*Siirtolaisuusinstituutti
1974–2014*

Riku Kauhanen, Jouni Korkiasaari & Ismo Söderling

LIIKKEELLÄ

Siirtolaisuusinstituutti 1974–2014

Siirtolaisuusinstituutti perustettiin vuonna 1974 tutkimaan ja dokumentoimaan suomalaista muuttoliikettä. Amerikkaan oli 100 vuotta aikaisemmin alkanut suuri muuttoliike, jonka parissa moni tutkija työskenteli instituutin perustamisen aikoihin. Kuinka Niilo Mäestä tuli Nick Hill, siinäpä pohtimista. Suuret Ruotsiin muutot olivat myös juuri tapahtuneet, ja nekin vaativat selvittämistä ja dokumentointia.

Instituutista on tullut 40 vuoden aikana maamme keskeisin siirtolaisuuden resurssikeskus. Instituutti tutkii, julkaisee alan kirjallisuutta, järjestää tapahtumia, arkistoi, ylläpitää kirjastoa ja opastaa sukututkimuksessa. Instituutin tiloissa on jatkuvasti esillä myös siirtolaisuuteen liittyviä näyttelyitä, ja nimenomaan siirtolaisten itsensä tekeminä.

Juhlakirjallaan instituutti haluaa myös muistuttaa, että me kaikki olemme muuttaneet joskus. Lähes jokaisella meillä on myös sukulaisia rajojemme ulkopuolella. Suomeen myös muutetaan. Kun instituutti perustettiin, oli maassamme noin 10 000 maahanmuuttajaa. Nyt luku on 300 000 ja kasvaa kovaa vauhtia.

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
Institute of Migration
www.migrationistitute.fi

ISBN 978-952-5889-86-4 (nid.)
ISBN 978-952-5889-87-1 (pdf)
ISSN 2323-654X
Erikoisjulkaisut – n:o 6

Riku Kauhanen
Jouni Korkiasaari ja Ismo Söderling

LIIKKEELLÄ

Siirtolaisuusinstituutti

1974–2014

Siirtolaisuusinstituutti
2015

Erikoisjulkaisuja E6

Julkaisija:
Siirtolaisuusinstituutti
Eerikinkatu 34, 20100 Turku
<http://www.siirtolaisuusinstituutti.fi>

Teksti: Riku Kauhanen (käsikirjoitus),
Jouni Korkiasaari ja Ismo Söderling (kuvitus ja toimitustyö)

Kirjan taitto ja kuvankäsittely: Jouni Korkiasaari

ISBN: 978-952-5889-86-4

ISBN: 978-952-5889-87-1 (verkkoversio)

ISSN: 2323-654X

Kirjapaino: Painosalama Oy, Turku 2015

Kirjoittajan alkusanat

Tämän historiikin pääasiallisia lähteitä ovat Siirtolaisuusinstituutin omat julkaisut, etenkin Siirtolaisuus-Migration -lehti. Toisena tärkeänä lähteenä olen käyttänyt instituutin toimintakertomuksia. Myös instituutin hallituksen ja valtuuston pöytäkirjat ovat olleet lähteinä, kun toimintakertomukset ovat jättäneet kysymyksiä auki. Samoin olen aina voinut kääntyä instituutin entisen ja nykyisen henkilökunnan puoleen. Olen myös saanut entisiltä työntekijöiltä, johtaja Olavi Koivukankaalta ja hallintopäällikkö Maija-Liisa Kalhamalta, tietoa instituutin varhaisista vaiheista. Kiitokset teille, kun suostuite haastateltaviksi.

Riku Kauhanen
FM

Julkaisijan esipuhe

Siirtolaisuusinstituutti juhli 40-vuotista taivaltaan elokuussa 2014. Tilaisuus pidettiin lähinnä perhepiirissä, sillä juhliimme oli kutsuttu nykyisen henkilökunnan lisäksi eläkkeelle siirtyneet kollegamme. Samoin nykyinen ja entinen luottamushenkilöstö oli runsaasti edustettuna. Juhlaseminaarin pidimme Åbo Akademin Arkenin tiloissa. Siellä pidetyistä esitelmistä ja tervehdyksistä ilmestyi Siirtolaisuus-Migration -lehtemme erikoisnumero 2-3/2014 pian tapahtuman jälkeen.

Historiikin nimi ”Liikkeellä” viittaa kahtaalle: Siirtolaisuusinstituutti on toiminut elinaikanaan neljässä eri toimipisteessä. Toisaalta tutkimus- ja dokumentaatiotoimintamme keskiössä ovat muuttajat. Instituutti aloitti toimintansa vanhassa kasarmirakennuksessa. Sieltä se on päätynyt Eerikinkadun nykyisiin toimitiloihin, jotka ovat sekä toimivat että edustavat.

Instituutilla on ollut tätä kirjoitettaessa kaksi johtajaa. Pisimmän työosan on tehnyt Olavi Koivukangas. Hänen 35-vuotisen uransa aikana instituutti saavutti alallaan tunnustetun aseman. Siitä oli allekirjoittaneen hyvä jatkaa. Työ on ollut haastavaa, mutta talon henkilökunnan erinomainen henki ja venymiskyky ovat vieneet instituuttia eteenpäin. Kolmas johtaja, dosentti Tuomas Martikainen aloittaa työnsä elokuussa 2015. Tuomaksen hyvin tuntien instituutti on varmoissa ja osaavissa käsissä. Itse jään odottelemaan kutsua 50-vuotisjuhliin instituutin muiden senioreiden kanssa.

Haluan kiittää Historiikin valmistumisesta FM Riku Kauhasta ja tietopalvelupäällikkö Jouni Korkiasaarta. Rikun tekstit ja Jounin kuvat luovat erinomaisen kokonaisuuden eletystä elämästä siirtolaisten maailmassa.

Rusko 12.4.2015
Ismo Söderling
Johtaja

Sisällys

1	Instituutin perustaminen ja ensimmäinen vuosi	5
2	Siirtolaisuusinstituutti organisaationa	10
3	Kasarmeilta keskustaan – Siirtolaisuusinstituutin toimitilat	19
4	Pohjanmaan aluekeskus ja Centret för Svenskfinland	30
5	Tutkimustoiminta	36
6	Arkisto ja kirjasto	56
7	Siirtolaisrekisteri	65
8	Näyttelytoiminta	72
9	Julkaisut	81
10	Reikäkortista Facebookiin – Instituutti tietotekniikan valtavirrassa	86
11	Symposiumeja, seminaareja ja muita tapahtumia	91
12	Siirtolaisten muiston vaaliminen	105
13	Instituutin ensimmäiset 40 vuotta tiivistäen	111
14	Henkilöitä Siirtolaisuusinstituutin historian varrelta	117

1

Instituutin perustaminen ja ensimmäinen vuosi

Siirtolaisuustutkimuksen ja -dokumentoinnin taustaa

Luonnollisesti siirtolaisuustutkimusta tehtiin Suomessa jo ennen Siirtolaisuusinstituutin perustamista. Varhaisinta toimintaa oli viranomaisten harjoittama luettelointi ja tilastointi, joka oli monin paikoin puutteellista. Merkittävimpiä varsinaisista tutkimuksista olivat O. K. Kilven *Suomen siirtolaisuus ja 19. vuosisadan kansantalous* (1919), Anna-Leena Toivosen väitöskirja *Etelä-Pohjanmaan valtamerentakainen siirtolaisuus 1867–1930* vuodelta 1963 ja Vilho Koirasen *Suomalaisten siirtolaisten sulautuminen Ruotsissa* vuodelta 1966. Samaan aikaan Turun yliopistossa tehtiin tutkimusta kaukosiirtolaisuudesta yleisen historian professori Vilho Niitemaan johtamana. Maan sisäisessä muuttoliikkeessä klassikkona ja samalla suunnannäyttäjänä voidaan pitää Reino Lennon väitöstutkimusta *Maassamuutto ja siihen vaikuttaneet tekijät Suomessa vuosina 1878–1939* vuodelta 1951.

Varsinaista siirtolaistutkimusta tukivat lähinnä 1927 perustettu Suomi-Seura ry ja työvoimaministeriö, jonka alaisuudessa toimi 1970-luvulla perustettu siirtolaisasiain neuvottelukunta. Edelleen 1970-luvulla puuttui koordinoiva keskus, jonka kautta saisi helposti käsiinsä tiedot aikaisemmasta siirtolaisuustutkimuksesta, olemassa olevista julkaisuista ja mahdollisista yhteistyötahoista. Eri yliopistot, ministeriöt, yksittäiset tutkijat ja muut tahot tekivät tutkimuksia tietämättä juurikaan muista meneillään olevista hankkeista.

Siirtolaisuuden – eli maastamuuton, maassamuuton ja historiallisen siirtolaisuuden – tutkimuksen ja dokumentoinnin tarve kasvoi olennaisesti 1960- ja 1970-luvulla lähihistoriamme suurimman muuttoliikkeen ollessa käynnissä. Satojatuhansia suomalaisia muutti Ruotsiin työn perässä ja maan sisällä pohjoisesta etelään. Tutkimusta näistä muuttoliikkeistä tehtiin ministeriöissä ja yliopistoissa, mutta tämä oli hajanaista ja koordinoimatonta.

Instituutti perustetaan 15.3.1974

Suurten muuttoliikkeiden tutkimiseksi katsottiin tärkeäksi perustaa aiheelle omistautunut tutkimus- ja dokumentointikeskus. Turussa keskusta ideoi professori Vilho Niitemaa. Tutkimisen ja dokumentoinnin lisäksi tämän tahon tehtäväksi kaavailtiin yhteistyöelimenä toimimista ja tutkimuksen koordinointia niin kotimaassa kuin kansainvälisesti. Tarkoituksena oli luoda hyvät tutkimusedellytykset tutkijoille, opiskelijoille, opettajille, Suomen valtiolle, medialle ja muille tukea tarvitseville tahoille.

Opetusministeriö suhtautui myönteisesti professori Niitemaan ideoimaan keskukseseen. Perustamiskokouksessa Turun yliopistolla konsistorin istuntosalissa 15.3.1974 päätettiin perustaa Siirtolaisuusinstituuttisäätiö. Läsä kokouksessa oli 21 eri tahoja; korkeakouluja, ministeriöitä ja yhteisöjä, joita edustamassa oli 34 henkilöä. Tahoihin kuuluivat kaikki silloiset Suomen yliopistot, Suomi-Seura ry, Väestöliitto sekä opetus-, ulkoasiain- ja työvoimaministeriö. Tohtori Olavi Koivukangas kutsuttiin säätiön asiamieheksi ja instituutin johtajaksi.

Instituutille esitettiin useita eri nimiä, esillä olivat esimerkiksi *Siirtolaisuuden Tutkimussäätiö* ja *Muuttoliiketutkimuskeskus*. Jaakko Itälän ehdotus *Siirtolaisuusinstituutti*, *Institute of Migration*, sai perustamiskokouksessa eniten kannatusta. Kansleri Tauno Nurmela totesi siirtolaisuus-termin kattavan myös toisen nimiehdotuksen sisältämän muuttoliikkeen. Hyvin vahvana kilpailijana nimelle oli *Muuttoliikeinstituutti*, jota kannattivat muun muassa professori Armas Nieminen, työministeriön toimistopäällikkö Altti Majava ja arkkitehti Raimo Narjus monin eri perustein, muun muassa siksi, että muuttoliikkeet mainitaan instituutin säännöissä. Lopuksi kuitenkin kokouspöytäkirjassa todetaan: ”Akateemikko Jutikkalakaan ei pitänyt kiinni muuttoliike-termistä, koska nimen on oltava iskevä. Perustettavan laitoksen nimeksi päätettiin *Siirtolaisuusinstituutti – Migrationsinstitutet*. Instituutin logon suunnitteli professori Vilho Niitemaan ystävä, taiteilija Armas Mikola.

Perustaminen

Siirtolaisuusinstituutin ensimmäiseen väliaikaiseen hallitukseen vuonna 1974 nimettiin puheenjohtajaksi Turun yliopiston professori Vilho Niitemaa ja varapuheenjohtajaksi opetusministeriön hallitussihteeri Lauri Lehtonen. Valinnat korostivat Turun yliopiston roolia instituutin alullepanijana ja opetusministeriötä sen toiminnan rahoittajana. Ensimmäisen hallituksen jäseniksi tulivat

Siirtolaisuusinstituutin käynnistämistilaisuus vuonna 1974. Edessä vasemmalta arkkitehti Raimo Narjus, Turun kaupunginsihteeri Paavo Mäkinen, Väestöliiton toimitusjohtaja Jouko Hulkko ja instituutin kirjastonhoitaja Simo Toivonen.

Professori Vilho Niitemaa puhumassa instituutin käynnistämistilaisuudessa. Istumassa Siirtolaisuusinstituuttisäätiön asiamieheksi ja instituutin johtajaksi kutsuttu tohtori Olavi Koivukangas.

toimitusjohtaja Tauri Aaltio Suomi-Seura ry:stä, lähetysneuvos Anders Huldén Ulkoasiainministeriöstä, professori Lars Huldén Helsingin yliopistosta, toimitusjohtaja Jouko Hulkko Väestöliitto ry:stä, professori Oscar Nikula Åbo Akademiasta ja toimituspäällikkö Holger Quick työvoimaministeriöstä. Ensimmäisen varsinaisen toimintavuoden 1975 hallitusta täydennettiin Turun kaupungin edustajalla, maisteri Pentti Väänäsellä.

Instituutin valtuuskunnan puheenjohtajana toimi professori Jorma Pohjanpalo ja varapuheenjohtajana kouluneuvos Jussi Saukkonen. Instituutin alkuvaiheen henkilökuntaan kuuluivat johtaja Olavi Koivukangas, toimistosihteeri Maija-Liisa Kalhama ja vuoden lopusta lähtien toimistoapulaisena Kaija Turpeinen. Kalhama oli ollut yleisen historian opiskelija ja Niitemaan oppilas Koivukankaan tavoin. Toimintavuotena 1975 Turpeinen kokosi muuttoliikkeisiin liittyviä lehtileikkeitä ja Simo Toivonen aloitti siirtolaisbibliografian keräämisen sekä toimittamisen kirjaksi.

Säätiön perustaminen vaati 50 000 markan perusrahaoston, joka oli koossa toukokuun lopulla 1974. Rahat päätettiin sijoittaa tuloa tuottavalla tavalla, jolloin viisi 10 000 markan erää sijoitettiin osakkeisiin.

Ensimmäinen toimintavuosi

Instituutin toimintaperiaatteita sen perustamisesta tähän päivään asti tiivistää hyvin vuonna 1974 potentiaalisille siirtolaisuustutkimusta harjoittaville tahoille lähetetty kyselylomake, jossa tiedusteltiin seuraavia asioita:

1. Tiedustelun kohteen nimi ja muut tiedot.
2. Suoritetaanko teillä siirtolaisuustutkimusta tai muuta siirtolaisiin kohdistuvaa toimintaa, alan kirjallisuuden keräämistä tms.?
3. Jos harjoitatte siirtolaisuustutkimusta, mihin tieteenalaan tutkimus kuuluu?
4. Tämän hetkinen (tai tulevaisuudessa) siirtolaisuuteen kohdistuva tutkimus tai muu toiminta.
5. Mitä siirtolaisuustutkimukseen liittyvää lähdeaineistoa teillä on?
6. Millaista lähdeaineistoa mahdollisesti tarvitsette?
7. Tarvitsetteko tulevaisuudessa julkaisuforumia siirtolaisuustutkimuksillenne? a) kirjasarjoissa, b) aikakauskirjassa
8. Onko teillä jotain siirtolaisuuteen liittyvää tiedottamista? Millaista?

Siirtolaisuusinstituutti siis aloitti toimintansa kartoittamalla olemassa olevaa tutkimusta ja luomalla edellytyksiä omalle ja muiden siirtolaisuustutkimukselle.

Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunnan puheenjohtaja, professori Jorma Pohjanpalo (vas.) ja hallituksen puheenjohtaja, professori Vilho Niitemaa 6.5.1977 Helsingissä Suomi-Seura ry:n tiloissa.

Ensimmäisen toimintavuoden jälkeen saatettiin todeta: "Siirtolaisuusinstituutti on vakiinnuttanut toimintansa v. 1975 ja katsoo luottavaisesti tulevaisuuteen". Siirtolaisuusinstituutin syntyyn liittyviä vaiheita on tarkasteltu monipuolisesti Siirtolaisuus-Migration-lehden juhlanumerossa 2-3/2014. Lehdessä instituutin alkuaikojen toimintaan osallistuneet kertovat säätöön synnystä ja alkuvaiheista. Lehden digitaalinen versio on ladattavissa instituutin verkkosivustolta.

2

Siirtolaisuusinstituutti organisaationa

Siirtolaisuusinstituutti on säätiöpohjainen yhteisö, jonka toimintaa johtavat valtuusto (vuoteen 2012 valtuuskunta) ja hallitus. Säätiöpohjaan päädyttiin perustettaessa käytännön syistä, sillä esimerkiksi yhdistyspohjalla toiminta ei välttämättä olisi riittävän vakaata. Säätiö sai ensimmäiset sääntönsä vuonna 1974. Valtuusto on laajentunut vuosien varrella uusilla jäsenjärjestöillä. Osa jäsenjärjestöistä on vaihtanut nimeään, mutta säilyttänyt jäsenyytensä.

Siirtolaisuusinstituutin aloittaessa säätiöön kuului 18 jäsenjärjestöä. Luku täydentyi heti perustamisen jälkeen Pohjola-Norden ry:n edustajalla. Muutamassa vuodessa jäsenjärjestöjen määrä kasvoi, ja vuonna 1977 säätiöön kuului jo 26 jäsentä. Näistä kaksi, Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto (RSKL) ja Immigrantinstitutet toimivat Ruotsissa. Nykyään 31 jäsenjärjestöllä on edustaja Siirtolaisuusinstituutin valtuustossa. Valtuuston kokoonpano edustaa tasapuolisesti korkeakouluja, julkishallintoa ja muita taustayhteisöjä. Nykyinen valtuusto kokoontuu kahdesti vuodessa. Hallitukseen kuuluu jäsenjärjestöistä 6–10 kahdeksi vuodeksi kerrallaan valittavaa jäsentä, joista puolet on aina vuosittain erovuorossa.

Instituutin henkilökunnan ja toiminnan organisaatio on vaihdellut. Resurssien niukkuuden ja henkilökunnan vähyyden vuoksi toimenkuvat olivat pitkään liukuvia. Toimistotyöntekijät ovat olleet vastuussa kirjastosta, arkistosta ja tiedotuksesta. Erilaisten seminaarien ja tapahtumien järjestäminen on usein ollut koko henkilökunnan tehtävä. Tästä syystä työntekijän nimike kertoo vähän hänen todellisista työtehtävistään. Instituutilla on aina ollut käytössään erilaista määräaikaista työvoimaa, kuten virastotyöntekijöitä, harjoittelijoita ja tilapäisesti palkattua väkeä. Heidän työpanoksensa on vuosien varrella ollut merkittävä.

Vuoden 1974 säännöt

Ensimmäisten sääntöjen mukaan säätiön tarkoituksena on 2 §:n perusteella edistää siirtolaisuuteen liittyvän tutkimusaineiston keräystä, tallentamista ja dokumentointia. Lisäksi säätiö suorittaa ja edistää siirtolaistutkimusta, julkaisee siirtolaisuutta koskevia tieteellisiä tutkimuksia ja esityksiä, sekä kehittää yhteistoimintaa ja työnjakoa korkeakoulujen sekä muiden tutkimuslaitosten ja alan yhteisöjen kanssa.

Toiseksi säätiön tarkoituksena on informoida siirtolaisuudesta ja sen tutkimuksesta korkeakouluja sekä tutkimuslaitoksia, työvoima- ja muita viranomaisia, työmarkkinajärjestöjä ja muita siirtolaisuudesta kiinnostuneita yhteisöjä. Kolmanneksi säätiö harjoittaa tietojen vaihtoa ja muuta tutkimusyhteistyötä alan yhteisöjen, erityisesti tutkimuslaitosten ja kansainvälisten järjestöjen sekä yksityisten henkilöiden kanssa. Erikseen painotettiin, että siirtolaisuudella tarkoitetaan säätiön säännöissä myös maan sisäistä muuttoliikettä.

Sääntöjen 3 §:n mukaisesti säätiö toteuttaa tarkoitustaan ylläpitämällä Siirtolaisuusinstituuttia. Edelleen 5 §:n mukaan säätiön hallintoelimiä ovat valtuuskunta (vuodesta 2012 alkaen valtuusto) ja hallitus. Muut säännöt koskevat valtuustoa ja hallitusta. Hallitus hoitaa sääntöjen mukaan niitä säätiön asioita, jotka eivät kuulu valtuustolle.

Siirtolaisuusinstituutin hallituksen kokous 30.1.1981. Vasemmalta lukien: Toimistos sihteeri Maija-Liisa Kalhama, hallintosihteeri Fredrik Forsberg opetusministeriöstä, jaostopäällikkö Jaakko Bergqvist ulkoasiainministeriöstä, dosentti Tom Sandlund Åbo Akademiästä, johtaja Olavi Koivukangas, professori Vilho Niitemaa, neuvotteleva virkamies Juhani Lönnroth työvoimaministeriöstä ja tutkimuslaitoksen johtaja Aimo Pulkkinen Väestöliitosta.

Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunta syksyllä 1984. Takarivissä vasemmalla Pentti Lahti, Aarno Strömmer, Kauko Mikkonen, Bill Widén, Tom Sandlund, Jukka-Pekka Lappalainen, Raimo Narjus, Jaakko Launikari, Esko V. Koskelin, Kauno Lehto, Merja Dyrendahl-Nyblin, Terho Pulkkinen, Altti Majava. Eturivi vas. Uuno Varjo, Fredrik Forsberg, Vilho Niitemaa, Jorma Pohjanpalo, Olavi Koivukangas ja Veijo Saloheimo.

kuului johtajan, toimistosihteerin ja tutkimussihteerin lisäksi toimistoapulainen ja kirjanpitäjä. Toiminnassa oli mukana myös jaostoja ja toimikuntia sekä tilapäistä apu työvoimaa ja projektitutkijoita. Erityisesti kirjaston ja arkiston työhön osallistui toimistohenkilökunnan ohella tilapäistä henkilökuntaa talon ulkopuolelta. Siirtolaisuusinstituutin toimintaan tuli mukaan 1980-luvun lopussa siirtolaisrekisteri, johon tarvittiin erikseen omat työntekijät.

Sääntöuudistusehdotus vuonna 1991

Säätiön sääntöjen uudistaminen tuli ajankohtaiseksi ensimmäisen kerran vuonna 1991. Keskeisenä syynä oli siirtolaisuusilmiön muuttuminen. Toimintansa alkuaikoina instituutti oli keskittynyt suomalaisiin siirtolaisiin, siis maassa- ja maastamuuttajiin sekä historiallisen siirtolaisuuden tutkimiseen ja dokumentointiin. Suomesta tuli 1990-luvulla siirtolaisuuden kohdema. Sääntöjen uudistaminen katsottiin tarpeelliseksi, jotta tämä uusi muuttoliikeilmiö saataisiin tiukemmin instituutissa harjoitettavan tutkimuksen ja dokumentoinnin piiriin.

Siirtolaisuusinstituutin hallitus ikuistettiin vielä vanhassa Piispankadun miljöössä lokakuun 2001 kokouksen yhteydessä. Vasemmalta Ismo Söderling, Juho Savo, puheenjohtaja Pertti Paasio, Olavi Koivukangas, John Hackman, Tapani Tuomiharju, Regina Ruohonen, Ilkka Mäkelä ja Kristina Pingoud.

Vuoden 1991 ehdotetut säännöt olivat pääpiirteissään samat kuin vuonna 1974 hyväksytyt. Uutena asiana 2 §:ssä mainittiin pakolaisuus instituutin kiinnostuksen ja tutkimuksen kohteena. Siirtolaisuuden sijasta säätiön tarkoituksiksi olisi tullut muuttoliikkeiden tutkimus, johon myös siirtolaisuus kuului. Muutosehdotukset valtuuskunnan kokoonpanosta aiheuttivat useita kommentteja yhteistyötahoilta. Ministeriöt, Turun yliopisto ja Åbo Akademi halusivat säilyttää vakinaisen edustuksensa. Sääntöuudistus jäi luonnokseksi ja hautautui vähitellen muun toiminnan taakse.

Toiminnan supistuminen ja sääntöuudistus vuonna 2002

Instituutin johtoryhmään kuuluivat vuonna 2001 johtaja, hallintopäällikkö, tutkimuspäällikkö, dokumentointivastaava sekä ATK- ja tiedotusvastaava. Muuta henkilökuntaa oli toimistosihteri, kirjastovirkailija sekä yleis- ja talousasioiden toimistovirkailija sekä julkaisujen, esitteiden ja muiden vastaavien toimitustyöstä vastaava toimistovirkailija. Lisäksi siirtolaisrekisteriin kuului kaksi virkailijaa. Muutto Linnankadulle, kulujen nousu ja rahoituksen vähäinen kasvu aiheuttivat

vuoteen 2004 asti instituutissa rahoituskriisin. Niiden seurauksena käytiin YT-neuvottelut, ja osa henkilökuntaa vaihtoi lomarahansa vapaisiin.

Uuden vuosituhannen alettua siirtolaisuus Suomessa oli saanut uusia muotoja, joiden tutkimiseksi Siirtolaisuusinstituutin säätiön sääntöjen 2 §:ää oli päivitettävä. Sääntöjä uusittiinkin vuonna 2002 tämän tarkoituksykälän kohdalta. Valtuuskunta hyväksyi uudet säännöt 26.4.2002. Muutosten myötä tutkimuksen piiriin otettiin etniset kysymykset, ja säätiön tarkoituksiin kirjattiin nyt tähänkin aiheeseen liittyvä tutkimusaineiston keräys, tallentaminen, dokumentointi, näyttely- ja museotoiminta. Suomen muuttuminen maahanmuuttomaaksi heijastui siis sääntöihin.

Valtuuskunnasta kuultiin sääntöuudistuksesta myös eriäviä mielipiteitä. Suomalaisuuden liitto halusi 8.11.2001 kannanotossaan jättää sanan ”etninen” pois pykälästä, sillä se olisi laajentanut heidän mielestään tutkimuskenttää liikaa etnografian ja kulttuurintutkimuksen suuntaan. Työministeriöltä 30.7.2001 saadussa lausunnossa todettiin: ”Tarkoituksykälässä (2 §) voitaisiin myös mainita etninen syrjintä ja rasismi, koska tässä tehtävässä tarvitaan Siirtolaisuusinstituuttiakin, ja sillä on jo ollutkin tähän liittyviä tehtäviä ja toimeksiantoja”. Ministeriön edustaja puhui onneksi kyseisten aiheiden tutkimuksesta, ei niiden tekemisestä.

Muutokset alkavat vuonna 2010

Siirtolaisuusinstituutti sai vuonna 2010 Ismo Söderlingistä uuden johtajan. Jo samana vuonna instituutin toimintatapoja ryhdyttiin organisoimaan uudelleen monin tavoin. Keskeisenä uudistuksena instituutissa otettiin käyttöön toimintatiimit, joille määrättiin vetäjät: tutkimusjohtaja, tietopalvelupäällikkö, toimistonhoitaja ja Seinäjoen aluepäällikkö. Jokainen tiimi sai oman selkeän vastualueensa ja budjettinsa. Tiimien johtajista muodostettiin kerran viikossa kokoontuva johtoryhmä. Uudistuksella nopeutettiin ja selkeytettiin päätöksentekoa. Keväällä aloitettiin aluekeskuksen siirtäminen Peräseinäjoelta Seinäjoen yliopistokeskuksen yhteyteen. Museomateriaalin keräyksestä luovuttiin, koska Seinäjoella toimi jo Suomen Siirtolaisuusmuseo.

Lisää muutoksia tuli parin vuoden kuluttua. Viimeinen sääntöuudistus on vuodelta 2012. Hallitus perusti saman vuoden maaliskuussa hallintopäällikön toimen, johon nimitettiin Kirsi Sainio. Toimistonhoitajan nimike muutettiin tietopalveluassistentiksi (myöh. taloushallinnon assistentti), ja tähän tehtävään tuli Krista Mielismäki. Samalla kirjastonhoitajan nimike muutettiin informaattikoksi. Filosofian maisteri Lilli Kojo aloitti tässä tehtävässä 1.1.2013.

Ismo Söderling otti vallan avaimet Siirtolaisuusinstituutissa 1.1.2010 ensimmäisen johtajan Olavi Koivukankaan jäätyä eläkkeelle.

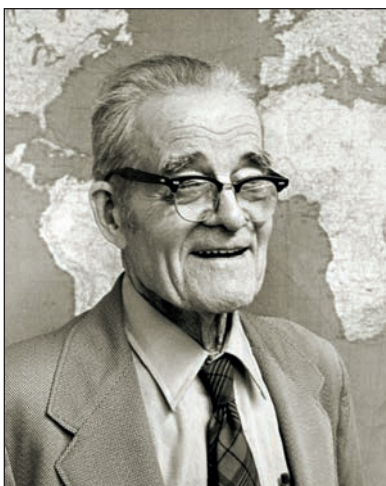
Rahoitus ja tutkimusrahastoja

Siirtolaisuusinstituutti saa pääasiallisen rahoituksensa opetus- ja kulttuuriministeriöltä, mutta voi myös saada ja hakea tukea ja avustuksia muista lähteistä. Instituutilla on siten oikeus ottaa vastaan mm. testamenttilahjoituksia. Tilanne muuttui vuosituhannen vaihteessa, kun Siirtolaisuusinstituutti tuli yhdeksi veikkausvoittovaroilla rahoitettavaksi kohteeksi. Ministeriö on myös ollut instituutin tukena, kun on tarvittu lisärahoitusta talousvaikeuksien tai muuten yllättävien menojen kattamiseksi. Turun kaupunki on sitoutunut vuokraamaan instituutille toimitilat, joihin se antaa vuosittaisen vuokra-avustuksen. Tutkimusrahoitus anotaan pääasiassa instituutin kumppaneilta ja yhteistyötahoilta, kuten ministeriöiltä ja erilaisilta rahastoilta. Tarpeellista lisärahoitusta on saatu sukututkimuspalveluista ja julkaisujen myynnistä.

Siirtolaisuusinstituutissa ensimmäiseksi rahastoksi tutkimustoiminnan tukemista varten perustettiin **Kaarle Hjalmar Lehtisen rahasto**. Vuonna 1982 tuolloin 90-vuotias amerikansuomalainen vieraili Siirtolaisuusinstituutissa ja

lahjoitti siellä alkupääoman tulevalle rahastolleen. Luovutuspuheessaan hän totesi: ”Haluan osoittaa lämpimät terveiseni Suomen kansalle. Olen täällä syntynyt ja varttunut työikäiseksi. Vaikka menin Amerikkaan hyvin nuorena, en koskaan unohda syntymämaatani. Suomi minut kasvatti miehuusikään ja työkuntoiseksi. Minä olen tämän velkaa Suomen kansalle.”

Vierailun yhteydessä Lehtinen lahjoitti puheensa saattelemana instituutille 100 000 dollaria. Tilaisuudessa oli läsnä Siirtolaisuusinstituutin hallituksen lisäksi Lehtisen ystävä Lempi Ikävalko, joka oli neuvonut instituutin sopivaksi lahjoituksen vastaanottajaksi. Lehtinen oli tukenut suomalaisuutta ja suomalaisyhdistysten toimintaa myös Yhdysvalloissa. Saadusta lahjoituksesta perustettiin vuonna 1983 Kaarle Hjalmar Lehtisen rahasto. Rahastolle laadittiin vuoden aikana johtosääntö, jonka mukaan rahaston tarkoituksena on tukea Suomen, erityisesti Pohjois-Amerikkaan suuntautuneen siirtolaisuuden tutkimusta sekä Siirtolaisuusinstituutin dokumentointi-, tutkimus-, julkaisu-, näyttely- ja kongressitoimintaa. Rahasto on instituutin hallituksen hallinnassa, joka päättää sen tuoton käyttämisestä.

KAARLE HJALMAR LEHTISEN RAHASTON

apuraha (yht. 30 000 mk), suomalaisen siirtolaistutkimuksen edistämiseksi on haettavana.

Hakemukset lähetettävä osoitteella:

Siirtolaisuusinstituutti

Piispank. 3

20500 Turku

toukokuun 15. päivään mennessä.

Tiedustelut Siirtolaisuusinstituutti puh. 921-17536.

Siirtolaisuusinstituutin hallitus

Kaarle Hjalmar Lehtinen lahjoitti 100 000 dollaria Siirtolaisuusinstituutille vierailunsa yhteydessä vuonna 1982. Lehtisen nimikkorahaston apurahailmoitus Helsingin Sanomissa 13.4.1986.

Niilo ja Helen M. Alhon rahasto perustettiin vuonna 1996. Tuolloin Floridassa asuva amerikansuomalainen rakennusurakoitsija Niilo S. Alho ja hänen vaimonsa Helen M. Alho lahjoittivat Siirtolaisuusinstituutille 112 500 dollaria. Rahastolla tuetaan siirtolaisuuden ja muuttoliikkeiden tutkimusta, dokumentointia, julkaisu- ja näyttelytoimintaa sekä kansainvälistä yhteistyötä. Lahjoitukseen kuului myös asuinhuoneisto Turusta Brahenkadulta. Rahaston pääomalla ostettiin perustamisvuonna kaksi huoneistoa Turusta, joiden vuokratulot muodostivat ensisijaisen tulolähteen rahastolle.

Niilo S. ja Helen Alhon rahalahjoitus instituutille ja rahaston perustamistilaisuus Siirtolaisuusinstituutissa 13.8.1996.

Instituuttiin perustettiin vuonna 2000 **tutkimusrahasto**, jota käytetään instituutin tutkimustoiminnan tukemiseen ja kehittämiseen. Rahasto perustettiin toimikaudella myytyjen, vuonna 1974 hankittujen Nokian osakkeiden tuottoroilla, joihin lisättiin 25-vuotisjuhlan tervehdysten yhteydessä saadut lahjoitukset.

Olavi Koivukankaan juhlarahasto perustettiin vuonna 2001 hänen 60-vuotisjuhlensa aikana saaduista lahjoituksista. Rahasto on tarkoitettu erityisesti eteläiselle pallonpuoliskolle suuntautuneen siirtolaisuuden tutkimuksen, julkaisu- ja näyttely- ja muun kulttuuritoiminnan tukemiseen. Rahastosta on myönnetty apurahoja vuosina 2007, 2011 ja 2014. Rahastoa täydennettiin Olavi Koivukankaan eläköitymisen yhteydessä saaduilla lahjoituksilla ja myyntituloilla.

3

Kasarmeilta keskustaan – Siirtolaisuusinstituutin toimitilat

Instituutti on olemassaolonsa aikana toiminut neljässä eri paikassa. Siirtolaisuusinstituutin historiaan kuuluu myös monia suunniteltuja muuttoa mm. Kuurojen koulun ja Merenkulkumuseon tiloihin, jotka siis jäivät toteutumatta. Keskeisenä vaikuttajana toimitilakysymyksissä oli arkkitehti Raimo Narjus, joka piti instituutin hallituksen ajan tasalla tilakysymyksistä.

Alku kasarmialueella vuosina 1974–1980

Instituutin kolmen hengen henkilökunnalle annettiin vuonna 1974 Turun vanhalla kasarmialueella toimivan Turun yliopiston yleisen historian laitoksen yhteydestä kaksi toimistohuonetta. Nämä erotettiin kirjaston ja luentosalin nurkasta instituutin käyttöön lastulevyistä tehdyillä seinillä. Vaatimattomasta alusta kertoo jo se, että ainoastaan johtaja Olavi Koivukankaalla oli huoneessaan pöytä. Koivukangas ja Maija-Liisa ”Maisa” Kalhama näkivät ensimmäisenä päivänä käytävällä vapaan pöydän, jonka he kantoivat huoneeseen. Pian yksi yleisen historian assistenteista ilmestyi vaatimaan pöydän palauttamista. Olavin ja Maisan oli kannettava pöytä nöyrästi takaisin. Myöhemmin Olavi kertoi sanoneensa harmistuneelle Maisalle: ”Älä itke Maisa, jonain päivänä meillä on vielä monta pöytää”.

Heinäkuussa 1975 instituutti siirtyi saman kasarmirakennuksen pätyyn, kun Turun yliopiston yleisen historian laitos muutti toisiin toimitiloihin. Tuolloin instituutin käyttöön osoitettiin laitoksen entisistä tiloista neljä toimistohuonetta.

Siirtolaisuusinstituutin ensimmäinen osoite logoineen instituuttia varten painetuissa kirje-papereissa ja -kuorissa.

SIIRTOLAIUUSINSTITUUTTI
MIGRATIONSINSTITUTET

Kasarmialue, rak. 46
20500 Turku 50 ☎ 921 - 17 536

Siirtolaisuusinstituutin ensimmäiset toimitilat sijaitsivat armeijan entisessä kasarmirakennuksessa yliopiston ja ylioppilaskylän välisellä kasarmialueella. Instituutin käytössä oli myös tien toisella puolella sijainnut puuparakki.

Kasarmin toisessa päädyssä oli tilastotieteen laitos, jonka kanssa rakennuksessa oli yhteinen luentosali. Instituutin 30-vuotiskirjoituksessa Olavi Koivukangas muisteli tilavaa ja kesäisin viileää työhuonettaan, jonka ikkunoiden alla kukki ruusuja.

Instituutin tavoitteena oli saada omat pysyvät tilat Turusta. Kun Turun yliopiston rakentamisen neuvottelukunta julisti arkkitehtikilpailun Turun kasarmi-alueen käytöstä vuonna 1976, Siirtolaisuusinstituutti esitti toiveen saada alueelta käyttöön oman tontin. Rakennushankkeen valmistelua ja neuvotteluja varten asetettiin toimikunta. Ruotsin Växjön Emigrantinstitutet toimi mallina uudisrakennuksen perustamissuunnitelman laadinnalle, kun toimikunta kävi tutustumassa ruotsalaiseen laitokseen 20.–23.10.1976.

Uudisrakennussuunnitelman viemiseksi eteenpäin saatiin esimerkiksi vuonna 1977 Turun kaupungilta avustus, jolla suunniteltiin uudisrakennuksen perustamissuunnitelma. Tähän kuului myös instituutin pitkän tähtäyksen kehittämis- ja henkilöstösuunnitelma. Valtion heikko rahatilanne johti siihen, että edellisen vuoden uudisrakennuksen perustamissuunnitelma hylättiin toistaiseksi. Yhtenä vaihtoehtona pidettiin tonttia Wäinö Aaltosen museon takaa. Tuolloin sopivimmaksi koettiin Kuurojen koulun tilat Koskenniemenkatu 4:stä, jotka olivat vapautumassa Turun Sairaanhoidon oppilaitokselta. Instituutti sai kuitenkin erinomaiset tilat Piispankatu 3:sta kahdeksi vuosikymmeneksi.

Instituutin henkilökunta joulukuussa 1979: Edessä vasemmalta Arja Munter, Maritta Petersson, Maija-Liisa Kalhama, Ismo Söderling, Eija Suna, Seija Albrecht (myöh. Sirkiä) ja Enrique Tessieri. Takarivissä Olavi Koivukangas, Kai Lindström ja Simo Toivonen.

Piispankadun kaksi vuosikymmentä 1981–2001

Vuonna 1980 kasarmirakennus jäi siis taakse, kun Siirtolaisuusinstituutti muutti Piispankatu 3:een. Turun yliopiston talousjohtaja Jorma Lehtimäki oli antanut vihjeen, että Fysiikan materiaalitieteen laitos oli muuttamassa pois Piispankadulta entisen valimon tiloista. Yhteensä tilaa saatiin käyttöön 451 m². Muutto uusiin tiloihin sujui reippaasti, vaikka olikin rankkaa työtä. Maisa Kalhama pyrki huolehtimaan siitä, että aineistot menisivät kerralla oikeisiin paikkoihin. Koko instituutin henkilökunta osallistui muuttoon, ja apuna oli myös professori Niite-maa raahaamassa kirjalaatikoita. Avajaiset pidettiin 30.1.1981.

Muuton myötä instituutti sai käyttöönsä tarkoituksenmukaiset tilat. Uuden toimitilan suunnitteli hallituksen jäsen, arkkitehti Raimo Narjus. Tilojen kunnostuksen maksoi Turun kaupunki.

Aluksi uusissa tiloissa oli käytössä ainoastaan kaksi puhelinta, joista ensimmäinen oli Koivukankaan ja toinen Kalhaman toimistopöydällä. Myöhemmin työvälit saatiin luonnollisesti enemmän, mutta faksin hankinnasta syntyi 1980-luvun puolivälissä keskustelua tutkimussihteri Söderlingin ja Kalhaman välille. Kalhama ihmetteli moisen laitteen tarpeellisuutta, toimihan posti moitteettomasti.

Piispankatu sai koristeellista sisustusta, kun kuvanveistäjä ja taiteilija Kirsti Virtanen kävi tutustumassa valmisteilla oleviin tiloihin. Hän totesi, että hänen

puoli tonnia painava ja kahdeksan jalkaa eli kaksi ja puoli metriä korkea veistoksensa *Juuret* sopisi erinomaisesti aulaan tai näyttelyjen yhteyteen. Taiteilija oli valmis lahjoittamaan veistoksen instituutille, mikäli se maksaisi pakkaus- ja rahtikulut USA:n Portlandista Turkuun. Rahtimaksuja rahtilaivalla kuljetettuna kertyi 1 dollari, ja pakkauskulujen kanssa taiteilijan 30 000 dollarin arvoiseksi määrittämä veistos maksoi instituutille 2 447 markkaa (nykyisin noin 1 200 dollaria). Myöhemmin Virtanen myi lahjoittamansa veistoksen Turun Sanomille.

Uusissa tiloissa saatiin kunnolla esille Suomesta Yhdysvaltoihin suuntautunutta siirtolaisuutta käsittelevä näyttely. Myöhemmin samaiseen hallitilaan asetettiin näyttelyn keskelle vuonna 1992 hankittu vaaleanpunainen 1920-luvulla valmistettu Ford-piikkipyörätraktori. Kalhaman työhuoneen viereisissä vaatimattomissa tiloissa pidettiin pieniä näyttelyitä, kunnes huoneista tehtiin tutkijatiloja.

Piispankadulta instituuttiin sisälle tultaessa edessä oli kirjastohuone, jonka palveluluukku oli ovelle päin. Tämän jälkeen vasemmalla oli käytävä ja hallitila. Etäisimmässä nurkassa oli tutkijahuone, johon myös toinen instituutin uusista Mikromikko-tietokoneista sijoitettiin vuonna 1986. Koneen vieressä oli varauslista konetta tarvitseville työntekijöille. Samalla pitkällä seinällä oli myös huoneet virastotutkijoille ja Australia-yhdistyksen toiminnanjohtajalle. Näiden vieressä oli arkistohuone ja sen yhteydessä kirjastohuone, jossa oli myös kahvitilat. Lukupöytiä oli kirjastossa ja arkistohuoneessa.

Siirtolaisuusinstituutin henkilökuntaa Piispankadun avajaisissa 30.1.1981. Edessä Maija-Liisa Kalhama, Olavi Koivukangas, Vilho Niitemaa ja Seija Albrecht (myöh. Sirkiä), takana Eija Suna, Ismo Söderling, Jouni Korkiasaari, Anne Kourula ja Eija Vikman. Taustalla *Suomen siirtolaisuus Yhdysvaltoihin* -näyttelyn paneeleja.

Piispankadun suuri hallitila tarjosi hyvät puitteet näyttelytoiminnalle. Kirjastonhoitaja Taimi Sainio nojaamassa näyttelyiden keskelle sijoitettuihin arkiston valokuvakokoelman peltisiin säilytyslaatikoihin 8.8.1998.

Vuonna 1989 saatiin toimitiloihin 110 m² lisäys. Laajennus sisälsi neljä työhuonetta ja aulatilan näyttelyjä varten. Kolme työhuoneista tuli siirtolaisrekisterin työntekijöille ja yksi tutkijakäyttöön. Piispankadun yläkerrasta saatiin käyttöön hyvät varastotilat. Myöhempien laajennusten myötä käyttöön tuli kaiken kaikkiaan 610 m² vuokrattua tilaa ja saman verran varastotilaa. Tästäkin huolimatta Piispankadun vaiheiden loppupuolella piti vuokrata arkistotilaa Turun Maakunta-arkistosta.

Kun tutkimussihteeri Ismo Söderlingin väitöskaronkka pidettiin Piispankadun tiloissa toukokuussa 1988, mukana oli myös hänen anoppinsa Kaarina Berg. Kaarina katseli tiloja ja totesi sitten kaihoisesti: ”Niin, näissä tiloissa isälläni oli valimo 1930-luvulla. Ja sinun huoneesi kohdalla oli hänen konttorinsa”.

Instituutin seinänaapurina olleessa auto-
korjaamossa 29.1.1986 syttynyt tulipalon
alku säikäytti henkilökunnan ripeisiin
suojaustoiimiin sisätiloissa. Onneksi palo
saatiin nopeasti sammumaan. Yläkerran
huokoisen betonilattian läpi valunut sam-
mutusvesi aiheutti instituutille vain pieniä
kosteusvahinkoja.

Linnankadulle kuudeksi vuodeksi

Åbo Akademi osti vuonna 2000 Turun kaupungilta Tehtaankadun korttelin, jolla myös Piispankatu 3:n toimitilat sijaitsivat. Instituutin oli ryhdyttävä etsimään käyttöönsä uutta kiinteistöä.

Instituutille suunniteltiin vuonna 2000 sopivimmaksi uudeksi toimitilaksi Vartiovuorenmäeltä Merenkulkumuseon tiloja. Huoneet sijaitsivat ongelmallisesti kehässä pyöreän rakennuksen seinien mukaisesti. Päästäkseen poistumaan uloimmista huoneistaan henkilökunnan olisi pitänyt kulkea usean työhuoneen läpi. Varsinkin kehän ensimmäiseen huoneeseen sijoitetussa toimistossa olisi käynyt jatkuva ramppaaminen. Suoraa kulkua huoneista keskelle rakennusta ja sitä kautta ulos ei ollut. Museovirasto vastusti uusien ovien tekemistä, joten muutto Vartiovuorenmäelle jäi toteutumatta. Tilat järjestyivät lopulta Linnankatu 61:n kolmannelta kerroksesta. Materiaalia oli kertynyt jo niin paljon, että Linnankadulle muuttoa varten piti palkata avuksi muuttofirma. Aluksi instituutilla oli käytössään 1053 m².

Instituutin henkilökunnan tilat olivat pitkän käytävän kahden puolen. Käytävän varrella oli myös kirjasto, arkistohoitajan huone ja toimistotilat. Kapean käytävän seinustalla oli instituutille lahjoitettuja matka-arkkuja, muun muassa tutkimusmatkailija Herman Spöringille kuulunut, instituutille vuonna 2002 lahjoitettu arkku. Neljännessä kerroksessa sijaitsi kokoushuone. Toisesta kerroksesta kulki käytävä entisen Ipnoksen tehtaan siipirakennukseen, missä instituutti piti arkistoaan ja säilytti rakentamiaan näyttelyitä. Varsinaista näyttelytoimintaa tilat eivät mahdollistaneet. Talon alakerta oli jonkin aikaa vielä kaupungin työntekijöiden käytössä, mutta instituutti sai tiloja käyttöönsä heidän poistuttuaan.

Linnankadun tiloja hallitsi pitkä kapea käytävä, jonka molemmin puolin oli työhuoneita. Näyttelytilan puuttuessa arkiston esineistöä ja näyttelypaneeleja jouduttiin sijoittamaan käytävälle. Kuvassa Herman Dietrich Spöringin muistoreliefin paljastus 27.3.2007. Airueina vasemmalla instituutin työntekijät Mage Mesihää ja Satu Löppönen, joiden välissä Spöringin arkku ja piirroksia.

Linnankadun 3. kerroksessa ollut kaupungin edustustila kaksine huoneineen oli myös instituutin käytössä. Niissä pidettiin mm. kokouksia ja seminaareja sekä näyttelyitä. Kuvassa vuoden 2005 muuttoliikesymposiumin illanvietto, jossa näyttelijä ja komedienne Tuija Piepponen hauskuutti osallistujia tiedontäyteisen päivän päätteeksi.

Tyhjillään olleessa keksitehtaan rakennuksessa syttyi 16.12.2003 tulipalo, jolloin sen siipirakennuksessa säilytetty instituutin materiaali oli vaarassa tuhoutua. Pääosa arkistosta saatiin pelastettua, mutta kirjaston kirjoja ja Koivukankaan aineistoja vaurioitui pahoin palossa savu- ja vesivahinkojen vuoksi. Onneksi aineistoa saatiin myös pelastettua, ja esimerkiksi matka-arkut sekä vuonna 1992 hankittu traktori saatiin pois tulen armoilta. Traktori siirtyi pian kuorma-auton lavalla Amerikasta tuodun malmilohkareen kanssa Peräseinäjoelle. Palon jälkeisenä päivänä aineisto siirrettiin Jokamies Oy:n tiloihin, jossa aloitettiin aineiston kuivaus ja otsonointi savun hajun poistamiseksi. Esinekokoelmat eivät olleet vaarassa.

Palon jälkeen instituutti sai käyttöönsä Linnankadun kiinteistön ensimmäisen kerroksen. Vapautuneissa tiloissa järjestettiin 13.10.2004 amerikansuomalaisen taiteilijan Rea Nurmen näyttely ”Yli seitsemän meren”.

”Siirtolaisten talo” Eerikinkadulla vuodesta 2008

Pitkien neuvottelujen jälkeen Turun kaupungin tilalaitos vuokrasi 16.6.2008 tehdyllä päätöksellä Siirtolaisuusinstituutille kiinteistön Eerikinkatu 34:stä. Keskeisinä vaikuttajina tässä olivat instituutin hallituksen puheenjohtaja, ministeri Pertti Paasio sekä Turun kaupungin tilalaitoksen päällikkö Martti Kuitunen. Hienon rakennuksen ohella instituutti sai käyttöönsä entistä paremmat näyttelytilat ja lisää tutkijanhuoneita. Vuoden 2008 lopulla tapahtuneeseen muuttoon saatiin Opetusministeriöltä 16 000 €:n erityisavustus. Turun kaupungilta ostettiin vuonna 2009 käytettyjä kalusteita. Uuden toimitilan ATK-kustannukset kohosivat, sillä Internet-yhteydet piti ostaa kaupalliselta operaattorilta.

Instituutilla on toimisto-, tutkija-, arkisto- ja kirjastotilat kahdessa kerroksessa. Eerikinkadun kiinteistöön kuuluu myös tilava luentosali, ja pihan perällä on kokoelmille kylmävarastotilat. Samoin ullakolla on runsaasti varastotilaa ja kaksi lämmitettyä huonetta arkiston käytössä. Tilojen seiniä koristavat instituutin ostamat ja lahjoituksina saamat taulut sekä roll-up -julisteet.

Instituutin rakennuksen kokoustilat ovat useiden eri tahojen kokoontumispaikkoja. Esimerkiksi Turun sotalapset ry, jonka kanssa instituutilla on takanaan pitkäaikainen yhteistyö, kokoontuu säännöllisesti luentosalissa. Vuonna 2010 luentosalin av-välineistöä uusittiin hankkimalla sinne mm. dataprojektori sekä tehokkaat äänentoistolaitteet.

Instituutin avaraan luentosaliin mahtuu enimmillään noin 100 henkilöä. Salia ovat instituutin lisäksi käyttäneet säännöllisesti myös monet sen toimintaa lähellä olevat yhdistykset ja yhteisöt. Kuvassa tutkimusjohtaja Elli Heikkilä pitämässä esitelmää Erilaiset aineistot ihmistieteissä -seminaarissa 2.12.2010.

Toimitilan yläkerrassa kulkevan käytävän levennykseen on sijoitettu kopiokone ja toimitotarvikkeita. Oikealla käytöstä poistettu faksikone (lue sen tarina s. 90). Kuvassa Janne Pekkanen ja Mika Harju-Seppänen kopiointipuhissa.

4

Pohjanmaan aluekeskus ja Centret för Svenskfinland

Aluekeskuksen perustaminen

Suomalaisten kaukosiirtolaisuuden merkittävin lähtöalue on ollut Pohjanmaa, ja siellä erityisesti Vaasan lääni. Pohjanmaalle suunniteltiin omaa aluekeskusta jo Turun yksikön perustamisen aikoihin.

Pohjanmaan aluekeskuksen perustamista koskeva lehdistötilaisuus pidettiin 15.6.1994. Keskukseen aluesihteeriksi valittiin filosofian maisteri Outi Liedes, joka aloitti työnsä 1.10.1994. Peräseinäjoen kunta luovutti aluekeskukselle toimitilat juuri valmistuneesta kirjastorakennuksesta. Lisäksi kunta sitoutui hankkimaan keskuksen rahoituksen omista tai maakunnallisista lähteistä. Virallinen avajaistilaisuus järjestettiin 2.12.1994. Sitten aluepäälliköksi tuli filosofian maisteri Mari Niemi (1997–2005). Hänen virkavapauksiensa aikana tehtävää hoiti toimistosihteeriksi Tuula Koskimies-Hautaniemi. Vuonna 2007 aluekeskuksen päälliköksi tuli dosentti Markku Mattila.

Aluekeskus aloitti vuonna 1995 materiaalin keruuprojektin Seinänaapurikuntien alueella. Projektiin liittyi koulutustilaisuus ja tiedotustilaisuuksia eri puolilla Pohjanmaata. Oman keruutoimintansa ohella Pohjanmaan aluekeskus sai aineistoa kopioina Turusta. Esimerkiksi vuonna 1996 aluekeskukselle annettiin valokopiot Göteborgin poliisilaitoksen matkustajalistaista. Aluekeskus poikkeaa Turun toimipisteestä siinä, että se on alusta alkaen kartuttanut arkistoaan aktiivisesti omalla keruutoiminnallaan. Aluekeskuksen perustamisen jälkeiset kolme vuotta menivät verkostoitumiseen ja keruutoimintaan. Aluekeskus sai heti ensimmäisenä toimintavuotenaan 16 siirtolaisuuteen liittyvää lahjoitusta. Vuonna 1998 järjestettyyn siirtolaisaiheeseen kirjoituskilpailuun saatiin 157 kirjoitusta, joista 23 julkaistiin Tuula Koskimies-Hautaniemen toimittamassa *Siirtolaisuistot talteen – Emigrationsminnen* -kokoelmassa vuonna 2000.

Aluekeskuksen ensimmäinen toimitila (1994–2007) Peräseinäjoen kirjaston päädyssä. Kunnanjohtaja Pekka Pertula (keskellä) vastaanottamassa Siirtolaisuusinstituutin Turun henkilökuntaa aluekeskuksen avajaisiin 2.12.1994.

Keskuksella on myös omat julkaisusarjansa. Aluekeskuksen ensimmäinen julkaisu kertoi peräseinäjokelaisesta olympiavoittajasta Ville Ritolasta. Teos *Suden hetkiä. Amerikansuomalainen olympiavoittaja Ville Ritola* julkaistiin vuonna 1997. Samana vuonna julkaistiin myös Timo Itäpuiston *Pohjanmaan alueen muuttoliike vuosina 1988–1996*. Seuraava tutkimusprojekti alkoi vuonna 1998, kun Itäpuisto sai rahoituksen yhdessä Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen kanssa tehtävään tutkimukseen ”Kotipesäksi Pohjanmaa”.

Aluekeskuksessa on tutkittu 2000-luvulla Keski- ja Etelä-Pohjanmaan siirtolaisuutta. Petri Rekosen tutkimukset Etelä-Pohjanmaan siirtolaisuudesta vuosina 1860–1940 valtameren taakse, muuttoliikkeestä Ruotsiin vuosina 1940–1960 sekä siirtokarjalaisista Etelä-Pohjanmaalla julkaistiin vuonna 2006 Etelä-Pohjanmaan historian osassa VII.

Vanhemman siirtolaisuuden lisäksi tutkimustoiminnassa perehdyttiin ajan-kohtaisiin aiheisiin. Vuonna 2009 nykyinen aluepäällikkö Markku Mattila teki tutkimusta aiheesta ”Maaseudun maahanmuuttajat: Kokemuksia työperäisestä maahanmuutosta Etelä-Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen maaseudulla”. Anne Häkkinen tutki Seinäjoen kaupungin ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin rahoituksella ”Maahanmuuttajien terveystalvutarupeeseen vastaamista Etelä-Pohjanmaalla”.

Aluekeskuksen siirtyminen uusiin tiloihin

Peräseinäjoen kunta liitettiin Seinäjoen kaupunkiin vuoden 2005 alussa. Tämä johti siihen, että keväällä 2007 aluekeskuksesta solmittiin uusi sopimus Seinäjoen kaupungin ja Siirtolaisuusinstituutin välille. Sovittiin, että Seinäjoen kaupunki

tarjoaa toiminnalle tilat, ja instituutti ottaa vastuulleen henkilökunnan palkkauksen. Seinäjoen kaupunki antoi aluekeskukselle uudet tilat ns. Terästalon toisesta kerroksesta. Käyttöön saatiin kolme työhuonetta, aineisto- ja kirjastohuoneet sekä varastotiloja. Vuonna 2011 aluekeskus siirtyi Peräseinäjoelta Seinäjoen keskustan kampusalueelle. Samalla kirjanmyynti- ja sukututkimustoiminta ohjattiin Turun pääyksikön hoidettavaksi. Tämä mahdollisti aluekeskuksen keskittymisen tutkimustoimintaan. Samalla yliopistoalue tarjoaa tutkijoille luontevan toimintaympäristön.

Viime vuosina tutkimus on keskittynyt maahanmuuttajien kotoutumiseen ja muihin ajankohtaisiin aiheisiin. Tänä aikana valmistuneita tutkimuksia ovat Anne Häkkisen ja Markku Mattilan ”Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajat” (2011), Joonas Sotaniemen ja Markku Mattilan ”Seinäjoen ja Vaasan muuttoliikkeet” (2013) sekä Markku Mattilan ja Krister Björklundin ”Närpiön malli maahanmuuttajien kotouttamisessa” (2013). Aluekeskus on siis keskittynyt yhä enemmän tutkimustoimintaan, ja Siirtolaisuusinstituutti Turussa hoitaa aluekeskukselle tulevat sukututkimustiedustelut.

Aluekeskus muutti 30.1.1997 Terästaloksi kutsutusta Peräseinäjoen kunnantalosta vapautuneisiin poliisin tiloihin. Alemmassa kuvassa aluepäällikkö Markku Mattila esittelemässä aluekeskuksessa tehtyä näyttelyä instituutin arkistonhoitaja Jarno Heinilälle ja sukututkija Elisabet Uschanoville 6.5.2011.

Vuoden 2011 keväällä aluekeskus muutti Seinäjoen kampusalueelle entisen sairaalan tiloihin (alla).

Centret för Svenskfinland

Suomenruotsalaiset ovat olleet muuta väestöä alttiimpia muuttamaan. Joka viides Ruotsiin 1960–1970-luvuilla Suomesta muuttanut oli äidinkieleltään ruotsinkielinen. Pohjanmaalle katsottiin tarpeelliseksi saada oma tähän väestönosaan keskittyvä muuttoliikkeen tutkimus- ja dokumentointikeskus. Siirtolaisuusinstituutin hallitus päätti perustaa tätä varten tutkimuskeskuksen Centret för Svenskfinland kokouksessaan 26.3.2014. Englanninkielisestä nimestä kuultiin monia asiantuntijoita. Lopulliseen asuun, Centre for Swedish-speaking Finland päädyttiin englanninkielisen lehtorin Keith Battarbeen ehdotuksesta. Keskuksen kanssa asioidaan ruotsiksi.

Perustamisen yhteydessä päätettiin, että keskus toimii Kruunupyyn kansanopiston tiloissa. Keskuksen projektipäälliköksi nimitettiin kokkolalainen filosofian maisteri Magnus Enlund, joka aloitti tehtävässä 1.6.2014. Hanke on saanut toimintarahoitusta suomenruotsalaisilta säätiöiltä. Hankkeen käynnistykseen ovat voimakkaasti vaikuttaneet Enlundin ohella tutkija Kjell Herberts (Vaasan yliopisto), Kruunupyyn kansanopiston rehtori Tom Hansén ja Kruunupyyn kunnanjohtaja Michael Djupsjöbacka. Keskuksen avajaiset pidettiin 9.2.2015.

Perustamisvuonna Centretin toiminta lähti ripeästi käyntiin. Vuonna 2014 järjestettiin Vaasassa kansainvälinen konferenssi, jossa tarkasteltiin suomenruotsalaisten muuttoliikkeen taustoja. Konferenssin yhteydessä avattiin 11.10.2014 suomenruotsalaista siirtolaisuutta valaiseva näyttely ”Finlandsvensk emigration till Sverige”, jonka toteutti Siirtolaisuusinstituutin tietopalvelupäällikkö Jouni Korkiasaari.

Tutkija Kjell Herberts (vas.) ja projektinjohtaja Magnus Enlund Centret för Svenskfinlandin avajaisissa Kruunupyyn kansanopiston juhlasalissa 9.2.2015. Tapahtumaan osallistui yli 50 kutsuvierasta.

Centretin ensimmäinen yleisötapahtuma oli Vaasan kirjastossa 11.10.2014 pidetty suomen-ruotsalaista siirtolaisuutta käsitellyt konferenssi. Kuvassa ministeri Ole Norrback pitämässä avajaispuhetta, vasemmalla puheenjohtajana toiminut vanhempi tutkija Krister Björklund Siirtolaisuusinstituutista.

5 Tutkimustoiminta

Tutkimustoiminta on instituutin keskeinen toimintamuoto. Instituutissa on tehty paljon erilaisia tutkimuksia ”omassa talossa” ja yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Kaikkien nimikkeiden listaaminen ei tämän historiikin puitteissa ole tarkoituksenmukaista. Siirtolaisuusinstituutin harjoittama tutkimus voidaan jakaa karkeasti kolmeen eri alueeseen: maastamuuttoon, maahanmuuttoon sekä maan sisäiseen muuttoon. Tutkimus on myös monitieteistä, vaikuttaahan muuttava ihminen monin tavoin lähtö- ja tuloalueeseen. Pääasiassa tutkimus on yhteiskuntatieteilijöiden, historioitsijoiden ja maantieteilijöiden tekemää.

Tavanomaisia yhteistyötahoja ovat ministeriöt ja korkeakoulut. Myös kunnat ja kaupungit ovat tilanneet instituutilta muuttoliikkeisiin liittyviä tutkimuksia ja selvityksiä. Tutkimukset ovat siis olleet etupäässä soveltavaa tutkimusta, ja niillä on kartoitettu ja etsitty ratkaisuja siirtolaisuudessa ilmeneviin ajankohtaisiin ongelmiin. Perustutkimusta, väitöskirjoja ja muitakin opinnäytteitä on tehty jonkin verran.

Instituutin alkuaikojen tutkimus

Instituutin puoleen käännettiin tutkimusrahoituksen suhteen heti maaliskuun perustamiskokouksen jälkeen, kun Australiassa asuva siirtolaisuustutkija Leena Fallgren tiedusteli mahdollisuuksia tutkimuksensa rahoittamiseen. Taloudellisia edellytyksiä tukemiseen ei vielä ollut, mutta suosituksia muita anomuksia varten luvattiin antaa. Siirtolaisuusinstituutin varhaisin tutkimustyö 1970-luvulla liittyi muuttoliikebibliografian laatimiseen sekä vuoden 1975 Muuttoliikesymposiumin järjestämiseen. Myös valokuvanäyttely Yhdysvaltojen 200-vuotisjuhlaan vuonna 1976 vaati paljon tutkimustyötä. Ensimmäiset englanninkieliset eli C-sarjan tutkimukset julkaistiin heti instituutin avajaisvuonna 1974.

Erityisen ajankohtainen tutkimusalue oli tuolloin muuttoliike Ruotsiin. Tutkimusta tehtiin yhteistyössä työvoimaministeriön kanssa, missä keskeisenä

Arja Munter oli ensimmäinen instituuttiin palkattu tutkija vuosina 1978–1982. Tuohon aikaan työvälineenä oli mekaaninen kirjoituskone, jolla tutkimus saatettiin joutua kirjoittamaan puhtaaksi useampaan kertaan ennen kuin se oli painovalmis. 1980-luvun puolivälissä sähkökirjoituskone hieman helpotti urakkaa, mutta vasta vuonna 1986 ostetut kaksi pc-tietokonetta ja niissä käytetty suomalainen TEKO-tekstinkäsittelyohjelma mullistivat työprosessin perusteellisesti.

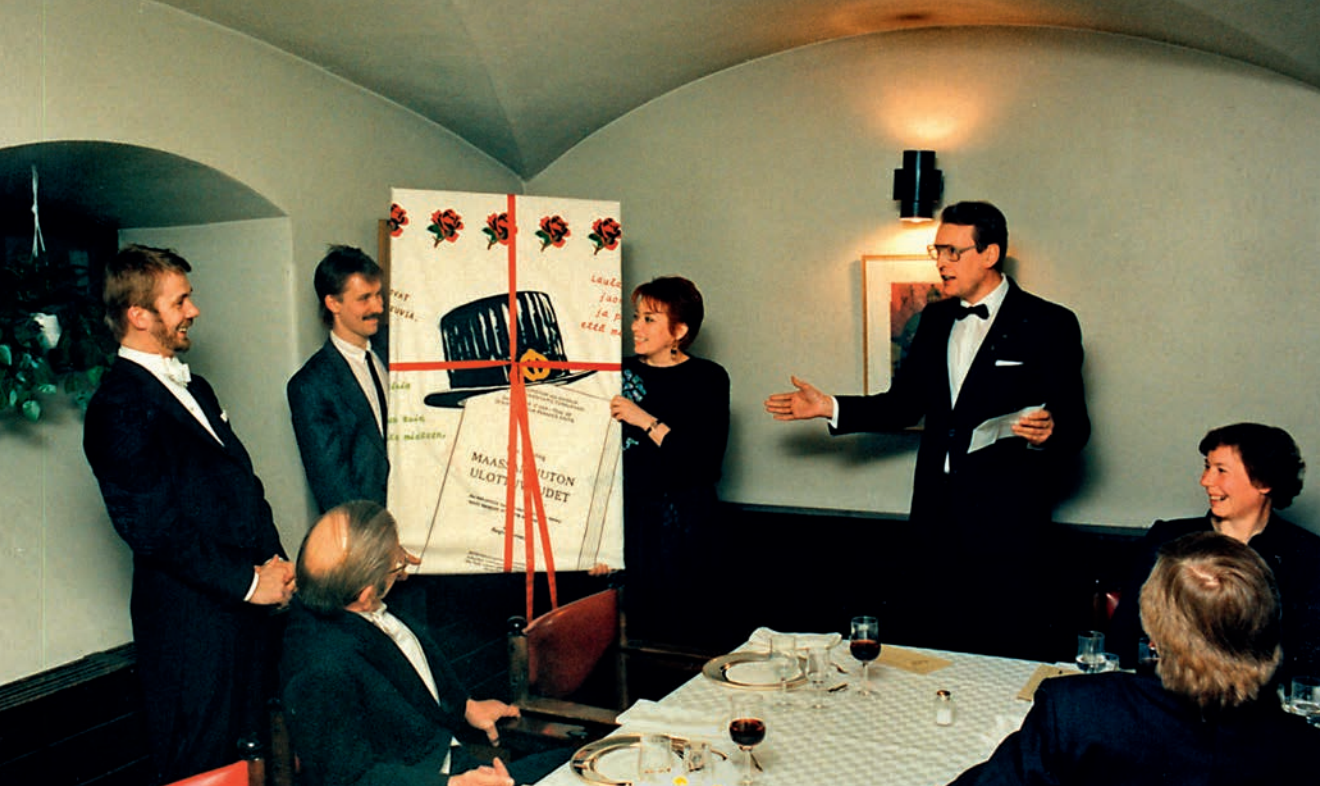

henkilönä oli toimistopäällikkö Altti Majava. Vuonna 1980 valmistui muun muassa Arja Munterin tutkimus, joka julkaistiin työvoimaministeriön Siirtolaisuustutkimuksia-sarjassa nimikkeellä *Julkisen työnvälityksen merkitys Ruotsiin muutossa ja siirtolaisten työhönsijoittuminen vuonna 1978*.

Ruotsin siirtolaisuuteen keskittyvä seminaari järjestettiin Turussa 4.–5.5. 1978. Seminaariin osallistui 84 eri alan edustajaa Ruotsista ja Suomesta. Seminaarissa tarkasteltiin mm. siirtolaisuuden yhteyttä yhteiskunnalliseen kehitykseen. Aiheista kuultiin 20 alustusta. Kolme alustuksista oli siirtolaisten pitämiä puheenvuoroja. Alustukset julkaistiin *Siirtolaisuus-Migration* -lehdessä, Siirtolaisuusinstituutin omassa julkaisusarjassa ja Ruotsissa *Expertgruppen för invanrarforskningin* (EIFO) julkaisusarjassa.

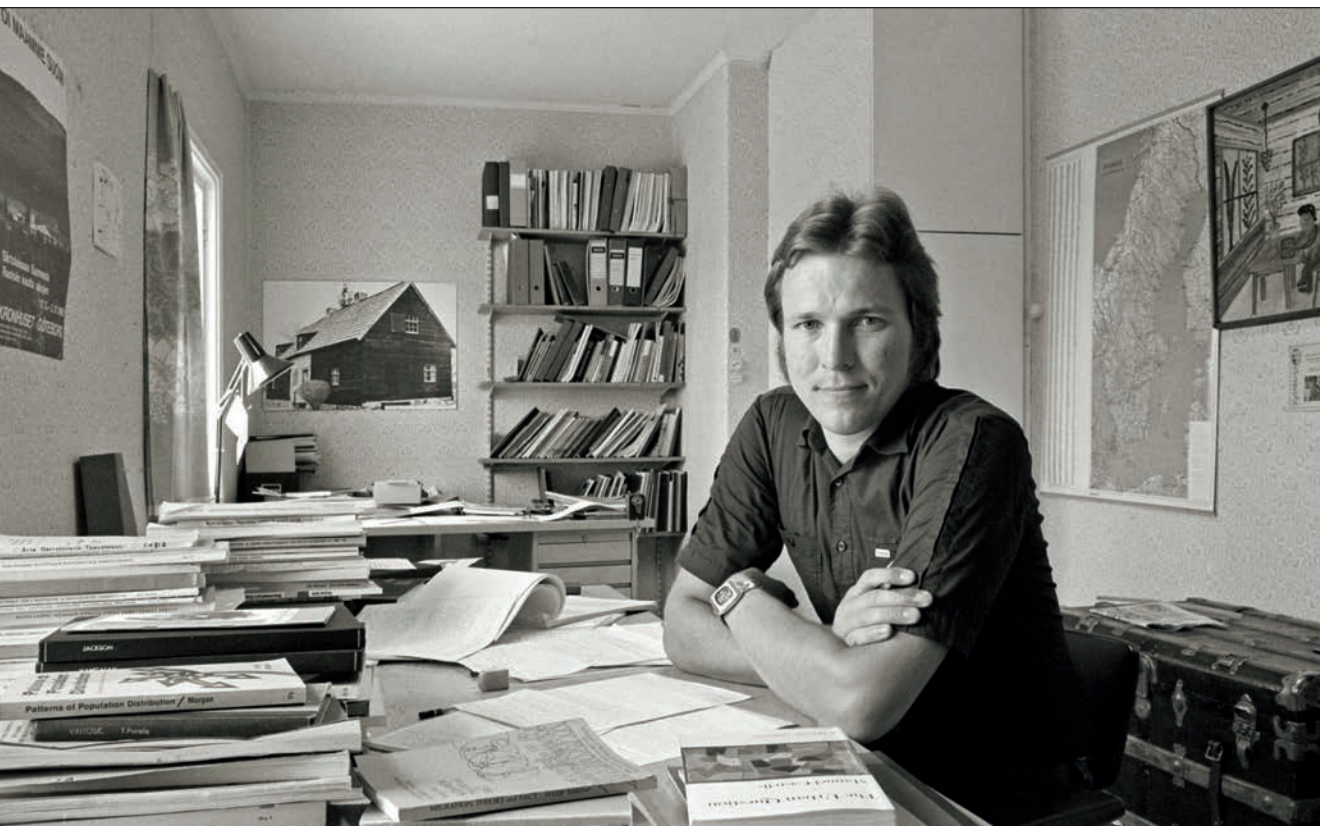
Perustamisesta alkaen kaukosiirtolaisuuden tutkimus oli kuitenkin olennainen osa instituutin toimintaa. Australian siirtolaisuus, Olavi Koivukankaan erikoisala, kirjattiin tutkimushankkeeksi vuonna 1978. Tutkimuksen aloittamisen taustalla oli Växjön instituutissa vuonna 1978 järjestetty seminaari, jossa tavoitteena oli edistää Australiaan kohdistuneen pohjoismaalaisen siirtolaisuuden tutkimusta.

Suomen Akatemia myönsi vuonna 1980 rahoituksen hankkeelle ”Maassamuutto ja muuttovirrat vuosina 1977–78. Kunnasta toiseen muuttaneiden elinolosuhdetutkimus”. Tutkimuksen teki Ismo Söderling. Hankkeessa tutkittiin 1400 muuttajaa, joita verrattiin 1100 paikallaan pysyneeseen. Projektin tutkimuskysymyksiä olivat: ketkä muuttavat, miksi muuttavat, mihin muuttavat, miten muuttavat ja millaisin seurauksin. Tutkimuksessa tarkasteltiin neljää muuttovirtaa eli maaseutu-kaupunki, kaupunki-maaseutu, maaseutu-maaseutu ja kaupunki-kaupunki -muuttamista. Tutkimusta suunniteltaessa oli todettu

Ismo Söderlingin väitöskaronkka 23.4.1988. Instuuttilaisten lahjaa luovuttamassa tutkijat Matti Simpanen ja Merja Haliseva-Soila, puheenpitäjänä johtaja Olavi Koivukangas ja oikealla toimistos sihteeri Maija-Liisa Kalhama sekä edessä vasemmalla kustos, professori Terho Pulkkinen Turun yliopiston sosiaalipolitiikan laitokselta.

Jouni Korkiasaari tutkimusaineistonsa parissa kasarmialueen parakissa, josta alkoi hänen työuransa instituutissa vuonna 1980.

erityistä tiedontarvetta kaupungista maaseudulle suuntautuvasta muutosta. Julkaisu valmistui vuonna 1982. Aineistosta tehtiin myös kaksi osaprojektia ja useita pro gradu -tutkielmia. Projekti huipentui Ismo Söderlingin vuonna 1988 valmistuneeseen väitöskirjaan.

Ruotsista palaavien vuosikymmen eli 1980-luku

1980-luvun alussa muuttoliike Suomen ja Ruotsin välillä kääntyi Suomelle voitolliseksi, kun osa 1970-luvun lähtijöistä palasi kotimaahansa. Muutos käynnisti tutkimushankkeen paluumuuttoon liittyvistä ongelmista, sillä tiedon tarve paluumuuttajien työllisyydestä, asumisesta, terveydestä ja lasten koulunkäynnistä havaittiin suureksi. Instituutti tutki omassa projektissaan näistä kaikkia muita osa-alueita paitsi terveyttä. Tutkimuksen rahoittivat asuntohallitus ja työvoimaministeriö.

Suomeen palanneita selvittävän hankkeen tutkijana toimi Jouni Korkiasaari. Hän laati tutkimusta varten kyselylomakkeen, jolla tehtiin vuonna 1981 esitutkimus 51 koehenkilölle. Varsinainen tutkimus toteutettiin seuraavan vuoden alussa. Otos 1 500 Ruotsista vuosina 1980–1981 muuttaneesta kerättiin väestön keskusrekisteristä. Toisena aiheena Korkiasaarella oli paluumuuttajien lasten sopeutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan. Tutkimus valmistui vuonna 1986. Kolmantena tutkimuksena valmistui Korkiasaaren ”Paluumuuttajat sosiaali-, terveys- ja työvoimapolvelujen käyttäjinä” elokuussa 1986. Vuosikymmenen lopulla käynnistyi Suomen Akatemian rahoittama ”Ruotsinsuomalaisten vanhusten paluumuutto” yhteistyössä KELAn Kuntoutustutkimuskeskuksen kanssa. Tutkijana oli VTM Rainer Grönlund. Työ hyväksyttiin myöhemmin Turun yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksella lisensiaatintutkimuksena. Hankkeen vastuullisena johtajana toimi Ismo Söderling.

Tiedon tarvetta kartoitettiin ennen vuosikymmenen puoliväliä instituutin Tutkimuksia-sarjassa vuonna 1984 julkaistussa *Siirtolaisuuden ja maassamuuton tutkimus. Suomen, muuttoliikkeiden pääpiirteet sekä selvitys tutkimustilanteesta ja -tarpeesta* -raportissa. Kuluneen 1980-luvun suomalaisten siirtolaisuuden summasi Jouni Korkiasaaren tutkimus ”Suomen siirtolaisuus ja ulkosuomalaiset 1980-luvulla”. Tutkimus julkaistiin vuonna 1993 Työministeriön Työpoliittisissa tutkimuksissa (33).

Kimmo Koironen tutki 1980-luvulla lehdistöprojektissa kirjoituksia suomalaisesta siirtolaisuudesta. Tutkimusta tehtiin Suomen Akatemian rahoittamana yhteistyössä Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen kanssa. Tampereella tutkijana toimi Taisto Hujanen. Koironen tutki instituutissa ajanjaksoa 1880–1939. Hanke, joka liittyi laajempaan kansainväliseen projektiin, päättyi vuonna 1988 konferenssiin Lausannessa. Koironen jatkoi Akatemian rahoittamassa tutkimuksessa ”Pakolaisuus Ruotsin, Suomen ja Sveitsin sanomalehdistössä 1918–1987”. Koironen tutkimuksen toistaiseksi julkaisematon käsikirjoitus löytyy instituutin kirjastosta.

Suomen Australian siirtolaisuuden tutkimus valmistui vuonna 1986, ja tutkijana toiminut Olavi Koivukangas esitti sen yliopistollisena väitöskirjana Turun yliopistossa samana vuonna. Tutkimus keskittyi Suomesta Australiaan ennen vuotta 1947 suuntautuneeseen siirtolaisuuteen.

Australian tutkimus ei päättynyt tähän, vaan esimerkiksi Hannele Hentula kävi haastattelemassa australiansuomalaisia. Hän toi instituuttiin vuonna 1987 yli 50 tuntia haastattelumateriaalia ja erilaista aineistoa. Tutkimusprojektin ”Australiansuomen sanaston luonteenomaisia piirteitä” loppuraportti ilmestyi vuonna 1990. Australian eurooppalaisen asutuksen 200-vuotisjuhlaan tulevan näyttelyn ohella tehtiin vuosikymmenen lopulla paljon tutkimusta Delawaren siirtokunnan 350-vuotisjuhlanäyttelyyn. Juhlinnan ohella vuonna 1988 valmistui viisi tutkimusprojektia, joista yksi oli aiemmin mainittu Koirasen tutkimus. Neljä muuta olivat ”Siirtolaisen muuttoturva” (Merja Haliseva-Soila), ”Pietarsaaren muuttoliike” (Merja Haliseva-Soila), ”Suomalaiset maailmalla” (Jouni Korkiasaari) ja ”Turku asuinpaikkana” (Matti Simpanen).

Vaikka perustutkimista tehtiin suhteellisen vähän, instituutissa ohjattiin monia opiskelijoita tutkielmien teossa. Yliopistojen puolella ei vielä 1980-luvulla ollut pro gradu -tutkielmille varsinaisia ohjaajia, joten siirtolaisuusaiheista kiinnostuneet opinnäytteen tekijät hakeutuivat Siirtolaisuusinstituutin ohjattaviksi. Ismo

Vuoden 1985 Muuttoliikesymposiumin iltavastaanotolla vasemmalta opiskelija Veli-Matti Ritakallio, työharjoittelija Marko Ahokas, tutkija Matti Simpanen, toimistoapulainen Satu Heino ja oikealla arkistonhoitaja Seija Sirkiä.

Söderling on laskenut, että hänellä ja Jouni Korkiasaarella saattoi olla samanlaisesti 20–30 graduntekijää ohjauksen alaisina. Yksi näistä oli 1986 maisteriksi valmistunut Veli-Matti Ritakallio, joka on nykyään sosiaalipolitiikan professori Turun yliopistossa sekä Siirtolaisuusinstituutin hallituksen varapuheenjohtaja.

Maahanmuuttomaa Suomi ja 1990-luku

Suomi muuttui 1990-luvulta väestöä vastaanottavaksi maaksi. Maahan tulleet vietnamilaiset, somalit ja inkeriläiset nousivat nopeasti tärkeiksi tutkimusaiheiksi. Pakolaisuus pyrittiin kirjaamaan yhdeksi tutkimusaiheeksi Siirtolaisuusinstituutisäätiön vuoden 1991 sääntöuudistusehdotuksessa.

Laajenevaa tutkimuskenttää johtamaan instituuttiin oli perustettu tutkimussihterin virka jo vuonna 1982. Tehtävää hoiti Ismo Söderling vuoteen 1990 asti ja sen jälkeen pari vuotta viransijaisena Timo Virtanen. Krister Björklund nimitettiin tutkimussihteeriksi 1.3.1992, kunnes Krister jäi kahden vuoden virkavapaalle. Hänen viransijaisekseen tuli psykologian tohtori Kalevi Korpela 28.3.1995, mistä tehtävästä hänet nimitettiin tutkimuspäälliköksi 1.1.1996. Häntä seurasi tehtävässä dosentti Elli Heikkilä 1.2.1999 alkaen.

Instituutilaisia Piispankadun aulassa vuonna 1987: Vasemmalla takana tutkija Matti Simpanen ja tutkimussihteri Ismo Söderling, edessä tutkija Kimmo Koiranen, kirjastonhoitaja Taimi Sainio, arkistonhoitaja Seija Sirkiä ja toimistoapulainen Minna Metsämäki.

Tampereelta tullut Kalevi Korpe la johti instituutin tutkimustoimintaa vuosina 1995–1999, aluksi vuoden vs. tutkimussihteerinä ja myöhemmin tutkimuspäällikkönä. Kalevin työtä jatkoi Elli Heikkilä. Ensitutuman instituuttiin Elli oli saanut jo vuonna 1986 kirjoittaessaan artikkelin Siirtolaisuus–Migration -lehteen. Sittemmin hän osallistui instituutin järjestämiin Muuttoliikesymposiumeihin 1990 ja 1995. Viime mainitussa symposiumissa oli mukana myös instituutissa tutkijana ollut Eve Kyntäjä, taustalla.

1990-luvun alussa oli päättymässä useita tutkimusprojekteja. Lama vähensi jonkin verran yhteistyötahoilta saatavia tutkimusrahoja, eikä vuosikymmenen vaihtumisen yli jatkuvia hankkeita ollut kuin kaksi. Talon ainoa oma tutkija oli Jouni Korkiasaari. Tutkijoiksi tulikin tavallista enemmän opiskelijoita ja vastavalmistuneita. Vuosikymmenen lopulla tutkimusrahoituksesta käytettiin karkeasti arvioiden noin puolet ulkosuomalaisiin liittyvään tutkimukseen, 10 % maassamuuttoon ja 40 % maahanmuuttoon.

MEV-verkosto

Tutkimuskenttä laajeni niin paljon, että tutkijoiden työn helpottamiseksi perustettiin vuonna 1994 *Muuttoliike- ja etnisyystudkijoiden verkosto* (MEV). MEV-verkosto kasvoi alussa suhteellisen nopeasti: vuonna 1996 siihen kuului 250 jäsentä, ja seuraavana vuonna jo 320. MEVin kautta muuttoliiketutkimusta tekevät pysyivät etsimään tehokkaasti mahdollisia yhteistyökumppaneita tai aikaisempaa tutkimusta tehneitä. Samoin sen avulla pystyi kutsumaan osallistujia esitelmiin luennoitsijoiksi tai osallistujiksi. Muun muassa ”Puolisoni on ulkomaalainen...

Timo Virtanen toimi institutiu-
tin tutkimussihteerinä vuosina
1990–1992 ja jatkoi sen jälkeen
tutkijana 1993–1994.

so what?” -seminaarin kuulijoista valtaosa kutsuttiin MEVin jäsenistä. Nykyisin instituutti järjestää vuosittain yhden MEV-seminaarin.

Esimerkiksi vuosien 1999–2004 muuttoliike- ja etnisyystutkimusta kartoittaessa saatiin verkoston 400 henkilöltä 120 vastausta. MEViin alkoi vähitellen kuulua yhä enemmän ”passiivijäseniä”, jotka joko eivät tehneet enää muuttoliikkeisiin liittyvää tutkimusta, tai jättivät tietonsa päivittämättä.

Suomen siirtolaisuuden historia -teossarja

Siirtolaisuuden tutkimusrahoituksesta suuren osan vei Suomen historiallisen siirtolaisuuden tutkimus- ja julkaisutyö. Tavoitteena oli tuottaa kattava teossarja suomalaisten siirtolaisuudesta kautta aikojen. Viimeinen osa julkaistiin vuonna 2008. Projektiin osallistui suuri määrä tutkijoita ja instituutin henkilökunta kävi keräämässä aineistoa eri kohdemaista. Samaan aikaan oli meneillään monta päällekkäistä tutkimus- ja kirjoitusvaihetta. Esimerkiksi vuonna 1994 Olavi Koi-vukangas jäi virkavapaalle Latinalaisen Amerikan ja Afrikan siirtolaisuutta koskevan osuuden tutkimiseksi ja kirjoittamiseksi. Jouni Korkiasaari kirjoitti samana

Suomen siirtolaisuuden historia -teossarjan viimeinen osa *Suomalaiset Euroopassa* valmistui vuonna 2008. Julkistustilaisuudessa olivat mukana toimituskunnan jäsenet ministeri Jaakko Numminen (vas.), akateemikko Olavi Granö (pj.) ja professori Tom Sandlund.

vuonna osuuttaan Pohjoismaista ja muusta Euroopasta II maailmansodan jälkeen. Tohtori Kari Tarkiainen luovutti oman osuutensa suomalaisista Ruotsissa ennen II maailmansotaa, ja professori Max Engman käynnisti oman osuutensa Venäjän, Neuvostoliiton ja Aasian siirtolaisista. Alun perin kolmiosaiseksi suunniteltu sarja paisui lopulta kuudeksi niteeksi. Viimeiset osat viivästyivät kirjoittajien muiden kiireiden vuoksi. Professori Reino Kero kirjoitti sarjan kaksi ensimmäistä osaa teemana Amerikan-siirtolaisuus. Hankkeen rahoitti opetusministeriö.

Maahanmuuttotutkimus lisääntyy

Maahanmuuttoa koskevia tutkimuksia tehtiin 1990-luvulla useilla eri tieteenaloilla ja näkökulmista. Somalipakolaisten tutkimuksen aloitti Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamana vuonna 1992 tutkija Timo Virtanen. Tutkimuksessa tarkasteltiin yli 17-vuotiaina Suomeen vuosina 1989–92 tulleita turvapaikanhakijoita. Somalipakolaisia oli kesällä 1992 noin 1 700. Loppuraportti ilmestyi Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisusarjassa vuonna 1993.

Siirtolaisuusinstituutin tutkijoita ja henkilökuntaa instituutin 20-vuotisjuhlassa 1.9.1994 (vasemmalta): Elina Hatakka, tutkija Eve Kyntäjä, toimistosihiteeri Piija Niittykoski (myöh. Huhtala), arkistonhoitaja Seija Sirkiä ja tutkija Minna Domander.

Juha Niemelä oli instituutissa apurahatutkijana useita vuosia 1990-luvun lopulla aiheenaan amerikansuomalainen musiikki, jota hän kävi tutkimassa vuoden verran Yhdysvalloissa asti. Projektin päätyttyä hän lahjoitti instituutin arkistoon mm. yli 250 haastattelu- ja musiikkitalennetta. Kuvassa myös Juhan puoliso, ranskalaissyntyinen Nadine Niemelä.

Siirtolaisuusinstituutti käynnisti tutkimuksia myös Venäjältä ja Baltiasta Suomeen suuntautuvasta muuttoliikkeestä. Eve Kyntäjän ja Hill Kulun vuonna 1998 valmistuneessa tutkimuksessa *Muutonäkymät Venäjältä ja Baltian maista Suomeen* todettiin, etteivät kahdeksan vuoden takaisen muuttoliikesymposiumin arviot venäläisten ja balttien massamuutosta Suomeen olleet toteutuneet. Ismo Söderlingin *Siirtolaisuus-Migration* -lehdessä vuonna 2012 luoman katsauksen perusteella inkeriläisiä koskevat tutkimukset jäivät valitettavan nopeasti tutkimuksen marginaaliin.

Suomen liittyttyä Euroopan unioniin vuonna 1995 tuli mahdolliseksi saada tutkimuksiin EU-rahoitusta. Tutkimusohjelmiin osallistuminen edellytti kansainvälisiä yhteyksiä, joita vuonna 1996 luotiin etenkin Saksaan ja Isoon-Britanniaan. Edellisessä tutkija Eve Kyntäjä neuvotteli Bambergin yliopiston Europäisches Forum für Migrationsstudien (EFMS) kanssa, Englannissa taas käytiin neuvotteluja Oxfordin yliopiston Refugee Studies Programin kanssa. Neuvottelujen tuloksena Siirtolaisuusinstituutti osallistui vuodesta 1998 alkaen yhtenä kahdeksasta maasta EU-rahoitteiseen EFMS:n koordinoimaan ”Effectiveness of National Integration Strategies towards Second Generation Migrant Youth in a Comparative European Perspective” (EFFNATIS) tutkimushankkeeseen tutkijanaan Eve Kyntäjä.

Krister Björklund oli instituutin tutkussihteeri vuosina 1992–1995. Välillä hän oli virkavapaalla Sveitsissä ja teki siellä tutkimuksen suomalaisten siirtolaisuudesta Sveitsiin 1944–1996. Oikealla Sveitsin suurlähetystön lähetystöneuvos Max Schweitzer 10.9.1998.

Vuonna 1998 alkoi uutena aluevaltauksena Suomen sotalapsia koskeva tutkimus. Heikki Salminen teki tutkimusta Suomen Akatemian rahoituksella ja henkilökohtaisilla apurahoilla. Teos *Lappu kaulassa yli Pohjanlahden – Suomalaisten sotalasten historia* julkaistiin vuonna 2007. Yhteistyössä Turun sotalasten kanssa oli jo julkaistu Magdolna Kovácsin toimittama teos *Sotalapsi* vuonna 1995. Tutkija Juha Niemelä tutki vuodesta 1992 alkaen siirtolaisten musiikkia lisensiaattityötään varten. Hän osallistui tutkimustyönsä ohella moniin tilaisuuksiin ja seminaareihin.

Krister Björklund aloitti sveitsinsuomalaisten historian tutkimuksen palattuaan Tanskasta kahden vuoden virkavapaan jälkeen vuonna 1998. Samaan aikaan Sveitsin Ystävien Seura oli täyttämässä 50 vuotta, ja seurassa toivottiin juhlan kunniaksi historiikka suomalaisista Sveitsissä. Björklund ei vielä ollut halukas asettumaan Turkuun, joten hän tarttui tilaisuuteen ja ryhtyi tekemään tutkimusta Zürichissä. Tutkimusta rahoitti useampi taho. Björklund haastatteli useita suomalaisseurojen puheenjohtajia ja avainhenkilöitä. Lähetetyistä 3 800 lomakkeesta palautettiin lähes 1 000. Postiosoitteet saatiin eri järjestöjen osoiterekistereistä. Tutkimus *Suomalainen siirtolaisuus Sveitsiin 1944–1996* valmistui vuonna 1998. Teos julkaistiin saksaksi vuonna 1999 nimellä *Aus Finnland in die Schweiz 1941–1998*. Saksankieliseen teokseen on päivitetty tilastoja ja täydennetty tekstiä.

Björklund pitää historiikin tekemistä yhtenä hauskeimmista tutkimustehtävistään. Haastattellessaan kahta Suomesta muuttanutta Locarnossa hän kysyi ulkosuomalaisille esitettävän vakiokysymyksen: ”Oletteko aikeissa muuttaa takaisin Suomeen ja jos olette, niin milloin?”. Haastateltavat tuijottivat Kristeriä kuin idiootia ja kysyivät: ”Muuttaa takaisin Suomeen? Katso nyt ympärillesi! Hulluko olet?”.

Monikulttuurinen 2000-luku

Uusi vuosituhat toi tullessaan yhä globaalimman, verkottuneemman, mutta myös sirpaloituneemman maailman. Instituutissa tehtävien tutkimusten määrä kasvoi, eikä 2000-luvun alkupuolen rahoituskriisi iskenyt tutkimuspuoleen. Pääosin ulkopuolinen rahoitus saatiin edelleen ministeriöiltä, kunnilta, säätiöiltä ja muun muassa Suomen Akatemialta. Kun vuosina 1997–2000 valmistui 12 tutkimushanketta, valmistui 2000–2004 yhdeksän ja 2005–2008 kolmekymmentä eri tutkimusta. Tutkimusten julkaiseminen Web Reports-sarjassa lisäsi ja nopeutti tutkimusten julkituloa merkittävästi.

Dosentti Elli Heikkilä aloitti tutkimuspäällikön toimessa vuonna 1999 (tutkimusjohtajana vuodesta 2005). Siirtolaisuusinstituutin tutkijat jaettiin aluksi talon omaan väkeen (Turussa ja Pohjanmaan aluekeskuksessa työskenteleviin tutkijoihin, jotka toimivat vakituisina toimihenkilöinä), projektitutkijoihin ja apurahatutkijoihin. Instituutti otti käyttöön hyvin joustavan verkostokäytännön: instituutille verkostotutkijana tutkimusta tekevän henkilön ei tarvinnut muuttaa työtään varten Turkuun, vaan hän saattoi tehdä sitä muualla.

Vuosikymmenen puolivälissä 2005 valmistuivat ensimmäiset instituutin aineistoista tehdyt väitöskirjat 17 vuoteen. Erikoistutkija Aini Pehkonen väitteli Helsingin yliopistossa 25.2.2005 teemalla *Kylä kutsuu...Tutkimus tulomuuttoprosesseista maaseudulle*. Saman vuoden lopussa väitteli myös instituutin tutkija Saara Yousfi Turun yliopistossa. Hänen tutkimusteemansa oli *Kahden uran perheet työmarkkinoilla ja aluedynamiikassa*. Molemmat väitöskirjatytöt julkaistiin instituutin julkaisusarjassa.

Tutkimus keskittyi 2000-luvulla pitkälti toisen ja kolmannen polven siirtolaisiin sekä suomalaisuuteen ulkomailla. Suuren Amerikan-siirtolaisuuden edustajien jälkeläisetkin alkoivat olla suurilta osilta poissa keskuudestamme, ja kolmannen sekä neljännen polven ulkosuomalaispolvet olivat yhä hatarammin identiteetiltään suomalaisia. Samaan aiheeseen liittyen tohtori Irene Virtala tutki 2000-luvulla ruotsinsuomalaisia eläkeläisiä. Tutkimus julkaistiin vuonna 2012 nimikkeellä *Genus och etnicitet i äldreomsorgen. Röster från sverigefinska pensionärer*.

Instituutissa toteutettiin 2000-luvulla EU-rahoituksella useita hankkeita. Euroopan komission kuudennen puiteohjelman rahoituksella valmistui esimerkiksi ”Promoting comparative quantitative research in the field of migration and

Instituutin nuoria naistutkijoita, yläkuvassa Taru Järvinen (myöh. Saara Yousfi), Selene Peltonen ja Lotta Weckström instituutin muuttopuuhissa Piispankadulla 9.1.2002. Alla Maria Pikkarainen, Sirku Wilkman ja Heli Sjöblom-Immala 30-vuotisjuhlissa 10.8.2004.

integration in Europe” (PROMINSTAT). Hankkeeseen osallistuivat kaikki EU-maat ja koordinaattorina toimi Wienissä toimiva *International Centre for Migration Policy Development*.

Jouni Korkiasaari keräsi vuonna 2004 laajalla internet-kyselyllä aineistoa ”Amerikansuomalaiset tänään” -tutkimukseen. Tulokset julkaistiin vuoden 2006 FinnForumissa ja Mika Roinilan kanssa *Journal of Finnish Studies* -aikakauskirjaan kirjoitetussa artikkelissa. Samaan aikaan Krister Björklund teki tutkimusta ”Ruotsinsuomalaiset tänään”, mihin kuului vuosina 2005–2007 toteutettu kysely. Tulokset julkaistiin teoksessa *Suomalainen, ruotsalainen vai ruotsinsuomalainen? Ruotsissa asuvat suomalaiset 2000-luvulla* (2012) instituutin A-sarjassa. Hanketta rahoitti Suomen Akatemia. Myös Saksassa tutkittiin ulkosuomalaisia.

Instituutissa tehtiin myös post doc-tutkimuksia. Aini Pehkonen tutki Kunnallisan kehittämissäätiön rahoituksella vuosina 2004–2005 maahanmuuttajien kotoutumisen haasteita. Pääpaino oli työllistymiseen liittyvissä kysymyksissä. Tutkimus *Maahanmuuttajan kotikunta* julkaistiin Kunnallisan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisuna (52) vuonna 2006. Tiina Lammervuo teki puolestaan post doc -tutkimusta australiansuomalaisista. Suomen Akatemian rahoittaman tutkimuksen tulokset julkaistiin teoksessa *Significance of Cultural Heritage, Language and Identity to Second and Third Generation Migrants: The Case of Finns in Australia* (2009).

Tutkimus vuodesta 2010

Instituutin harjoittama tutkimus- ja julkaisutoiminta tehostui merkittävästi vuoden 2010 jälkeen. Tutkimusentekijät jaettiin talon omiin tutkijoihin ja verkostotutkijoihin, joista jälkimmäiset saivat rahoituksensa muualta kuin instituutilta. Näiden muutosten ohella tutkimuksista tiedottaminen on parantunut huomattavasti muun muassa sähköisten uutiskirjeiden myötä. Tutkimusverkosto MEViä korvaamaan avattiin vuoden 2014 alussa uusi tutkimustietokanta, *Muuttoliike- ja etnisyystudkimuksen tietokanta* METTI.

Siirtolaisuuden historian tutkinnalla on edelleen kysyntää ja tutkimattomia alueita löytyy. Leena Kelly teki Kanadassa toisaalta perinteistä, toisaalta uutta tutkimusta Suomesta Kanadaan muuttaneista sotaveteraaneista. Tutkimus *Suomen rintamalta Kanadan länsirannikolle. Vancouverin suomalaiset sotaveteraanit muistelevat* julkaistiin 2014 instituutin erikoisjulkaisusarjassa. Hankkeen muina toteuttajina olivat valokuvaaja Satu Bell ja filmikuvaaja Ilkka Uitto.

Pohjanmaan aluekeskus profiloitui 2010-luvulla yhä vahvemmin tutkimuskeskukseksi, kun se aikaisemmin oli pikemminkin Siirtolaisuusinstituutin palveluita paikallisesti tarjoava laitos. Aluekeskuksen tutkimuksista sai suurta huomiota Närpiön kotouttamiskäytäntöön perehtynyt Markku Mattilan ja Krister Björklundin vuonna 2013 valmistunut tutkimus.

Aluepäällikkö Markku Mattila esittelemässä Närpiö-tutkimuksen tuloksia sen julkistustilaisuudessa Siirtolaisuusinstituutissa 8.4.2013.

Ismo Söderling ojentamassa instituutin Maailmalle-juhlaveistosta kanadansuomalaisten sotaveteraanien muisteloista kertovan kirjan julkistamistilaisuudessa 24.4.2014. Veistoksen vastaanottajina kirjan kirjoittaja Leena Kelly (keskellä) ja valokuvaaja Satu Bell.

Vuosina 2005–2009 valmistui 17 ja vuosina 2010–2014 yhteensä 52 painettua julkaisua. Lisäksi moni tutkimus julkaistiin web-raportteina ja artikkeleina verkossa tai yhteistyötahojen julkaisusarjoissa. Meneillään oli useita hankkeita kuten HALATEN eli *Haavoittuvasta lapsuudesta ehjään aikuisuuteen* -hanke sekä monikulttuurisuuteen ja siirtolaisten identiteettiin liittyvät kysymykset. Monikulttuurisista avioliitoista on järjestetty useita seminaareja yhteistyössä Ulkosuomalaisparlamentin kanssa ja tehty julkaisuja, tuoreimpana Elli Heikkilän, Päivi Oksi-Walterin ja Minna Säävälän toimittama *Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina* (2014). Suomen muuttoliikkeissä on havaittavissa uusia ilmiöitä, kuten maahanmuuttajien rooli maan sisäisessä muutossa. Heli Sjöblom-Immala teki aiheesta Koneen Säätiön rahoittaman tutkimuksen *Työtä, palveluja ja luonnonläheisyyttä. Maahanmuuttajien Suomen sisäiset muutot, asumistoiveet ja kotoutuminen 2000-luvulla*.

Vuonna 2013 valmistui Heli Sjöblom-Immalan tekemä tutkimus *Tervetuloa Suomeen? Korkeakouluopiskelijoiden asenteita mittaava ETNOBAROMETRI 2013*, jossa mitattiin korkeakouluopiskelijoiden asenteita maahanmuuttajia kohtaan. Kyseessä oli ensimmäinen Siirtolaisuusinstituutin toteuttama asennetutkimus. Tutkimuksessa käytettiin lähes 15 000:ltä opiskelijalta kerättyjä tietoja. Tulosten perusteella opiskelijat mm. kannattivat selkeästi enemmän työvoiman kuin pakolaisten maahanmuuttoa.

Working Together for Better Integration – Immigrants, Police and Social Work -tutkimuksen julkistustilaisuudessa 23.3.2011 vasemmalla tutkimusjohtaja Elli Heikkilä ja kirjan taittaja Sisko Tampio sekä koordinaattori Sari Vanhanen. Oikealla Mira Ojalehto, Johanna Mattila ja Heidi Tuominen Turun ammattikorkeakoulusta. Koulu toimi EU-projektin koordinaattorina.

Bibliografia- ja lehtileiketoiminta

Bibliografialla tarkoitetaan kirjallisuus- ja julkaisu-luetteloa. Instituutissa on julkaistu sen toiminnan aikana kaikkiaan neljä bibliografiaa.

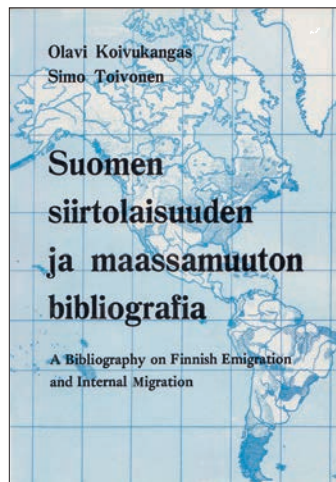
Ensimmäinen Siirtolaisuusinstituutin laatima ja bibliografina pidettävä kirjallisuusluettelo *Suomen siirtolaisuuden ja maassamuuton bibliografia* ilmestyi vuonna 1978. Bibliografian laativat Olavi Koivukangas ja Simo Toivonen. Luetteloi tu aineisto koski pääasiassa lähtömuuttoon sekä maan sisäiseen muuttoon liittyvää tutkimuskirjallisuutta. Suomeen ulkomailta suuntautuva muuttoliike oli käytännössä olematonta, ja koko maassa asui arviolta vain 10 000 ulkomaalaista. Tutkimusintressit kohdistuivat lähinnä Ruotsiin suuntautuneeseen muuttoon, koska ns. suurista muutoista oli kulunut vasta vähän aikaa. Kaunokirjalliset siirtolaisjulkaisut jätettiin tietoisesti pois, ja paikallishistoriat otettiin mukaan asiasisällön perusteella.

Siirtolaisuus- ja pakolaistutkimus Suomessa 1980–1993 julkaistiin Siirtolaisuusinstituutin sarjassa vuonna 1993. Tämän toisen bibliografian kokosi Minna Domander. Tutkimuksen rahoitti silloinen Pakolais- ja siirtolaisuusasiain neuvottelukunta (Paksi). Bibliografia ei sisältänyt analyttistä osiota, vaan julkaisu oli luettelo tehdyistä tutkimuksista. Nimensä mukaisesti tähän bibliografiaan sisältyi pääasiassa tutkimusprojekteja sekä valmistuneita että tekeillä olevia tutkimuksia. Tutkimusluetteloon sisällytettiin myös pro gradu -tutkielmat, jotka vastasivat noin puolta kaikista kerätyistä tiedoista.

Tutkimuspäällikkö Elli Heikkilän tekemänä julkaistiin vuonna 1999 raportti *Maahanmuutto, pakolaisuus, siirtolaisuus ja etniset vähemmistöt 1990-luvulla*. Tutkimukset ja tilastot. Tämän olmannen bibliografian tilasi valtioneuvoston asettama Etnisten suhteiden neuvottelukunnan (ETNO) tutkimus- ja tilastojaosto. Raportti julkaistiin Työhallinnon julkaisusarjassa.

Kolmas bibliografia ei tyytynyt pelkästään esittelemään siirtolaisuudesta tehtyjä tutkimuksia ja julkaisuja, vaan kerättyjä tietoja myös analysoitiin. Saaduista vastauksista voitiin todeta muun muassa, ettei erilaisilla järjestöillä ollut juurikaan omaa tutkimustoimintaa. Tehtyjen ja tekeillä olevien tutkimusten lisäksi bibliografiassa otettiin kantaa tutkijoiden kokemuksiin ongelmiin, kuten tilastoissa ilmenneisiin epäkohtiin. Keskeisenä havaintona maahanmuutto oli nousemassa tärkeäksi tutkimuskohteeksi, ja aiheesta olikin tekeillä useita väitöskirjoja. Bibliografian perusteella Etnisten suhteiden neuvottelukunta priorisoi 20 tutkimusteemaa.

Viimeisin ja samalla neljäs instituutin tuottama bibliografia ilmestyi edellisen tavoin Etnisten suhteiden neuvottelukunnan tilaamana. Asiantuntija Jouni Kor-

kiasaaren kokoama *Muuttoliikkeet ja etniset vähemmistöt Suomessa 1999–2004* julkaistiin Työhallinnon julkaisuna vuonna 2004. MEV-verkoston kautta saatiin kartoitukseen mukaan 120 henkilöä. Bibliografiaan sisältyi edellisen tavoin paljon pro gradu -tutkielmia. Kolmasosa tehdyistä tai tekeillä olleista tutkimuksista oli väitöskirjoja ja noin joka kymmenes oli post doc -tutkimuksia. Noin 40 % lisensiaatin- ja tohtoritutkinnoista sekä post doc -tutkimuksista tehtiin Uudellamaalla. Siirtolaisuuteen kohdistuvan tutkimuksen määrä oli kasvanut entisestään.

MEV-verkosto on ollut tärkeä väline 1990-luvun ja 2000-luvun alun siirtolaistutkimuksen kartoituksessa. Vuonna 2014 aloitettu METTI-tietokanta tulee vastaisuudessa olemaan tässä suhteessa keskeisin väline.

Lehtileikekokoelmat

Siirtolaisuusinstituutissa aloitettiin lehtileikekokoelman kerääminen jo ensimmäisenä toimintavuotena, jolloin Maija-Liisa Kahlama keräsi artikkeleita muun muassa Turun ja Helsingin Sanomista. Kokoelma oli jo vuonna 1975 käytössä perehdyttäessä ajankohtaiseen tutkimukseen. Lehtileikkeiden kokoaminen hiipui 1980-luvun alussa, jolloin artikkeleita oli ehditty kerätä 36 kansiossa.

Leikkeiden kerääminen on joinakin vuosina jäänyt vähemmälle huomiolle, eikä aineistoa ole kattavasti luetteloitu. Kokoaminen ja arkistointi oli pitkään kirjastonhoitajien vastuulla, ja siihen käytettiin usein tilapäisesti palkattua henkilökuntaa. Ensimmäisenä tähän nimenomaiseen tehtävään oli palkattuna Mary Smolensky vuonna 1975. Seuraavana vuonna tehtäviä hoitivat Eva Jäykkä ja Arja Munter muun työnsä ohella.

Vuonna 2004 lehtileikkeiden järjestelyjen mainitaan olleen kesken, ja tuolloin tavoitteena oli luoda Turun ja aluekeskuksen leikkeistä oma tietopankki. Ipnoksen tehtaan tulipalo oli edellisen vuoden lopussa vahingoittanut vanhempia lehtileikkeitä. Osa näistä jouduttiin hävittämään ja osan todettiin olevan säilyttämisen suhteen tarkistuksen tarpeessa.

Vaikka leikkeiden kokoaminen on ollut välillä vaisua, instituutin kirjastosta löytyy siirtolaisuutta käsitteleviä lehtileikkeitä kattavasti 1970-luvulta nykypäivään. Pääosa vanhemmista lehtileikkeistä on instituutin arkistoissa, ja joidenkin tutkijoiden lahjoittamiin eriin on kuulunut huomattavia lehtileikekokoelmia. Esimerkiksi amerikkansuomalaisen tiedotussihteerin ja toimittajan Hugo L. Mäkinen omaisten lahjoittamaan materiaaliin kuului yli 900 kappaletta lehtileikkeitä 1800-luvulta 2000-luvulle sekä luettelo kirjoittajista ja artikkeleista. Vanhempia suomalaisten lehtien siirtolaisaiheisia uutisia ja artikkeleita on myös digitoitu ja laitettu luettavaksi instituutin verkkosivuille.

Instituutin johtaja Ismo Söderling on kerännyt vuodesta 1981 alkaen Iltasanomien ja Iltalehden siirtolaisuutta käsitteleviä mainosjulisteita (kansanomai-

sesti lööppejä). Näistä 30 oli esillä näyttelyssä Väestöliiton 50-vuotisjuhlassa Helsingissä vuonna 1996. Söderling ei kuitenkaan saanut lööppejään takaisin, sillä ne varastettiin näyttelystä. Lööppekkokoelmaa täydennetään edelleen, ja kokoelma on digitoitu instituutin kuva-arkistoon.

Instituutin laajin digitoitu lehtileikekokoelma koostuu n. 23 000 leikkeestä 1920-luvulta 1960-luvulle. Alkuperäinen kokoelma on Suomi-Seura ry:n keräämä. Lähteenä ovat olleet etupäässä suomalaiset ja ulkosuomalaiset lehdet, joista on poimittu erityisesti sellaiset uutiset ja artikkelit, jotka käsittelevät suomalaista siirtolaisuutta, ulkosuomalaisia ja Suomi-yhteyksiä kuten ulkosuomalaisten vierailuja, yhdistysten toimintaa ja Suomen avustamista sodan aikana sekä sisä- ja ulkopoliittisia kysymyksiä. Leikkeitä on eniten amerikansuomalaisista, mutta paljon myös Kanadasta, Australiasta, Venäjältä/Neuvostoliitosta ja muualtakin. Projekti toteutettiin instituutin ja Turun yliopiston historian laitoksen yhteisprojektina, jossa kumpikin digitoi noin puolet aineistosta. Usean vuoden työ saatiin päätökseen vuonna 2014.

Siirtolaisuusinstituutin ja Turun yliopiston yleisen historian laitoksen yhteistyönä digitoimassa kokoelmassa on yli 23 000 Suomi-Seura ry:n aikoinaan keräämää lehtileikettä.

6 Arkisto ja kirjasto

Arkistossaan Siirtolaisuusinstituutilla on oman virka-arkistonsa lisäksi merkittävä kokoelma erilaista siirtolaisuuteen liittyvää materiaalia. Asiakirjojen lisäksi aineisto käsittää kirjeitä, päiväkirjoja, esineistöä ja muuta vastaavaa. Instituutin arkistosta käytetään myös nimeä Siirtolaisuuskokoelmat. Kokoelmia ovat kartuttaneet myös instituutin tutkijat omien tutkimustensa ja matkojensa yhteydessä.

Pääosa kokoelmista liittyy Suomesta Pohjois-Amerikkaan suuntautuneeseen siirtolaisuuteen. Myös instituutin Australiaan ja Uuteen-Seelantiin liittyneet tutkimukset ovat tuottaneet suuren määrän aineistoa. Arkistomateriaalin perusyksiköjä ovat lahjoituserät, joiden karttuminen ei kuitenkaan kerro olennaista kokonaisuudesta: lahjoitus saattaa olla yksittäinen valokuva tai siirtolaisuutta usean vuosikymmenen tutkineen henkilön laaja tutkimusarkisto, jonka luettelointiin ja järjestelyyn voi kulua pitkäkin aika. Viimeisimmät suuret lahjoitukset on saatu tiedotussihteeri Hugo L. Mäkisen ja professori Jorma Pohjanpalon perikunnilta. Samoin Filmihalli Oy:n toimitusjohtaja Antti Välikangas teki huomattavan lahjoituksen 15.8.2014 instituutin 40-vuotisjuhlien yhteydessä lahjoittaessaan hallussaan olevat siirtolaisuusmateriaalit instituutin arkistolle.

Siirtolaisuusarkiston ensimmäiset vuodet

Kun Siirtolaisuusinstituutti perustettiin, muissa maissa oli jo olemassa olevia siirtolaisuuteen keskittyneitä laitoksia, joista otettiin mallia. Johtaja Olavi Koivukangas tutustui 1975 Ruotsin Växjössä Emigrantinstitutetiin, ja sen arkistointi- ja dokumentointimenetelmistä saatiin esimerkkejä Turkuun. Instituutin arkiston luettelointi- ja arkistosysteemin kehittämisessä Maija-Liisa Kalhamaa auttoi Turun Maakunta-arkiston arkistonhoitaja Taina Vartiainen. Ensimmäiset lahjoitukset arkisto sai vuonna 1975, jolloin arkisto vastaanotti Amerikan-kirjeitä ja tutki-

musaineistoa Suomi-Seura ry:ltä. Materiaalia saatiin 1970-luvun lopulla varsinkin eversti Kalervo Mustoselta, joka haastatteli Yhdysvalloissa floridansuomalaisia. Mustonen sai haastattelujen yhteydessä kirjeitä ja asiakirjoja informanteiltaan.

Vastaanotettua materiaalia oli neljässä vuodessa kertynyt Turkuun 76 lahjoituksen verran. Vuonna 1978 arkistoon kuului materiaalia 56 kansiota. Lisäksi instituutti oli saanut viisi taulua ja 135 julkaisua. Julkaisut siirrettiin kirjaston puolelle. Arkisto jaettiin vuonna 1981 kolmeen osaan: lahjoitusarkistoon, valokuva-arkistoon ja lehtileikekokoelmaan.

Instituutin muutettua Piispankadulle vuonna 1981 nopeasti karttuvaa arkistoa mitattiin karkeasti, jolloin yhdellä hyllyllä todettiin olevan aineistoa n. 10 metriä. Koska hyllyjä oli 20 kappaletta, laskettiin siirtolaisuuskokoelman laajuudeksi tällä perusteella 200 metriä. Lukuun on kuitenkin ilmeisesti sisällytetty myös virka-arkisto ja muuta materiaalia. Arkiston ensimmäinen arkistonmuodostussuunnitelma laadittiin virka-arkiston ja siirtolaiskokoelmien käsittelyyn ja hoitoon vuonna 1987.

Kokoelmien luettelointia suunniteltiin siirrettäväksi tietokoneille vuonna 1992 Seija Sirkiän hoitaessa arkistokokoelmia. Hänellä oli apunaan kortistojen

Instituutin kokoelmiin kuuluu yli 1 400 siirtolaisuuteen liittyvää esinettä. Näistä näyttävimpiä ovat matka-arkut, jotka seurasivat siirtolaisten mukana höyrylaivoilla valtamerten yli. Kokoelmissa on muun muassa vuonna 2002 lahjoitettu Herman Spöringin matka-arkku (ks. sivu 26) ja piirros. Arkku on ajallisesti yksi kokoelmien vanhimmista esineistä.

Siirtolaisuusinstituutissa vuonna 1977 toimistoapulaisena aloittanut Seija Sirkiä nimitettiin arkistonhoitajaksi vuonna 2002. Hän oli toimistotöiden ohella hoitanut kuitenkin arkistoa jo pitkään ennen tätä.

laadinnassa ja järjestelytehtävissä työllisyysmäärärahoihin palkattuja henkilöitä. Seuraavana vuonna alettiin käyttää Foxpro-ohjelmaa, ja luettelointi aloitettiin vuoden 1990 järjestämättömistä kokoelmista. Tuohon mennessä oli luetteloitu vuosilta 1991–1994 yhteensä 85 kokoelmaa, ja manuaalisesti oli järjestetty ja luetteloitu 660 kokoelmaa.

Uutta arkistonmuodostussuunnitelmaa ryhdyttiin laatimaan vuonna 2003, jolloin päivitettiin virka-arkistoa ja siirtolaiskokoelmia koskevat ohjeet. Aineiston digitointi aloitettiin vuoden 2006 aikana. Tuolloin skannattiin tuhansia valokuvia sekä useita dokumenttielokuvia ja videotaltiointeja konvertoitiin CDR-levyille. Siirtolaisuusinstituutti on käyttänyt korkeakoulu- ja työelämänharjoittelijoita kokoelmiensa digitointitehtäviin. Aineiston kartunta ja laajuus ilmoitettiin tästä lähtien pääasiassa digitoitujen aineistojen ja lahjoitusten määrillä.

Instituutin alkuvaiheissa arkisto oli vielä niin pieni, että toimistotyöntekijät pystyivät hoitamaan sitä muiden tehtäviensä ohella. Pian kasvoi tarve vakiintuneemmalle arkistohoidolle. Ensimmäisenä varsinaisena arkistonhoitajana toimi Seija Sirkiä vuodesta 2002 alkaen. Hän oli tullut taloon toimistotyöntekijänä vuonna 1977 osallistuen muun muassa näyttelyiden suunnitteluun ja rakentamiseen. Seijaa seurasi tehtävässä vuonna 2010 arkistonhoitaja Jarno Heinilä.

Siirtolaisuus paperilla ja filmillä

Tie Suomesta ulkomaille edellytti suuren siirtolaisuuden aikaan ja myöhemmin erilaisia asiakirjoja. Matkan varrella tarvittiin passeja, matkalippuja, erilaisia todistuksia ja perillä uudessa kotimaassa muun muassa työ- ja kauppakirjoja.

Matkustamiseen liittyvien asiakirjojen ohella Siirtolaisuusinstituutilla on hallussaan kokoelma siirtolaisten kirjeenvaihtoa, joka käsittää noin 14 000 kirjettä. Näistä yli kolmasosa, noin 6 000, on peräisin Helsingin yliopiston Eteläpohjalaisen osakunnan kirjekeräyksestä. Kirjeistä puolet saatiin vuonna 1985, jolloin ne muodostivat vastaavasti puolet siihen asti arkistoon kerätyistä 7 000 kirjeestä. Eteläpohjalainen osakunta oli jo heittämässä kirjekokoelmaansa kaatopaikalle, kun ohikulkenut osakunnan jäsen pelasti ne ja otti yhteyttä instituuttiin kokoelman siirtämiseksi Turkuun. Joseph Johnsonin vuonna 1862 kirjoittama kirje Lontoosta vaimolleen Carolinalle on instituutin vanhin siirtolaiskirje. Muina siirtolaisuudesta kertovina alkuperäisdokumentteina arkistosta löytyy päiväkirjoja sekä siirtolaisten kirjoittamia muistelmia ja omaelämäkertoja.

Merimies Joseph Johnsonin Lontoosta vuonna 1862 vaimolleen Carolinalle Turkuun kirjoittama kirje on vanhin instituutin arkiston siirtolaiskirje.

Arkistonhoitaja Jarno Heinilä instituutin arkistossa. Hyllyjen päällä näkyvissä laatikoissa on tallennettuna instituutin lahjoituksina saama amerikansuomalaisen musiikin äänilevykokoelma, yhteensä noin 1200 "savikiekkoa" (26 laatikollista).

Oikealla ylhäällä Antti Välikangas ja hallituksen puheenjohtaja Pertti Paasio katsastamassa instituutille lahjoitettavaa aineistoa Filmihalli Oy:n tiloissa 14.4.2010.

Oikealla alhaalla ruotsinsuomalaisen SISU-radion vuonna 2015 eläkkeelle jäänyt toimittaja Juha Tainio esittelemässä Norrbottenin maaherran Ragnar Lassinantin 1950- ja 1960-luvulla toimittamien radio-ohjelmien digitoituja nauhoitteita. Tainio lahjoitti aineiston kopiot, noin 400 CD-levyllistä, instituutin arkistoon 24.3.2015.

Instituutille on kertynyt sekä omien tutkimusten että lahjoitusten myötä yli 700 tuntia siirtolaisuuteen liittyvää haastatteluaineistoa. Äänitteistä noin 40 % liittyy Yhdysvaltoihin, 20 % Australiaan sekä 10 % Uuteen-Seelantiin. Muuta ääniaineistoa on myös tallennettuina radio-ohjelmina ja musiikkina. Kokoelmaan kuuluu yli 1 200 savikiekkoa. Näiden lisäksi on televisio-ohjelmia ja dokumenttielokuvia. Esimerkiksi vuonna 1985 arkistoon ostettiin yhdessä Suomi-Seura ry:n kanssa professori Michael Loukisen tekemä elokuva *Finnish American Lives*. Tuottaja Antti Välikangas lahjoitti instituutin 40-vuotisjuhlien yhteydessä 15.8.2014 hallussaan olleen ulkosuomalaismateriaalin. Lahjoitus käsittää videomateriaalia yli 1 500 tuntia ja useita tuhansia valokuvia. Aineistosta on tehty yli 70 pitkää TV-ohjelmaa, joille yksistään Suomessa on ollut yli 40 miljoonaa katsojakertaa.

MANUEL "MANU" Holopainen ALBORADA, PARAGUAYN viidakko

Kirjasto

Siirtolaisuusinstituutin kirjasto oli Suomen ensimmäinen muuttoliikkeisiin erikoistunut kirjasto. Perustamisen aikoihin ensimmäisiä tehtäviä oli käsikirjaston luominen instituutin käyttöön, jotta alan perusteokset olisivat helposti henkilökunnan saatavilla. Ensimmäiset kirjat instituutti sai lahjoituksina. Toimintakertomuksiin ilmestyi nopeasti maininnat kirjastoa lähes päivittäin käyttävistä opiskelijoista ja tutkijoista. Kirjastoon tilataan tai saadaan vaihtojen myötä myös useita ulkosuomalaislehtiä ja aikakausjulkaisuja. Kirjaston pääasiallisia käyttäjiä ovat instituutin omat työntekijät, mutta laitoskirjasto on auki myös suurelle yleisölle.

Kirjastoon vaihtosuhteina ja lahjoituksina saatu aineisto luettelointiin ja järjestettiin vuonna 1977 kehitetyn kirjastosysteemin mukaisesti. Sen laatimiseen Maija-Liisa Kalhama sai apua Turun yliopistosta kirjastonhoitaja Ilse Vähäkylältä. Instituutin kirjastoon oli tuolloin saatu 670 yksittäistä teosta tai teossarjaa pääasiassa lahjoituksina. Osa näistä oli kaksoiskappaleita tai laajoja sarjoja, joten teoksia oli kertynyt kaiken kaikkiaan jo noin tuhat. Kirjastoa kartutettiin pitkään lahjoituksin, ja vain välttämättömimmät teokset hankittiin omin varoin. Yleensä tämä koski uutta kirjallisuutta ajankohtaisista aiheista, eli tutkijatarpeisiin vastattiin omilla hankinnoilla. Esimerkiksi 1990-luvun alussa kirjastoon hankittiin runsaasti ajankohtaista EY-asioihin liittyvää kirjallisuutta. Vuodesta 2010 lähtien kirjastonhoitajalla on ollut oma hankintamäärärahasa.

Ensimmäisiä suunnitelmia ATK-pohjaiseen luettelointiin tehtiin vuonna 1987. Kirjojen luetteloinnissa otettiin vuonna 1994 käyttöön erikoiskirjastoja varten suunniteltu PrettyLib-ohjelma, joka päivitettyinä on edelleen (vuonna 2015) käytössä. Hankkimisvuonna ohjelma oli vielä keskeneräinen, ja sillä luettelointiin pääasiassa uutta kirjallisuutta. Kirjaston hallintaan tarvittiin jo ATK:n apua, sillä teosten määrä oli ylittänyt 6 500 julkaisun rajan. Kirjastotietokanta siirtyi instituutin verkkosivuille vuoden 1999 lopulla, jolloin asiakkaat pystyivät itse hakemaan teoksia. Neuvotteluja kirjastotietokannan siirtämiseksi osaksi Turun yliopiston kirjaston tietokantaa on käyty vuodesta 2013. Toukokuussa 2014 luettelointuna oli noin 11 000 julkaisua.

Kirjaston hoitaminen oli pitkään toimistotyöntekijöiden sivutehtävinä. Ensimmäisen kerran varoja omaa kirjastonhoitajaa varten haettiin opetusministeriöltä vuonna 1990. Tätä ennen kirjaston hoitajana oli toiminut muun muassa Taimi Sainio vuonna 1987 vs. kirjastoapulaisen nimikkeellä. Hän jäi eläkkeelle kirjastonhoitajan toimesta vuonna 2008. Hänen tehtäviinsä kuului myös Siirtolaisuus-Migration -lehden toimittaminen. Sainio oli asunut Ruotsissa, ja suomenkielenopettajana hän oli erittäin taitava sanojen kanssa. Taimi Sainio hioi usein instituuttilaisten kirjoitusten kieliasua. Häntä seurasi Kirsi Sainio, instituutin nykyinen hallintopäällikkö. Sisko Tampio oli kirjastonhoitajana ja taittajana vuosina 2011–2012.

Taimi Sainio toimi instituutin kirjastonhoitajana vuosina 1985–2008. Kuvassa Piispankadun kirjastohuone. Tietokoneen ruudulla näkyy avattuna PrettyLib-ohjelma, jolla kirjat ja muut julkaisut tallennettiin hakutietokantaan. Ikkunasta pilkistää vuonna 1976 valmistunut ”amerikansiirtolaisuus”-näyttely.

Informaatikko Lilli Kojo aloitti työnsä instituutissa vuonna 2013. Toimenkuvaan kuuluvat myös kirjastonhoitajan tehtävät.

Vuoden 2013 alusta lähtien kirjastoa on hoitanut informaatikko Lilli Kojo. Kirjastonhoitotehtäviin kuuluu yhä vähenevässä määrin paikalla olevien asiakkaiden palveleminen. Sen sijaan kirjastolle tulee sähköpostitse laajoja tietopalvelupyynn-
töjä. Informaatikon työtehtäviin kuuluu myös tiedottaminen, näyttelykierrosten opastus instituutin museopuolella sekä luennot ja tapahtumien järjestelyihin osallistuminen. Lilli Kojo on myös *The European Web Site on Integrationin* (EWSI) Suomen koordinaattori. Hän lisää näille verkkosivuille Suomeen EU:n ulkopuolelta kohdistuvaan lailliseen muuttoon ja kotoutumiseen liittyviä uutisia ja tapahtumia sekä hyviä käytäntöjä. Informaatikko on myös instituutin sähköisen uutislehden toimitussihteeri. Samoin hän hoitaa instituutin Facebook-tiedottamisen.

Sukututkintaa

1980-luvulla instituuttiin tuli kirje New Yorkista. Siinä amerikansuomalainen 30-vuotias mies halusi yhteyttä äitiinsä ja veljeensä. Hän oli syntynyt 1950-luvulla ns. aviottomana lapsena. Itse asiassa äidille oli Yhdysvalloissa syntynyt toinenkin poika. Lapset oli annettu varhaisessa vaiheessa adoptoitaviksi. Kirjoittaja oli mennyt itse naimisiin, ja halusi tavata erityisesti velipuolensa. Tuolloin ei ollut googlea ja Facebookia sähköpostista puhumattakaan, joten etsintä oli haastava. Poika tiesi, että äidillä oli veli Suomessa ja sukunimensä harvinainen (tyyliin ”Lammenpohja”).

Soitin Väestörekisterikeskukseen, josta sain listan Suomessa asuvista ”Lammenpohjista”. Perheitä oli 30-40 kpl. Puhelintiedustelun kautta sain puhelinnumerot. Sitten vain soittamaan. Noin 20. nimen kohdalla tärpäsi. Rauhallinen mies Espoosta kertoi sisarensa asuvan Floridassa. Uusi aviomies ei kuulemma hyväksynyt vaimonsa aikaisempia lapsia, ja niistä ei perheessä saanut puhua. Pyysin miestä soittamaan sisarelleen. Näin myös tapahtui – sain veljen osoitteen, jonka välitin New Yorkiin.

Seuraavana jouluna instituuttiin tuli iloinen valokuvakortti, jossa kaksi nuorta perhettä vilkutti kameralle. Veljekset olivat löytäneet toisensa. Eikä matka ollut pitkä, sillä he asuivat toisistaan tietämättä New Yorkissa samassa korttelissa. Muistelija Ismo Söderling.

7 Siirtolaisrekisteri

Kun instituutti oli muuttanut Piispankadun toimipisteeseen vuonna 1981, oli tapana kierrättää arkistoon tulleita aineistoja eri huoneissa, jotta työntekijät tietäisivät, mitä materiaalia arkisto oli viime aikoina vastaanottanut. Eräänä päivänä Maija-Liisa Kalhaman pöydällä oli kasa vanhoja Siirtokansan kalentereita. Vierailulla ollut professori Niitemaa tokaisi niistä: ”Milloin me ruvetaan tekemään noista henkilökortistoa? Ajattele, millainen sellainen henkilöhakemisto olisi.”

Vuosittaisilla Turun Kansainvälisillä Kirjamessuilla huomattava osa Siirtolaisuusinstituutin tiskillä vierailevista haluaa tietoja instituutin kokoamasta ja ylläpitämästä siirtolaisrekisteristä selvittääkseen sukulaistensa vaiheita ulkomailla. Yksi instituutin näkyvimmistä toiminnan muodoista onkin siirtolaisrekisterin ylläpito ja sen avulla tehtävä sukututkimus.

Varhaista sukututkimusta Siirtolaisuusinstituutissa

Heti ensimmäisenä toimintavuotena 1974 Siirtolaisuusinstituutille lähetettiin tiedusteluja sukututkijoilta. Suomesta tehtiin pyyntöjä ulkomailla asuvien sukulaisten etsimiseksi. Vastaavasti ulkomailla asuvat halusivat tietää suomalaisista sukulaisistaan. Juuri perustetun instituutin henkilöstö yritti vastata koemielessä muutamiin pyyntöihin, mutta sukututkimus koettiin tuossa vaiheessa liian suuritöiseksi. Tiedustelut päätettiinkin toistaiseksi ohjata sukututkimukseen erikoistuneille yhteisöille.

Vuonna 1984 koottiin kokeilun vuoksi ensimmäinen siirtolaisia käsittävä henkilökortisto. Työssä käytettiin lähdemateriaalina USA:ssa Michiganin osavaltiossa ilmestynyttä Kirkollista kalenteria ja siinä julkaistuja henkilöilmoituksia. Vuoden 1984 lopussa aineisto käsitti lähes 1 500 henkilökorttia. Kortistoa täydennettiin aina, kun muilta töiltä ehdittiin. Myöhemmin samat tiedot koottiin suoraan kalentereista instituutin viitetietokantaan, jolloin kortisto jäi pois käytöstä.

Siirtolaisrekisteri syntyy

Siirtolaisrekisterin suunnittelu aloitettiin vuonna 1987. Tavoitteena oli laatia henkilörekisteri ennen toista maailmansotaa siirtolaisiksi lähteneistä. Vuoden 1988 Delawaren ja Australian juhllaisuuksiin liittyen laadittiin rekisteriä koskeva anomus opetusministeriölle. Instituutti oli jo ostanut valtionarkistolta lääninhal- litusten ja maistraattien passiluetteloiden mikrofilmikopiot vuosilta 1820–1920.

Delawaren siirtokunnan 350-vuotisjuhliin liittyen eduskunnan puhemies Matti Ahde saatiin hankkeen taakse. Siirtolaisrekisteri sai erillisen määrärahan, jonka turvin aloitettiin matkustajaluetteloiden, passiluetteloiden ja muiden lähteiden kirjaaminen ATK-pohjaiseen rekisteriin. Myöhemmin rekisteritoiminta sisällytettiin Siirtolaisuusinstituutin omaan budjettiin ja käyttörahaan, kun saatiin vastaava korotus. Lisäksi Seinäjoen aluekeskus on saanut 2000-luvulla John G. Annalan säätiöltä apurahaa Vaasan läänin passiluetteloiden tallennukseen.

Työ siirtolaisrekisterin parissa alkoi tietojen syöttämisellä tietokantaan. Vuoden 1988 loppuun mennessä rekisteriin saatiin 30 000 tietuetta. Rekisterin ensim-

Siirtolaisrekisterin ensimmäinen työntekijä Matti Kumpulainen kirjoittamassa Nokian Mikromikolla, joka oli ensimmäinen instituuttiin hankittu tietokone. Niitä oli käytössä kaksi kappaletta. Koneet olivat instituuttilaisten yhteiskäytössä ja koneelle päästäkseen piti varata aika, joka oli rajattu kahteen tuntiin kerrallaan.

mäinen työntekijä, toimistos sihteeri Matti Kumpulainen aloitti työnsä 12.6.1989 ja tallentaja Sirkka-Liisa Laurila 16.8.1989. Joukkoon liittyi Elisabeth Uschanov 14.5.1990. Tallennustyöhön osallistui myös määrääkäs tallennusapulaia.

Ensimmäinen tallennuksessa käytetty dBase-pohjainen tietokantasovellus ostettiin kalliilla hinnalla kaupalliselta toimittajalta. Rekisterivastaava Matti Kumpulainen ohjelmoi myöhemmin monipuolisemman ja helppokäyttöisemmän sovelluksen, joka nopeutti tallennusta huomattavasti. Tämä Foxpro-pohjainen ohjelmaversio rekisteristä on yhä käytössä.

Tallentaja Sirkka-Liisa Laurila (oikealla) ja sukututkija Elisabeth Uschanov (alla), joka toimi myös tallentajana rekisterin alkuvuosina.

Ensimmäinen asiakaskyselyjä varten laadittu ”paperinen” tiedustelulomake tehtiin vuonna 1997. Kun instituutin kotisivuilla annettiin vuonna 1998 mahdollisuus tehdä tiedusteluja myös sähköpostitse, oli seurauksena postiruuhka, joka helpottui vasta, kun tiedustelulomake otettiin kotisivuilta pois. Viimeisiin tätä kautta syntyneisiin tiedusteluihin päästiin vastaamaan vasta seuraavana vuonna.

Siirtolaisrekisterin hakutietokantaa ryhdyttiin siirtämään internettiin vuonna 1999 siten, että seuraavana vuonna asiakkaat pääsivät tekemään rekisterihakuja omin päin. Käyttäjien määrä lisääntyikin nopeasti.

Tietokannasta on käytössä nykyään sekä rajattu, ilmainen versio että maksullinen täysversio. Koko tietokannan saa käyttöönsä vuosimaksulla, mutta ilmaisilakin hauilla voi etsiä henkilöitä. Esimerkiksi matkustajaluettelohaussa saa tällöin nimen lisäksi selville lähtöpäivän, millä saa tutkituksi ainakin sen, kannattaako hankkia koko tietokanta käyttöönsä. Rekisterin täydellinen versio on maksullinen, koska sen ylläpito ja täydentäminen tuottavat instituutille kustannuksia.

Kuva Matti Kumpulaisen ohjelmoimasta siirtolaisrekisterin sovelluksesta, joka on edelleen tallennuskäytössä. Kuvassa matkustajaluetteloon tallennettavat tiedot. Passiluettelo sisältää puolestaan tiedot lähtijän kotipaikasta, syntymäajasta, ammatista, siviilisäädystä ja kotimaahan mahdollisesti jääneestä puolisoista ja lapsista sekä passin voimassaoloajan ja myöntöpäivän.

Suomen Höyrylaiva Osakeyhtiön matkustajaluettelot	
Matkustajan nimi:	Lydia Mattila
Sukunimi luettelossa:	Mattila
Ikä tai ikäluokka:	32-vuotias (synt. noin 1880)
Sukupuoli:	Nainen
Matkan alku:	Hanko
Matkan loppu:	New York, New York, USA
Matkan hinta:	138 Suomen markkaa
Laiva Suomesta:	Arcturus, 22.5.1912
Laiva Englannista:	Cedric, 30.5.1912
Valtamerilinja:	White Star Line
Satama Englannissa:	Liverpool
Määräsatama:	New York
Luettelo ja sivu:	88/42
Huomautuksia:	Mk Alfred, Eino, Nelma, Kalle, Kauno, Lilia & Väinö Mattila. Kokkola!

Siirtolaisrekisterin tietokannat

Siirtolaisista on päätynt tietoja monenlaisiin asiakirjoihin ja arkistoihin. Ensimmäiset luettelot Suomesta siirtolaisiksi lähteneistä laadittiin jo 1820-luvulla. Siirtolaisista on tietoja mm. passiluetteloissa, laivayhtiöiden matkustajaluetteloissa ja saapumissatamien viranomaisasiakirjoissa. Uudessa kotimaassa siirtolaisista on saatu tietoja väestönlaskentojen ja vastaavien viranomaisluettelointien perusteella. Virallisten asiakirjojen lisäksi muuttaneista on muitakin tietoja. Esimerkiksi sanomalehdissä on julkaistu merkkipäivien ja juhlien yhteydessä lyhyitä elämäkertoja sekä tietysti kuolinilmoituksia.

Vuonna 2014 siirtolaisrekisterin merkittävimpiä tietokantoja olivat Suomen Höyrylaiva Osakeyhtiön (SHO:n) matkustajaluettelot 318 000 tietueella sekä passiluettelot 265 000 tietueella. Matkustajaluettelosta löytyvät SHO:n aluksilla matkustaneet, tärkeimmän siirtolaissataman Hangon kautta lähteneet siirtolaiset.

Siirtolaisrekisteriä on tehty tutuksi monissa ulkopuolisissa tapahtumissa kuten suku- ja kirjamesseilla, sukututkimuspäivillä ja paikallisten sukututkimusseurojen tapahtumissa. Yhdysvalloissa vuosittain järjestettävässä FinnFest-tapahtumassa siirtolaisrekisteri on ollut vakio-ohjelmistossa 1990-luvun puolivälistä lähtien. Kuvassa Jouni Korkiasaari etsimässä rekisterin tietoja festivaalivieraille vuoden 2007 FinnFestissä Ohion Ashtabulassa.

Joukossa on myös Suomen kautta Amerikkaan lähteneitä venäjänjuutalaisia. Passiluettelot perustuvat lääninhallitusten ja maistraattien passiluetteloihin.

Matkustaja- ja passiluettelon lisäksi rekisteristä löytyy seuraavat tietokannat: lehti- ja kirjallisuusviiteluettelo (19 000 tietuetta), australiansuomalaisten tietokanta (3 800 tietuetta), Uuden-Seelannin suomalaisten tietokanta (1 100 tietuetta), venäjänsuomalaiset vainouhrit 1930–1950 (8 000 tietuetta), Ulkoasiainhallinnon arkiston aineisto (12 000 tietuetta) ja muutamia muista lähteistä peräisin olevia aineistoja kuten Turun yliopiston historian laitoksen passi- ja matkalipputiedot 60 000 siirtolaisesta (ns. reikäkorttitietokanta).

Rekisteriin kuuluu myös yksittäisten tutkijoiden, pääasiassa väitöskirjantekijöiden luovuttamia tutkimusaineistoja. Esimerkiksi tutkija Antero Leitzinger lahjoitti väitöskirjansa yhteydessä keräämänsä materiaalin vuosina 1832–1875 Suomen kansalaisuuden saaneista.

Sukututkimus ja -rekisteri nykyisin

Sukututkimustietojen kysyntä on kasvanut vuosi vuodelta. Yksi kolmesta ensimmäisestä rekisterin laatimiseen osallistuneista työntekijöistä, Elisabeth Uschanov, päätyi lopulta siirtolaisrekisterivirkailijasta organisaatiomuutoksen jälkeen sukututkijaksi. Tämä tiesi varsinaisen tallennustyön päättymistä instituutin vakinaisen henkilökunnan voimin Elisabethin keskittyessä tiedusteluihin vastaamiseen.

Siirtolaisuusinstituutilla on edelleen suuri määrä aineistoja, joiden digitoiminen jatkuu. Vuonna 2014 Marko Alivuotila skannasi Turun ja Porin läänin passiluetteloita digitaaliseen muotoon, joista vapaaehtoistyöntekijä Timo Sutela puolestaan tallensi tiedot siirtolaisrekisterin hakutietokantaan. Verkkoversioon uudet ja päivitettyt tiedot siirretään suurina paketteina.

Internet ja sähköiset aineistot ovat vaikuttaneet myös vastausnopeuteen. Kun 1990-luvulla tiedustelut tehtiin kirjeitse tai puhelimitse, saattoi vastaamiseen kulua kaksikin viikkoa. Sähköpostin aikakaudella vastauksia halutaan ja saadaan annettua entistä nopeammin.

1990-luvulla rekisteriä käytettiin paljon ulkomailta käsin. Vuosituhannen vaihteen jälkeen rekisterin käyttäjistä valtaosa on ollut suomalaisia. Suurin osa käyttäjistä on sukututkijoita, mutta myös opiskelijat ja tutkijat ovat hyödyntäneet rekisteriä opinnäytteissään ja tutkimuksissaan.

Vielä 1990-luvulla sukututkijan piti viettää arkistossa yhden henkilön etsimiseen useita päiviä tutkien mikrofilmejä lukulaitteella aamusta iltaan. Parhaassa tapauksessa tutkija sai selville lähtöpäivän ja laivan, jolla etsitty henkilö oli lähtenyt ulkomaille. Nykyään onnistuneen haun seurauksena voidaan lähtö- ja saapumistietojen lisäksi antaa ulkomaille elävän pikkuserkun katuosoite ja puhelinnumero yhteydenottoa varten.

91

I dessa kolumner intöras uppgifter för samtliga passstagare. — Näihin sarakkeisiin merkitään tiedot

Passets — Passin		Anteckning om passförlit. Passin maksu.						Till- och förkänn. — Ristimä- ja liikanimi.		Kon. Sakupaoli.		Ständ eller yrke. Sisty- eli ammattl.			
Köpenhamns	Åland	Dag. Pass.	Normalt Måneds	Normalt Årsk.	Penalt. Penalt.	Penalt. Penalt.	Penalt. Penalt.			Årsk.	Måneds.	Köpenhamns.	Västernorrland.		
Juli	1.	2813		96				Valli Bertha Kaemi			1.				fru
"	"	2814		96				Fahn Maria			1.				fru
"	"	2815	192					Lindholm Otto Valdemar			1.				direktör
"	"	2816		96				Dehlerit Minna Ewa			1.				rust.
"	"	2817	192					Gyranlund Bengt John			1.				lyceist
"	"	2818	192					Pnellman Gustaf Robert			1.				fil mag.
"	"	2819		96				Nyström Sofia Maria			1.				sköterska
"	"	2820		98				Kahtinen Ewa Maria			1.				grävdels
"	"	1821		96				Willaren Bertha Elisabet			1.				fru

Digitoidusta passiluettelosta tallentaminen on tietokoneen ruudulta huomattavasti helpompaa kuin ison ja kömpelön mikrofilmin lukulaitteen "suttuiselta" näytöltä. Kuvassa osa poikkeuksellisen selkeästä passiluettelon sivusta.

Timo Sutela on vuodesta 2009 lähtien tallentanut passiluettelotietoja siirtolaisrekisteriin. Tallennus vaatii tarkkuutta, kärsivällisyyttä ja sukunimituntemusta, koska luetteloiden sivuista suurin osa on kirjoitettu hyvin epäselvällä käsialalla.

8

Näyttelytoiminta

Näyttelytoiminta on alusta alkaen ollut Siirtolaisuusinstituutille tärkeä keino tuoda esille siirtolaisuuden historiaa ja vieraita kulttuureja. Tässä oli vahvasti taustalla Olavi Koivukankaan opiskelu Australiassa brittiläisen tutkimusperinteen parissa, missä painotettiin tutkimusten popularisointia. Kiertävät museonäyttelyt, joita yleensä rakennettiin vielä kaksin kappalein ulkomaille ja kotimaahan, ovat edelleen erinomaisia keinoja kertoa siirtolaisuudesta laajalle yleisölle.

Instituutissa ryhdyttiin jo perustamisvuonna 1974 valmistamaan valokuvista koostuvaa näyttelyä suomalaisten siirtolaisuudesta Yhdysvaltoihin maan 200-vuotisjuhliin vuonna 1976. Usein Siirtolaisuusinstituutin rakentamat näyttelyt ja näyttelyjulkaisut ovat olleet valmistumishetkellään ainoat olemassa olevat kokonaisuudet aiheesta.

Ensimmäiset sopivat näyttelytilat instituuttiin saatiin vasta vuonna 1980. Tiloihin sijoitettiin Yhdysvaltain siirtolaisuuden valokuvanäyttely. Myöhemmin saatuaan laajennusosaan sijoitettiin Australia-näyttely. Instituutin siirryttyä Linnankadulle menetettiin toimivat näyttelytilat. Vasta muutto Eerikinkadulle vuoden 2008 lopussa tarjosi taas hyvät tilat omien kiinteiden näyttelyjen esille asettamiseen.

Ensimmäinen näyttely 200-vuotiaasta USA:sta

Yhdysvaltain 200-vuotisjuhliin ryhdyttiin valmistautumaan jo instituutin ensimmäisenä toimintavuotena keräämällä materiaalia valokuvanäyttelyä varten. Työssä auttoi ulkopuolisena avustajana valokuvaaja Kari Lehtinen. Näyttely käsitti sata suurennettua valokuvaa, tekstipaneelia ja julisteita.

Näitä juhluvuoden valokuvanäyttelyitä suomalaisten muutosta Amerikkaan valmistettiin kaksi. Toinen näyttelyistä lähetettiin maaliskuussa 1976 kiertueelle Yhdysvaltoihin keskeisille suomalaisalueille, missä se lopulta päättyi Minnesotan

Presidentti Mauno Koivisto ja rouva Tellervo Koivisto vierailulla Siirtolaisuusinstituutissa 7.9.1987. Taustalla ”amerikansiirtolaisuus” -näyttelyn paneeleja ja esineitä. Kuvassa vasemalla myös professori Vilho Niitemaa puolisoineen ja oikealla presidentin vieressä instituutin hallituksen puheenjohtaja Tom Sandlund sekä instituutin valtuuston varapuheenjohtaja ja Turun kaupungin opetus- ja sivistystoimenjohtaja Pentti Lahti.

yliopiston Immigration History Research Centerin haltuun. Suomeen jäänyt näyttely julkistettiin Turun yliopiston kirjastossa 9.5.1976, ja näyttely oli esillä Turussa pidettyjen Suomi-Amerikka -päivien ajan Wäinö Aaltosen Museossa. Seuraavaksi näyttely siirtyi Valtionarkistoon, missä se oli esillä 8.11.–3.12.1976. Se oli mukana myös 10.–12.8.1978 pidettyjen Pohjanmaan messujen USA-päivänä. Lopulta näyttely päättyi vakituiseksi näyttelyksi Siirtolaisuusinstituuttiin. Nykyään näyttelyn digitalisoituun versioon pääsee tutustumaan Siirtolaisuusinstituutin verkkosivuilla.

”Oi Maamme Suomi – Vårt Land Vårt Land” -näyttely Ruotsissa ja Suomessa vuosina 1980–1982

Museonäyttely *Oi Maamme Suomi – Vårt Land Vårt Land – Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin kautta aikojen – Utvandringen från Finland till Sverige genom tiderna* avattiin vuonna 1980 Göteborgissa. Näyttelyä toteuttamassa oli Kalevala-korujen suunnittelijana mainetta niittänyt taiteellinen johtaja Börje Rajalin. Rajalinia suosittelivat Opetusministeriön virkamiehet, jotka olivat käyttäneet häntä suunnittelijana ministeriön omissa näyttelyissä.

Presidentti Tarja Halonen vieraili Siirtolaisuusinstituutissa 10.7.2000. Taustalla yksi "ruotsinsiirtolaisuus"-näyttelyn suurista kuvapaneeleista. Kuvassa myös amerikansuomalainen Oiva Artturi Koski (kesk.) ja instituutin valtuuskunnan puheenjohtaja, professori Keijo Virtanen (oik.). Selin ovat johtaja Olavi Koivukangas (vas.) ja Suomen Siirtolaisuusmuseumo -hanketta Peräseinäjoelle konsultoinut Pekka Hyvärinen.

Tukholman Nordiska Museetissa näyttelyyn tutustui puolessa vuodessa 52 000 vierailijaa. Näyttelyä siirrettiin paikasta toiseen rekkakuormana. Näyttely kiersi myös Värmlannin museossa Karlstadissa, Falunissa Taalainmaalla ja Haaparannassa. Kaikkiaan Ruotsissa näyttelyyn tutustui lähes 100 000 henkeä.

Näyttely kuvasi suomalaista siirtolaisuutta Ruotsiin valokuvien, tekstien ja museoesinein kivikaudelta nykyhetkeen. Päänäyttelyn ohella Göteborgissa oli esillä kaupungin suomalaisista kertova oheisnäyttely *Finsk Sisu i Göteborg – Suomalainen Sisu Göteborgissa*. Samoin Historiallinen Museo ja Länsiruotsalainen yhteistyökomissio järjestivät yhdessä paikallisten suomalaisyhdistysten kanssa luento- ja musiikkitilaisuuksia. Näyttelyihin kävi Göteborgissa tutustumassa 22 000 henkeä.

Delaware ja Australia – vilkas näyttelyvuosi 1988

Ruotsin suurvalta-ajalla 1600-luvulla oli ideoitu omaa siirtokuntaa Pohjois-Amerikkaan. Vuosien 1638–1655 aikana lähetettyihin retkikuntiin osallistui satoja suomalaisia. Tätä varhaista siirtolaisuutta juhlistamaan rakennettiin *Delaware 350 – Amerikansiirtolaisuuden alku* -näyttely.

Näyttelyssä oli esillä aiheeseen liittyviä asiakirjakopioita, valokuvia, piirroksia, esineitä ja tekstejä. Siirtolaisuuden vaiheita esittelevät näyttelytaulut päättyivät

paneeliin, jossa esitettiin presidentti Ronald Reaganin julistus ”Yhdysvaltain ja Suomen ystävyysvuodesta 1988”. Näyttelyn sisällön suunnittelivat Olavi Koivukangas ja Taimi Sainio. Taiteellisesta suunnittelusta vastasi Börje Rajalin.

Näyttely kiersi Suomessa ja Yhdysvalloissa, ja sen tärkein esityspaikka oli 19.10.1988–31.1.1989 Washingtonissa National Museum of American Historyssa. Suomeksi ja ruotsiksi toteutettu näyttely avattiin 30.3.1988 Finlandia-talolla, mistä se aloitti kiertämisen ympäri Suomea. Yhdysvalloissa näyttely keräsi pelkästään Delawaren yliopistolla FinnFest-juhilla yli 5 000 katsojaa.

Samana vuoden ohjelmaan kuului Australian eurooppalaisen asutuksen 200-vuotisjuhla. Juhlavuoden ohjelmaan kuului Siirtolaisuusinstituutin valmistama näyttely *Suomalaiset Australiassa*, joka kiersi Suomessa ja Australiassa. Delawaren näyttelyn tavoin tämänkin suunnittelivat Olavi Koivukangas, Taimi Sainio ja Börje Rajalin. Näyttelyyn sisältyi 20 kaksipuolista paneelia, 16-sivuinen esite ja juliste.

Kolmantena näyttelynä vuonna 1988 instituutilta Suomessa kiersi Orvo Bogdanoffin ja instituutin henkilökunnasta Maija-Liisa Kalhaman ja Ismo Söderlingin valmistama näyttely amerikansuomalaisista postikorteista. Näyttely sisälsi 300 Bogdanoffin postikorttia teksteineen. Taustalla oli mittava materiaalikeräys ja tarkka tutkimus. Näyttely oli osa Delawaren vuosijuhlaa, mutta se juhlisti myös Suomen postilaitoksen 350-vuotistaivalta. Avajaiset olivat 29.3. Helsingissä Pääpostilla, missä julkaistiin *Amerikan suomalaisasutus 350 vuotta* -juhlamerkki. Vuoden loppuun mennessä näyttely oli ollut esillä 11 eri tilaisuudessa tai paikassa. Postikorteista 61 oli erikseen esillä 9.–17.9. Kuopion pääpostissa Amerikan Päivillä. Vieraskirjan perusteella näyttelyä näki 4 250 henkilöä.

Tuttuja vuosien takaa

Siirtolaisuusinstituutissa vieraili 1980-luvulla Ralph Jalkanen, pastori ja tiedemies Michiganista. Jalkanen toimi mm. Suomi Collegen johtajana. Olavi Koivukangas saapui vierasta vastaan Turun rautatieasemalle. Juna Helsingistä saapui ajallaan. Kättelyn jälkeen Koivukangas ja Jalkanen lähtivät autolle. Asemalaiturilla paria tuli vastaan Turun yliopiston rehtori Kaarlo Hartiala, Olavin hyvin tuntema henkilö. Ennen kuin Olavi ehti tervehtiä, lausahti Jalkanen Hartialalle ”terve, terve”. Hartiala vastasi ystävällisesti samalla lailla. Matka jatkui sen kummemmista seremonioita. Jossain vaiheessa Olavi kysyi Jalkaselta, kuinka hän tunsikin Hartialan. Selitys oli yksinkertainen. Jalkanen oli syntynyt vuonna 1918 Hancockissa, Hartiala vuotta myöhemmin samassa paikassa. He olivat lapsuuden ystäviä. Hartialat olivat palanneet sittemmin Suomeen. Tapaamisväliä ystävyksillä oli reilut 50 vuotta, mutta se ei moikkaamista haitanut. – Muistelija Ismo Söderling.

Titanic – yksi instituutin suosituimmista näyttelyistä

Yhdentoista Oscarin voittaneen Titanic-elokuvan vanavedessä valmistettiin vuonna 1998 instituuttiin oma Titanic-näyttely. Titanicin tarina on kiinnostanut monia suomalaisia, sillä aluksen mukana matkusti 63 suomalaista. Monien muiden näyttelyjen tapaan tätä näyttelyä valmistettiin kaksi kappaletta, joista toinen lähti kiertämään Pohjanmaan aluekeskuksesta ja toinen oli esillä omissa näyttelytiloissa. Instituutin kappale näyttelystä oli myös kuukauden (15.7.–15.8.1998) verran esillä Taivassalon kotiseutumuseossa. Näyttelyjulkaisu Titanicista valmistui vuonna 2000.

Kun Titanicin uppoamisesta oli kulunut vuonna 2012 sata vuotta, järjestettiin Siirtolaisuusinstituutissa 3.4.2012 *Uponneet unelmat* -seminaari jonka yhteydessä avattiin instituutin uusi Titanic-näyttely. Erona vuoden 1998 näyttelyyn paneelit oli päivitetty uusilla tiedoilla ja esillä oli enemmän esineistöä, tauluja ja historiallisia lähteitä. Vitriinissä oli muun muassa levitettynä alkuperäisiä laivan uppoamisesta kertovia Turun Sanomia. Näyttelyyn kävi tutustumassa myös Titanicissa olleiden suomalaisten jälkeläisiä. Näyttely oli esillä instituutin tiloissa syksyyn asti.

Kokoontaitettavat ja helposti liikuteltavat Titanic-näyttelypaneelit ovat olleet esillä useissa instituutin tilaisuuksissa, viimeksi vuonna 2013 Turun Kirjamessuilla.

Titanic-näyttelyn paneeleja Eerikinkadun näyttelytiloissa. Vasemmalla näkyy vuonna 1999 tehdyn Penedo 70 vuotta -näyttelyn paneeleja. Penedo oli suomalaisten kasvissyöjääatetta kannattaneiden adventistien ihanneyhteiskuntayritys Brasiliassa.

Taidenäyttelyitä

Siirtolaisuuden historian lisäksi instituutti on osallistunut ulkosuomalaisten taiteilijoiden töiden esittelyyn. Yhteistyössä Suomi-Seura ry:n kanssa järjestettiin vuonna 1978 Wäinö Aaltosen museossa amerikansuomalaisen taiteilijan Alfred Mäen (1871–1971) taidenäyttely. Mäki oli ryhtynyt 90-vuotiaana maalaamaan naivistisia taideteoksia. Näyttelyä kävi katsomassa noin 7 000 henkilöä. Taiteilijan tytär Vera Mäki lahjoitti yhden isänsä taideteoksista instituutille kiitokseksi näyttelyn järjestämisestä.

Maalausten lisäksi instituutti on järjestänyt useita valokuvanäyttelyitä. Vuonna 2000 rakennettiin Heimo Haitolta ja Eva Vastari-Haitolta saadusta aineistosta näyttely *Viulisti Heimo Haitto*. Instituutin hallituksen puheenjohtajan Pertti Paasion valokuvanäyttely ”Onnea etsimässä” avattiin vuonna 2010 instituutin tiloissa. Sen aiheena olivat suomalaiset siirtolaiset Etelä-Amerikassa. Kun instituutissa avattiin kolme uutta näyttelyä 28.11.2013, oli yhtenä niistä valokuvaaja Vesa Ojan amerikansuomalaisista kertova näyttely *Finglish*. Sitä seurasi 5.9.2014 avattu taiteilija Nikolai Pakin inkerinsuomalaisten historiaa kuvaavista maalauksista koostuva näyttely. Vuodenvaihteen jälkeen se siirtyi Seinäjoen aluekeskuksen tiloihin.

Aivan uutta aihepiiriä edusti vuonna 2013 instituutin tiloissa esillä ollut helsinkiläisten somalinuorten valokuvanäyttely ”Mun silmin”, joka perustui instituutin edellisenä vuonna julkaisemaan Mun stadi -kirjaan. Avajaisissa somalinuoret soittivat ja lauloivat somalialaisia lauluja.

Muut näyttelyt

Instituutti oli mukana vuoden 1992 sukututkimustapahtumissa *Löydä juuresi* -näyttelyllä. Näyttely kuvasi sukujuurten etsinnän ja sukututkimuksen asiakirjoja sekä opasti harrastajia lähdemateriaalien kanssa. Tietoja esiteltiin kahden kuvitteellisen henkilön, amerikansuomalaisen Williamin ja suomalaisen Matin avulla. Näyttelyyn kuului kymmenen kaksipuolista paneelia, joissa esiteltiin asiakirjoja, valokuvia ja näyttelytekstejä. Näyttely kiersi ennen Turun Sukumessuja 31.7.–1.8.1992 Joensuun laulujuhalla, Valtakunnallisilla kotiseutupäivillä Alajärvellä ja itäsuomalaisten sukujen kokouksessa Tuusniemessä. Turun Sukumessuilta näyttely siirrettiin Juuret Suomessa -pääjuhlaan Helsinkiin, ja sieltä edelleen Valtionarkistoon. Näyttely oli vielä esillä pohjoismaisten sukututkijoiden kokouksessa Helsingissä, Porvoon kansalaisopistossa ja Lohjalla Otamon kirjastossa.

Siirtolaisuusinstituutti on toteuttanut toimintansa aikana monia pienimuotoisia näyttelyitä. Vuonna 2012 järjestetyn uusitun Titanic-näyttelyn yhteydessä oli esillä roll-uppeja höyrylaiva Empress of Ireland -aluksen uppoamisesta ja onnettomuudessa kuolleista suomalaisista. Titanic ja Empress of Ireland -näyttelyt ovat olleet viimeksi esillä Turun Kansainvälisillä Kirjamessuilla USA:n teemavuotena 2013. Samassa yhteydessä oli esillä Jouni Korkiasaaren tekemä neljä metriä leveä ja kaksi metriä korkea näyttelykangas sekä instituutin työryhmän valmistamat taulut Amerikan-siirtolaisuudesta. Näyttelykankaan päivitetty versio sekä taulut tulivat pian osaksi Eerikinkadun toimipisteen perusnäyttelyä.

Uusimpana näyttelynä Englannissa Hullissa avattiin 13.5.2014 Jouni Korkiasaaren ja Tytti-Maaria Laineen tekemä 10 roll-upin kiertonäyttely ”Transmigration of Finns through Great Britain to North America”. Marraskuussa 2014 näyttely siirtyi Lontoon suomalaiselle merimieskirkolle, josta sen on tarkoitus jatkaa ainakin Liverpooliin ja Southamptoniin.

Ensimmäinen instituutin suomenruotsalaisen aluekeskuksen Centret för Svenskfinlandin näyttely ”Finlandsvensk emigration till Sverige” valmistui Jouni Korkiasaaren tekemänä vuonna 2014.

Esimerkkeinä muusta kuin siirtolaisuuteen liittyvästä näyttelytoiminnasta oli vuoden 1994 aikana instituutissa esillä japanilaissyntyisen Goro Shintamin *Elämän puu* -näyttely 3.2.-8.3.1994 ja Piispankatu -yhdistyksen 20-vuotisjuhlanäyttelyn *Elämän taidetta. 20 vuotta Piispankadulla* kesäkuun ajan. Saman vuoden aikana Naantalissa oli esillä Siirtolaisuusinstituutille lahjoitettu Sotalapsi-näyttely 3.5.–31.8. osana näyttelyä, jossa kerrottiin 1940-luvun lapsuudesta.

Instituutin Amerikka-huone vuonna 2014, taustalla 420 cm leveä "Amerikka-lakana". Alla Suomen Britannian suurlähettiläs Pekka Huhtaniemi paikallistelevision haastattelussa "Transmigration of Finns through Great Britain to North America" -näyttelyn avajaisissa Hullissa 13.5.2014. Huhtaniemi oli näyttelyidean alullepanija ja hankkeen suojelija.

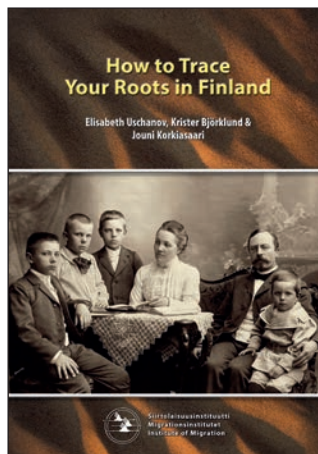
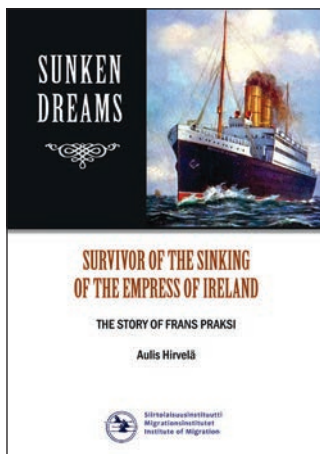
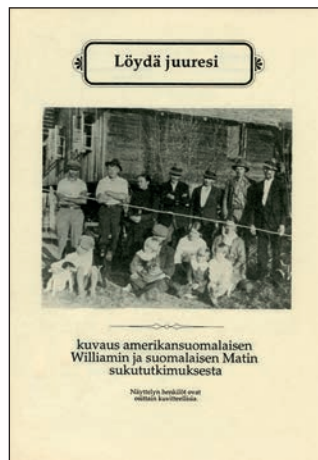
Näyttelyjulkaisut

Näyttelystä *Oi Maamme Suomi – Vårt Land Vårt Land* julkaistiin vuonna 1980 näyttelyjulkaisu *Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin kautta aikojen*. Ilmestymishetkellä julkaisu oli ainoa olemassa oleva kokonaiskuvaus suomalaisten muutosta Ruotsiin. Näyttelyjulkaisu kiinnosti ihmisiä, ja sitä saatiin myydyksi vuoden 1981 aikana lähes tuhat kappaletta. Pohjola-Norden yhdistys tilasi julkaisua 1 300 kappaletta jaettavaksi Ruotsin kouluihin oheislukemistoksi.

Vuonna 1988 järjestetystä postikorttinäyttelystä tehtiin myös kolmikielinen näyttelyjulkaisu *Minulla on niin ikävä...”- ”Jag har så ledsamt...”- ”I feel such a longing...”* Julkaisu on ollut suosittu filatelistien keskuudessa.

Siirtolaisuusinstituutilla on näyttelyjen pohjalta tehtyjä julkaisuja myös uponneiden höyrylaivojen *Titanicin* ja *Empress of Irelandin* suomalaiskohtaloista. Vuoden 1998 *Titanic*-näyttelystä tehtiin myös pieni näyttelyjulkaisu. Vuoden 2012 *Titanic*-näyttelyn pohjalta laadittiin suomalaisuhreista kertova Jarno Linnalahden ja Elisabeth Uschanovin julkaisu *Titanicin suomalaiset* (2012) sekä englanninkielinen *The Finns on Board the Titanic* (2013). *Empress of Irelandista* on julkaistu teos ”*Survivor of the Sinking of the Empress of Ireland. The Story of Frans Praksi*” (2013).

Löydä juuresi -näyttelyn ohessa julkaistiin 32-sivuinen, kolmikielinen julkaisu *Löydä juuresi – Finn dina rötter – Find your roots*. Julkaisua on myyty etenkin sukututkijoille, ja on ollut yksi instituutin suosituimpia myyntiartikkeleita. Vuonna 2013 julkaistiin *How to trace your roots in Finland*.

9 Julkaisut

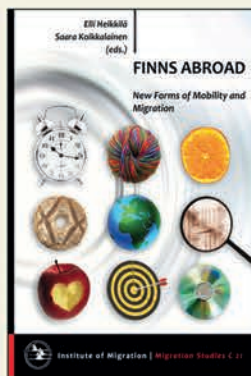
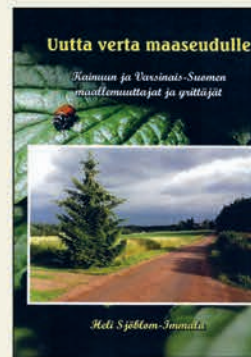
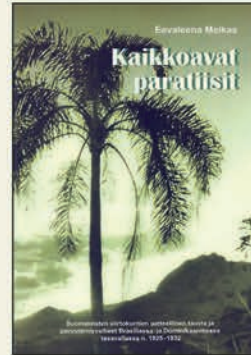
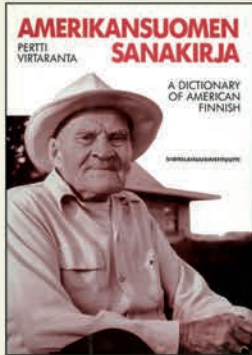
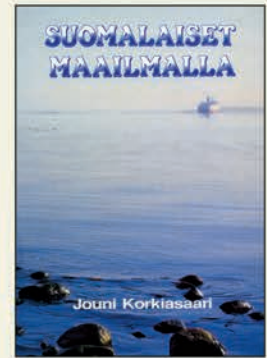
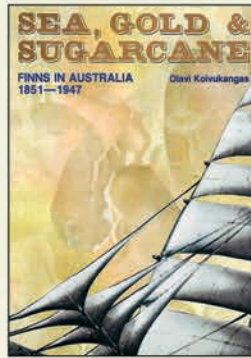
Siirtolaisuusinstituutti on merkittävä siirtolaisuusaiheisten teosten julkaisija. Instituutilla on kolme pääasiallista julkaisusarjaa: suomenkielinen A-sarja, ruotsinkielinen B-sarja ja englanninkielinen C-sarja. Lisäksi instituutti julkaisee teoksia erikoisjulkaisuina sekä kaunokirjallisessa sarjassa. Kaunokirjallinen sarja perustettiin 1990-luvulla. Usein sarjoihin ehdotetut ja hyväksytyt käsikirjoitukset ovat toimituksellisesti varsin haastavia. Ei ole harvinaista, että ulkopuolelta saadun käsikirjoituksen toimittamiseen menee kokoneeltakin asiantuntijalta kuukauden iltatyöt. Instituutin tekemiä tutkimuksia julkaistaan verkossa ja erilisessä Tutkimuksia -monistesarjassa. Pohjanmaan aluekeskuksella sekä uudella ruotsinkielisellä yksiköllä (Centret för Svenskfinland) on omat julkaisusarjansa.

Julkaisusarjojen alkuperäisen sinikantisen ulkoasun suunnitteli aikoinaan arkkitehti Raimo Narjus. Aluksi taitosta vastasi usein se painofirma, jossa kirja painettiin. 1980-luvun lopulta lähtien taitotyö on tehty pääosin instituutin oman henkilökunnan voimin. Etenkin Jouni Korkiasaari, Anne Virtanen, Kirsi Sainio ja Sisko Tampio ovat suunnitelleet ja toteuttaneet lukuisten teosten taiton. Vuodesta 2011 alkaen sarjat saivat omat värikoodinsa.

Siirtolaisuus–Migration -aikakauslehti

Vuonna 1974 julkaistiin *Siirtolaisuus–Migration* -lehden ensimmäinen numero. Lehti on alun alkaenkin tarkoitettu tiedotus- ja julkaisukanavaksi siirtolaisuustutkijoille ja muille muuttoliikkeistä kiinnostuneille. Lehti ilmestyy edelleen neljä kertaa vuodessa. S–M antaa lukijoille myös tietoa Siirtolaisuusinstituutin toiminnasta, kuten sen arkiston saamista lahjoituksista, instituutin järjestämistä seminaareista ja uusista julkaisuista.

Lehden ensimmäiset numerot ilmestyivät monistetuin. Lehti muuttui kuitenkin jo vuonna 1975 offset-monistetusta lehdestä kirjapainossa ladotuksi.

Julkaisuja vuosien varrelta

Julkaisuun saatiin näin enemmän tekstiä. Samoin kuvia ja piirroksia pystyttiin paremmin käyttämään tekstin elävöittämisessä. Ensimmäinen tällä tavalla julkaistu numero oli 4/1975. Samalla lehdissä ryhdyttiin käyttämään kansikuvia.

Siirtolaisuus–Migration -lehden kirjoitusten sisältö muuttui, kun vuonna 2010 ryhdyttiin kehittämään yhteistyötä Väestöliiton kanssa. Tuolloin Siirtolaisuusinstituutista tuli *Finnish Yearbook of Population Research* -aikakauskirjan osajulkaisija. Tässä yhteydessä Siirtolaisuus–Migration -lehdestä suunniteltiin informatiivisten ja populaarien artikkeleiden julkaisukanavaa. Samoin tavoitteena oli lisätä lehteen erilaista tiedotusmateriaalia koti- ja ulkomaisista muuttoliiketaapahtumista ja -ilmiöistä. *Yearbookiin* ohjataan tieteellisesti tärkeitä ja korkeatasoisia artikkeleita. *Yearbook* ja *Siirtolaisuus–Migration* siis ovat toisiaan täydentäviä julkaisuja. Siirtolaisuus–Migration -lehden taitosta on vastannut vuodesta 2006 alkaen hallintopäällikkö Kirsi Sainio. Hän toimii myös lehden toimitussihteerinä.

Siirtolaisuus–Migration -lehden ulkoasu on muuttunut vuosien varrella monta kertaa. Ensimmäisen monistekantisen numeron jälkeen käyttöön otettu sinipohjainen layout oli käytössä vuoteen 1988 asti. Vuosina 1989–1996 kansi pysyi formaatiltaan samana, mutta taustaväri muutettiin vaaleammaksi. Vuonna 1997 layout muuttui kokonaan. Lisäksi taustaväri vaihtui vuodenajan mukaan. Seuraava suuri muutos tuli 2006. Viime vuosina muutoksia on ollut vielä tiheämpään, jopa vuosittain. Vuonna 2015 myös sisäsivut muuttuivat värillisiksi.

Verkkojulkaisujen aika

Instituutti alkoi julkaista tutkimuksiaan 2000-luvulla yhä enemmän verkkojulkaisuihin. Muutos nopeutti julkaisemista ja säästi painokuluja. Web Reports -sarjaan on hyväksytty myös muuttoliikkeitä käsitteleviä korkeatasoisia pro gradu -tutkielmia. Lisäksi kaikki *Siirtolaisuus-Migration* -lehdet on julkaistu digitaalisina versioina verkkosivustolla. Sivustolla on julkaistu myös kirjaston historiallisten julkaisujen kokoelmaan kuuluvia kirjoja pdf-tiedostoina, jotka on digitoitu instituutissa pääasiassa tilapäisten työntekijöiden voimin.

Instituutin verkkosivut ovat muutenkin keskeinen julkaisuväylä. Sivuilta löytyvät tilastot ovat siirtolaisrekisterin ohella suosituimpia vierailukohteita. Ensimmäiset www-sivut avattiin vuonna 1996 Turun yliopiston palvelimelle. Sivut uusittiin ensimmäisen kerran vuonna 2002. Seuraava uudistus valmistui heinäkuussa 2014 Siirtolaisuusinstituutin 40-vuotisjuhlien alla.

Nykyinen julkaisutoiminta

Muuttovirrat ovat kuljettaneet väestöä 2000-luvulla entistä enemmän, ja työnjako on globalisaation myötä lisääntynyt eri maiden välillä. Internet on tehnyt maailmasta pienen, ja Siirtolaisuusinstituutti on yhä useammin haluttu yhteistyökumppani myös erilaisissa kirjahankkeissa. Instituuttilaisten kirjoittamia artikkeleita julkaistaan monissa tieteellisissä ja populaäreissa aikakausjulkaisuissa eri puolilla maailmaa. Instituutissa aloitettiin vuonna 2013 sähköisen uutislehden toimittaminen. Lehti ilmestyy noin kymmenen kertaa vuodessa, ja se leviää alan keskeisille toimijoille.

Instituutti on aina ollut suosittu opettajien ja koululaisryhmien vierailukohde, ja laitos on myös tuottanut materiaalia kouluille. Siirtolaisuusinstituutissa valmistui vuonna 2013 ulkoministeriön rahoittamana ja maisteri Olavi Hartosen toteuttamana yläkouluille ja lukioille tarkoitettu opetuspaketti *Siirtolaisuus Suomessa ja Euroopassa*. Opettajan oppaan sekä PowerPoint-esitysten ohella pakettiin kuuluu muun muassa Afrikan tähti -lautapeliä muistuttava eurooppalainen maahanmuuttopeli. Olavi Hartonen on työstänyt myös varhaiskasvatukseen tarkoitettuna opetuspaketin. Tieteen päivillä 2013 oli koekäytössä tähän *Kalle-vaari Amerikassa – On sitä muutettu ennenkin* -opetuspakettiin sisältyvä nettimuistipeli. Noin 6–10 -vuotiaille tarkoitettu opetuspaketti julkaistiin joulukuussa 2014. Kummastakin opetuspaketista on saatavilla sekä painettu että verkkosivustolta ladattava digitaalinen versio.

Kysytyt ja palkitut teokset

Keskeinen osa instituutin julkaisuista on tarkoitettu lähinnä tutkijoille. Tämä ei luonnollisestikaan edistä teosten myyntiä, vaikka teos olisikin tärkeä ja ansiokas julkaisu omalla alallaan. Populaarimpien julkaisujen puolelta on usein jouduttu ilmoittamaan ostajille teoksen loppuneen varastoista. Jouni Korkiasaaren 1989 valmistunut *Suomalaiset maailmalla. Suomen siirtolaisuus ja ulkosuomalaiset entisajoista tähän päivään* on ollut pitkään loppuunmyyty. Pertti Virtarannan *Amerikansuomen sanakirja* on edelleen hyvin suosittu.

Suomen Kotiseutuliitto palkitsi vuonna 2013 kunniamaininnalla Helsingin somalitaustaisista nuorista kertovan kirjan *Mun Stadi*. Kunniakirja luovutettiin Turun Kansainvälisillä Kirjamessuilla Siirtolaisuusinstituutille sekä kirjan toimittajalle, tohtori Helena Oikarinen-Jabaille. Tarja Lappalaisen erittäin suosittu *Ruijansuomalaisten elämää. Historiaa ja tarinoita Jäämeren rannalta* oli Vuoden kotiseutukirja-ehdokkaana vuonna 2012.

Erja Räisänen ja Satu Löppönen valmistelemaan instituutin ensimmäisen opetuspaketin, *Siirtolaisuus Suomessa ja Euroopassa*, postitusta. Paketti jaettiin kaikille maamme yläkouluille ja lukioille (yhteensä noin 1 100 paikkaan).

10 Reikäkortista Facebookiin – Instituutti tietotekniikan valtavirrassa

Siirtolaisuusinstituutin aloittaessa toimintansa vuonna 1974 henkilökohtaisia tietokoneita ei ollut vielä keksittykään. Tekstit kirjoitettiin ensin kynällä paperille ja sitten puhtaaksi mekaanisella kirjoituskoneella. Kvantitatiivinen tutkiminen tapahtui siten, että tutkijat veivät yliopistonmäelle reikäkorsteilla tarvitsemansa tietokoneajopyynnöt. Seuraavana päivänä sai ATK-keskuksesta hakea ”lakanat” eli tietokonetulosteet. Jos oli hyvää pataa operaattori Markku Kanervan kanssa, saattoivat tulokset tulla jopa samana päivänä. Tämä edellytti tietysti sitä, ettei reikäkortissa ollut yhtään virhettä: yksikin lyöntivirhe reikäkorttiin mitätöi sen päivän tulosten saannin.

Kehitys kehittyi: tietotekniikan edistyessä myös instituutti oli mukana valtavirrassa. Aluksi työntekijät saivat sähköisen kirjoituskoneen. 1980-luvun lopulta lähtien tietokoneet löysivät tiensä itse kunkin pöydälle. Seuraavan vuosikymmenen alussa sähköpostit ja www-sivut yleistyivät. Instituutti eli ajassa ja reagoi muutoksiin nopeasti. Suuri ansio tässä kehityksessä on ollut nykyisellä tietopalvelupäälliköllä Jouni Korkiasaarella, joka usein oman työnsä ohella ja iltapuhteina toteutti instituutin siirtämistä sähköisen tiedonvälityksen pariin.

Ensimmäinen verkkosivusto 1996

Siirtolaisuusinstituutilla on ollut oma verkkosivusto internetissä vuodesta 1996 alkaen. Tuolloin ”kotisivut” olivat vielä melko harvinaisia. Sähköpostin ohella niistä tuli pian instituutin keskeinen tiedonvälityskanava. Sivuston suosio on kasvanut jatkuvasti: kun vuonna 1999 sivuille otettiin yhteyttä 49 668 eri tietokoneelta, oli luku kymmenkertaistunut vuoteen 2013 mennessä.

Verkkosivusto koki ensimmäisen suuren kasvojenkohotuksen vuonna 2000. Sisällöllistä uudistumista tuli vielä huomattavasti lisää vuonna 2004, kun sivustolle lisättiin nettikauppa, maksullinen siirtolaisrekisteripalvelu, kuvagalleria ja kes-

Siirtolaisuusinstituutin ensimmäisen verkkosivuston etusivu.

kustelufoorumi. Ulkoasu sen sijaan pysyi ennallaan. Kolmas suuri sivustouudistus aloitettiin vuonna 2012. Kahden vuoden uurastuksen jälkeen uusi sivusto avattiin elokuussa 2014 juuri ennen 40-vuotisjuhlia. Muutos näkyi paitsi ulkoasussa, myös mm. uudistetussa verkkokaupassa.

Palvelutoiminta, julkaisut ja tiedottaminen siirtyvät verkkoon

1980-luvun loppupuolella instituutissa ryhdyttiin tallentamaan Suomen höyrylaivaosakeyhtiön matkustajaluetteloiden ja toisaalta passiluetteloiden tietoja sähköiseksi tietokannaksi. Siitä sai alkunsa siirtolaisrekisteri. Instituutin saadessa oman internet-yhteyden vuonna 1996, laajenivat myös sukututkimusmateriaalin käyttömahdollisuudet huomattavasti. Vuonna 2000 siirtolaisrekisterin hakutietokanta siirrettiin verkkosivustolla online-palveluksi, josta asiakkaat pystyivät etsimään tietoja omatoimisesti. Tätä varten oli hankittu oma palvelintietokone ja domain-tunnus, www.migrationinstitute.fi. Tätä ennen sivusto toimi yliopiston keskuskoneella epäkäytännöllisellä www.utu.fi/erill/instmigr/-osoitteella.

Kirjaston hakutietokanta siirtyi verkkosivuston online-palveluksi samana vuonna kuin siirtolaisrekisteri. Lisäksi kirjasto on ollut linkitettyä mm. Turun yliopiston kirjastoon ja sitä kautta ”suureen maailmaan”. Vuoden 2013 alussa kirjastonhoitajan nimike muuttui informaatikoksi, minkä myötä myös työkenttä laajeni laajeni perinteisestä kirjastonhoidosta mm. sähköisen uutislehden toimitamiseen ja ulkopuolisten tietopalvelupyyntöjen vastaamiseen.

Arkiston aineistosta siirrettiin ensimmäisenä verkkoon yli 5 200 kuvan näytevalikoima vuonna 2004. Kymmenien tuhansien valokuvien ohella digitoitu mittava määrä myös muuta arkiston aineistoa kuten siirtolaiskirjeitä, lehtileikkeitä, julkaisuja, asiakirjoja, audiomateriaalia ja passiluetteloita. Sen siirtäminen online-käyttöön verkkosivustolle on kuitenkin niin suuri, kallis ja ulkopuolista tietotekniikan asiantuntemusta ja ohjelmistoja vaativa operaatio, ettei instituutilla ole ollut siihen toistaiseksi resursseja. Tästä syystä sivustolle on siirretty erilaisia arkistoluetteloita, joiden avulla asiakkaat voivat nähdä millaista aineistoa arkistossa on. Niiden avulla digitoidun aineiston käyttö ”paikan päällä” on paljon helpompaa kuin alkuperäisaineiston ”penkominen”.

Siirtolaisuusinstituutin julkaisu-toiminnassa on yhä enemmän siirrytty sähköisiin julkaisuihin. Vuodesta 2010 lähtien painetuista kirjoista on toimitettu sangen nopeasti myös sähköiset versiot. Toisaalta Siirtolaisuus-Migration -aikakauslehtemme ilmestyy paperiversion kanssa samanaikaisesti netissä. Mielenkiintoinen havainto onkin, että lähes kaikki palaute, mitä lehden päätoimittaja (so. laitoksen johtaja) on saanut, tulee sähköisen version lukeneilta asiakkailta.

Instituutin ensimmäinen verkkosivusto koostui lähinnä tekstimuotoisesta informaatiosta. Kuvia oli vähän ja ns. dynaamiset ominaisuudet kuten erilaiset hakutoiminnot ja verkkolomakkeet puuttuivat kokonaan. Vuonna 2000 käyttöön otettu uusi sivusto korjasi näitä puutteita. Tuolloin etusivulle tuli mm. kävijäkysely, johon vastasi yli 4 000 vierailijaa.

 ▶ In English ▶ På svenska Valitse sivu							
Etusivu	Artikkelit	Tilastot	Kauppa	Keskustelut	Uutiset	Linkit	▶ Yhteystiedot
<ul style="list-style-type: none"> ▶ Toiminta Yleisesittely Arkisto Kirjasto Tutkimus Siirtolaisrekisteri Julkaisut ▶ Henkilökunta ▶ Pohjanmaan aluekeskus ▶ Hakutietokannat Kirjallisuushaku Kuva-arkisto Siirtolaisrekisteri Tutkijaverkosto 	<div style="border: 1px solid #ccc; padding: 5px;"> <h3>Tervetuloa sivuillemme!</h3> <p>Siirtolaisuusinstituutti on muuttoliikkeiden tutkimiseen ja dokumentoimiseen erikoistunut laitos. Sen päätoimipaikka sijaitsee Turussa ja alueellinen palvelupiste, Pohjanmaan aluekeskus, Peräseinäjoella.</p> </div> <div style="border: 1px solid #ccc; padding: 5px; margin-top: 10px;"> <h3>Uutisia</h3> <p>Osallistu uuden www-sivustomme kävijäkyselyyn! Anna palautetta! Vain muutama lyhyt kysymys. 01.06.2004 - JK Lue lisää</p> <p>Porous Borders and Guest Workers (a new article) Reactions to "The Fair and Secure Immigration Reform" Proposal 01.06.2004 - JK Lue lisää</p> <p>Suomen Siirtolaisuusmuseon tukiyhdistys Toiminta käynnistyi 27.5.2004 26.05.2004 - JK Lue lisää</p> </div>	<div style="border: 1px solid #ccc; padding: 5px;"> <p>Quick poll - Kysely Where you come from? Mistä maasta tulet?</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Suomi - Finland ☐ Sweden ☐ Great Britain ☐ Germany ☐ Other Europe ☐ United States ☐ Canada ☐ Asia ☐ Africa ☐ Latin. America ☐ Australia ☐ Other Oceania <p style="text-align: right;"><input type="button" value="Submit - Lähetä"/></p> <p style="text-align: right;">Results - Tulokset</p> </div>					

Vuodesta 2013 alkaen instituutti on julkaissut kuukausittain sähköistä uutiskirjettä, jonka lopullisesta lukijamäärästä voidaan esittää vain valistuneita arvauksia. Itse postituslistalla on n. 1 500 sp-osoitteita. Huomattava osa osoitteista on kuitenkin ns. joukkopostituslistojen yhteystietoja.

Sähköiseen tiedottamiseen liittyy toki pullonkauloja. Instituutilla on huomattava määrä tallennettua materiaalia, mm. kymmeniätuhansia valokuvia, satoja mikrofilmejä sekä skannattuja vanhoja julkaisuja, jotka odottavat pääsyään julkisuuteen. Aika- ja työvoimapulan vuoksi materiaalin siirtäminen kotisivuillemme suuren yleisön käyttöön on hidasta.

Instituutilla on ollut oma Facebook vuoden 2011 lokakuusta lähtien. Twitter otettiin käyttöön vuonna 2015.

Vuoden 2014 heinäkuussa käyttöön otettu uusi verkkosivusto rakennettiin Drupal-sivustonhallintaohjelmalla, jota käyttävät monet maailman suurimmat yrityksetkin.

Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet - Institute of Migration

Etusivu Esittely Tutkimus Arkisto Tietopalvelut Sukututkimus Julkaisut Verkkokauppa Yhteystiedot

Siirtolaisuusinstituutti

Eerikinkatu 34, 20100 Turku

(+358) 2 2840 440

info@siirtolaisuusinstituutti.fi

Avoinna 8.15 – 16.00

Etsi sivustolta (Google)

- ▶ Tapahtumat
- ▶ Haku kirjastosta
- ▶ Siirtolaisrekisteri
- ▶ Kuvagalleria
- ▶ Tilastot
- ▶ Näyttelyt
- ▶ Uutuusjulkaisut
- ▶ Pohjanmaan aluekeskus
- ▶ Suomenruotsalainen yksikkö (Kruunupy)

Tutkimustietokanta METTI

Uutiset Tapahtumat Uutuusjulkaisut Linkit Lahjoitukset

Siirtolaisuusinstituutille huomattava tutkimusrahoitus

norden
NordForsk

Siirtolaisuusinstituutti mukaan laajaan pohjoismaiseen tutkimushankkeeseen.

TIETEEN PÄIVÄT 7.-8.5.

Siirtolaisuusinstituutissa tapahtuu taas Tieteen päivinä 7.-8.5.2015!

Vetoomus eduskuntavaaleissa 2015

Siirtolaisuusinstituutti vetoaa maltillisen maahanmuuttokeskustelun puolesta.

MEV-seminaari 7.5.

Teemana **"Yksintulleet pakolaislapset" torstaina 7.5.**

Seminaari on maksuton ja avoin kaikille. Kahvitarjoilu! **Tervetuloa!**

Siirtolaisuusinstituutti on käynnistänyt Migration Fellow -ohjelman

Ohjelman tarkoituksena on edistää tutkimustoimintaa ja tukea yksilön ammatillista kehittymistä verkoston jäsenenä. Ohjelma tukee myös tieteen kansainvälistymistä.

Migrationsinstitutet har instiftat ett Migration Fellow -program

Avsikten med programmet är att främja forskning och stöda professionell utveckling som en del av ett nätverk. Programmet stöder också vetenskapens internationalisering.

Tulevaisuus

Ennustaminen – varsinkin tulevaisuuden – on vaikeaa. Tiedonvälittämisen nopeus ja tiedon löytymisen helppous ovat avainasemassa instituutinkin tulevassa toiminnassa. Asiakkaamme ovat yhä rutinoituneempia tiedonkäyttäjiä: he pystyvät nykyisin netistä hankkimaan muutamassa hetkessä tietomäärän, johon kokenut tutkija saattoi aikanaan päästä vasta viikkojen punnerruksen jälkeen. Myös kaupankäynti siirtyy yhä enemmän verkkoon. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kysyntäpotentiaali on lähes rajaton – ongelman tuottaakin jatkossa tarjontaa. Mikäli verkkokaupassamme ei ole tarjolla uusia tuotteita tai tapahtumia, on asiakastulvasta turhaa uneksia. Siksi sähköinen maailma on suuri mahdollisuus, mutta se on myös uhka: jollet uusiudu, et menesty. Tämä koskee verkkokaupan ohella mm. kirjasto-, sukututkimus- ja arkistopalveluja.

Instituutti siirtyy faksikauteen

Ismo Söderling oli USA:ssa asuessaan tutustunut faksiin vuonna 1986, ja todennut koneen nopeaksi tiedonvälittäjäksi. Instituutin ensimmäinen faksi ostettiin käytettynä Turun ylioppilaskyläsäätiöltä 1980-luvun lopulla. Suurikokoinen kone laitettiin johtaja Olavi Koivukankaan työpöydälle. Olavi katseli laitetta huvittuneen epäuskoisena. Virta kytkettiin päälle ja koeviesti päätettiin lähettää Hannele Hentulalle, joka miehensä Gunnarin kanssa oli työmatkalla Etelä-Amerikassa.

Kone skannasi yhden A4-paperin hitaasti. Sen jälkeen kuului huminaa ja rätinää. Huomattava osa puhelinliikenteestä toimi tuolloin vielä käsivälitteisenä, ja laitteesta kuului, kun keskusneidot huutelivat haloota eri kielillä. Noin 5 minuutin porinan jälkeen koneesta kuului ”klik”, ja selvitysraportti alkoi työnä koneesta. Ensimmäinen koelähetys oli mennyt onnistuneesti läpi. Mihin tulostus päättyi, se ei koskaan selvinnyt. Ainakaan Hannele ja miehensä Gunnar eivät faksiamme saaneet.

Parin vuoden kuluessa hankittiin modernimpi laite. Kehityksen toista ääripäätä edustaa vuosi 2014, jolloin instituutti irtisanoi faksi-sopimuksensa. Faksimme tosin jököttää edelleen paikallaan: ison kopiokoneen mennessä rikki, voi faksia käyttää pappilan hätävarana kopioinnissa.

– Muistelija Ismo Söderling.

11 Symposiumeja, seminaareja ja muita tapahtumia

Siirtolaisuusinstituutti on muuttoliikesymposiumien ja MEV-seminaarien ohella järjestänyt lukuisia muitakin seminaareja ja tilaisuuksia. Tilaisuuksien järjestäminen ja niihin osallistuminen ovat olleet tärkeitä tiedotus- ja verkostoitumiskeinoja. Siirtolaisuusinstituutti on tietysti järjestänyt henkilökunnan keskuudessa useita virkistystilaisuuksia, joista kerrotuista tarinoista saisi kirjoitettua kokonaan oman teoksensa.

Muuttoliikesymposiumit

Instituutin edesmennyt hallituksen puheenjohtaja Raimo Narjus huomautti usein, että suomen kieli ei tunne termiä symposium, vaan pitäisi käyttää termiä symposion. Ehkä pieteettisistä symposion-sana jäi vähemmälle, tarkoittaahan se antiikin Kreikassa ja Roomassa juhla-aterian jälkeisiä juominkeja, joihin kutsuttiin usein myös laulajia, tanssijattaria, akrobaatteja. Niinpä instituutissa on itsepäisesti puhuttu symposiumeista, sillä tapaamisessa on yleensä humalluttu sähköyvistä sanoista eikä niinkään kuplivista juomista.

Ensimmäisenä idean symposiumin järjestämisestä esitti professori Uuno Varjo Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunnan kevätkokouksessa vuonna 1975. Symposiumeja on järjestetty kaikkiaan kahdeksan. Alussa niiden järjestämiseen suhtauduttiin suurella vakavuudella. Raimo Narjuksen johdolla toiminut symposiumin suunnittelutoimikunta aloitti työnsä reilusti vuotta aikaisemmin. Teemojen pohdintaan saattoi mennä useita kokouksia. Puhujia valikoitiin huolellisesti. Parhaaseen 1980-luvun tyyliin puhujien poliittista taustaa ruodittiin myös kokouksissa. Oli tärkeää, ettei mikään poliittinen ryhmä kokenut joutuneensa paitsioon tms.

Alussa tapahtumat järjestettiin kolmipäiväisinä ja yleensä jossain paikallisessa kongressihotellissa. 2000-luvun alusta lähtien seminaarit ovat olleet kaksipäiväisiä. Viimeisin tapaaminen järjestettiin instituutin omissa tiloissa Eerikinkadulla.

Kuten symposiumien otsakkeista havaitaan, on instituutti hyvin ennakoinut tulevia yhteiskunnallisia muutoksia ja niihin liittyviä muuttoliikkeitä.

Ensimmäinen Muuttoliikesymposium 1975 – tiedon puutteen tiedostaminen

Symposiumissa keskityttiin maan sisäisen muuttoliikkeen tarkasteluun. Tarkoituksena oli tarkastella maassamuuton kokonaisuuden ohella myös vähemmälle huomiolle jääneitä kysymyksiä. Suomen sisäinen muuttoliike huomattiin monisyisemmäksi kuin yleensä esitettiin. Muuttotappioista ja voitoista laadittava kartta olisi muistuttanut tilkkutäkkiä, eikä selkeää köyhää ja väeltään vähenevää ”kehitys-Suomea” ja vaurasta ”ruuhka-Suomea”.

Tapaamisen jälkeen perustettiin Maassamuuttojaosto vuonna 1977 seuraamaan maassamuuttoa ja siihen liittyvää tutkimusta.

Muuttoliikesymposium 1980 – ympäristön vaikutus muuttoliikkeisiin

Symposiumissa tarkasteltiin viiden vuoden aikana maassamuutossa tapahtuneita muutoksia ja niiden seurauksia. Samalla arvioitiin, mitkä edellisessä symposiumissa esille tuoduista asioista olivat toteutuneet, ja mikä oli sen hetkinen tutkimustilanne. Tutkimuksessa ja suunnittelussa oli viime symposiumin jälkeen keskitytty Raimo Narjuksen mukaan enenevässä määrin muuttoliikkeen syitä ja seurauksia sekä ympäristön laatua ja rakennetta koskevaan tutkimukseen.

Muistelua symposiumien alkuajoilta: Piippausta ja kunnon kahvitusta

Vuoden 1980 symposiumia ryhdyttiin suunnittelemaan jo pari vuotta aikaisemmin. Toimikunta kokoontui yleensä Seutukaavaliitossa johtaja Raimo Narjuksen työhuoneessa. Puheenjohtaja tunnettiin ns. ”narjustelusta”, varsin pitkistä monologeistaan. Muilla olikin sitten aikaa keskittyä kahvipöydän runsaisiin antimisiin. Kahvinjuontia ja keskustelua häiritsi puheenjohtajan uudesta digi-kellosta lähtevä äänekäs piippaus. Ääni toistui neljännestunnettain – jonkinlainen väliaikamerkki siis. Aina kun piippaus kuului, kokousväki Narjusta lukuunottamatta katseli toisiaan. Alussa piippaus kuitattiin huumorilla – lopulta ääni alkoi ärsyttää. Viimein toimikunnan sihteerinä toiminut Maisa Kalhama kysäisi varovaisesti: ”voisikohan tuon piippauksen saada pois”. Narjus vilkaisi kelloaan, ”kyllä varmaan, mutta minä en osaa. Tässä on neljä nappia eikä niihin passaa koskea”. – Muistelija Ismo Söderling.

Vuoteen 1995 asti muuttoliikesymposiumit olivat kolmpäiväisiä ja ne pidettiin suurissa kongressihoteleissa. Sen jälkeen tapahtuma on ollut kaksipäiväinen ja tilat vaatimattomampia. Enimmillään osallistujia on ollut 180, alimmillaan 100.

Muuttoliikesymposium 1985 – siirtymiä kohti tietoyhteiskuntaa

Siirtolaisuusinstituutti kiinnitti huomiota yhteiskunnassa tapahtuviin muutoksiin valitessaan kolmannen muuttoliikesymposiumin teemaksi ”Muuttoliikkeen ja tietoyhteiskunnan”. Suomen ennakoitiin olevan siirtymässä yhteiskuntaan, jossa uudella teknologialla olisi merkittävä osa. Tietokoneiden tulo työelämään herätti pelkoa massatyöttömyydestä. Tietotekniikan arveltiin vaikuttavan maan sisäiseen liikkuvuuteen muun muassa mahdollistamalla etätöitä. Oululaisia teknologian asiantuntijoita kuunneltiin symposiumissa tarkkaan. Ajan myötä Oulusta kasvoikin keskeinen it-keskus maahanamme.

Muuttoliikesymposium 1990 – ”Eurooppa tulee varmasti hyvin toimeen ilman Suomeakin, mutta Suomi ei ilman Eurooppaa”

Vuonna 1990 muuttoliikesymposiumissa keskityttiin Euroopan yhdentymisen heijastumiseen Suomen muuttoliikkeeseen. Varsinkin työvoiman, pääomien, tavaroiden ja palvelujen siirtyminen olivat ajankohtaisimpia puheenaiheita. Yhdentyvän Euroopan aiheiksi nostettiin yhdentymisen aiheuttamat haasteet Suomelle ja suomalaisuudelle. Suurena muutoksena Suomen siirtolaisuustutkimukseen tuli maassamuuton ja historiallisen siirtolaisuuden ohelle ensimmäistä kertaa maahanmuutto.

Symposiumit ja seminaarit ovat erinomaisia tilaisuuksia verkostoitua alan tutkijoiden ja muiden toimijoiden kanssa, ja saada samalla tietoa ajankohtaisista kysymyksistä. Tilastokeskuksen yliaktuaari Matti Saari, instituutin hallituksen jäsen, dosentti Tuomas Martikainen ja hallintopäällikkö Kirsi Sainio symposiumin iltatilaisuudessa 2010.

Avautuva Eurooppa vaikutti muuttoliikkeisiin monin tavoin. Uhkina otettiin esille tuotannon siirtyminen halpatuotantomaihin, elintason perässä muuttaminen, Euroopan yhteisön ja Itä-Euroopan murrokset sekä ”Joku tulee ja ostaa Suomen matkamuistoksi”. Uhkissa todettiin todellisia ja kuviteltuja ulottuvuuksia, ja esimerkiksi ”matkamuistoskenaariossa” pelättiin rantatonttien ajautuvan ulkomaalaisomistukseen.

Muuttoliikesymposium 1995 – suvaitsevaisuuskasvatusta ja varovaisia linjanvetoja

Viidenteen muuttoliikesymposiumiin osallistui noin sata henkeä, ja aiheena oli maassamuuton tilanne EU-Suomessa. Tutkimustarvetta todettiin Suomen aluekehityksessä sekä sen yhteyksissä niin Suomen sisäisiin kuin ulkomaille kohdistuviin muuttoliikkeisiin. Ulkomaalaisten asemasta ja pakolaisista Suomessa kaivattiin paljon tutkimusta muun muassa asenteiden osalta.

Muuttoliikesymposium 2000 – uuden vuosituhanen äärellä

Suomessa oli vuosituhanen päättyessä meneillään suurin maassamuutto sitten vuoden 1974. Vain neljä maakuntaa Suomessa sai muuttovoittoa, kun väestöä muutti uuden teknologian tuotteiden ympärille syntyneisiin työpaikkoihin, pääasiassa pääkaupunkiseudulle. Muuttoliikesymposiumin keskeinen kysymys olikin,

voidaanko ja halutaanko tätä muuttoliikettä ohjata. Vapaan markkinatalouden hengessä oli yleensä katsottu työvoiman vapaan liikkuvuuden olevan siunaus. Muuttoliikesymposiumissa tosin päädyttiin siihen, että aluekehityksen ohjausta tarvittiin edelleen.

Muuttoliikesymposium 2005 – maallemuuton pohdintaa

Vuonna 2005 pohdintaa aiheuttivat eläköityvät suuret ikäluokat, joille oli kertynyt huomattava varallisuus. Oliko oletettavissa, että tämä rahasumma kuluisi muuttoon maalaismaisemiin ja asumiseen siellä? Symposiumissa esiteltiin hankkeita, joiden tavoitteena oli edistää maaseudun elinvoimaisuutta tiedottamisella ja muilla keinoilla. Vaikka suurten ikäluokkien paluu juurilleen kasvukeskuksista oli ennustettu ja jopa toivottu ilmiö, se oli kuitenkin arvioiden mukaan marginaalista niin määrällisesti kuin vaikutuksiltaan.

Muuttoliikesymposium 2010 – Maassamuuton monet kasvot

Viimeisimmän Muuttoliikesymposiumin aikoihin Suomessa muutti kuntien välillä noin 270 000 ja kuntien sisällä 560 000 henkeä. Symposiumissa keskityttiin tarkastelemaan kuntien ajankohtaisia ongelmia. Kysymyksiä pohtimassa oli noin sata osanottajaa. Symposiumissa kuultiin myös useamman poliittisen puolueen edustajan puheenvuoro. Turun, Hyrynsalmen, Naantalin ja Närpiön kuntien edustajat esittivät omat näkemyksensä muuton vaikutuksista omiin kuntiinsa.

Maassamuutolla todella oli monet kasvot, mikä loi haasteita tutkimus- ja tilastointityölle.

FinnForum ja FinnFest

Siirtolaisuusinstituutti osallistui järjestyksessään toiseen FinnForumiin, joka pidettiin Torontossa, Kanadassa 1.–3.11.1979. Siirtolaisuusinstituutti oli mukana Suomen puolen koordinoinnissa ja järjestelytyössä. Pääjärjestäjänä toimi The Multicultural History Society of Ontario. Konferenssiin osallistui yli 300 henkilöä. Esitelmien pitäjistä 15 oli Suomesta, 14 Kanadasta ja 8 Yhdysvalloista. Thunder Bayssa sekä Sudburyssä järjestettiin vielä minikonferenssit, joihin kumpaankin osallistui noin sata henkilöä. Konferenssiin kuului myös pieni lähdemateriaalisymposium. Käytöjen keskustelujen perusteella muodostettiin toimikunta, jonka tavoitteena oli kartoittaa suomalaista siirtolaisuutta koskeva arkisto- ja lähdemateriaali eri maista.

FinnForumien tarkoitus oli koota yhteen siirtolaistutkijat ja muut asiasta kiinnostuneet tahot. Konferenssissa pyrittiin myös aktivoimaan kanadansuomalaisen siirtolaishistorian tutkimusta. Siirtolaisuusinstituutti on ollut vakiovieras FinnForumeissa. Viimeisin Forum järjestettiin keväällä 2014 Marquettessa Michiganissa. Instituutti oli tuolloin jälleen yksi kolmesta pääjärjestäjästä.

Vasemmalla johtaja Ismo Söderling luovuttamassa instituutin standardia FinnFest USA -organisaation monivuotiselle presidentille Marianne Wargelinille Hancockin FinnFestissä Ylä-Michiganissa 2013. Oikealla hallintopäällikkö Kirsi Sainio instituutin kirjanmyyntipöydän ääressä auttamassa Suomen karttaa tutkivia asiakkaita vuoden 2012 Finnfest-tapahtumassa Tucsonissa Arizonassa.

FinnFestit saivat alkunsa Suomi-Seura ry:n toiminnanjohtajan Tauri Aaltion aloitteesta. Ensimmäinen juhla järjestettiin vuonna 1983 Minneapolisissa. Tilaisuuteen osallistui noin tuhat henkeä. Siirtolaisuusinstituutti oli mukana FinnFesteillä ensimmäisen kerran Detroitissa 1987. Tuolloin Ismo Söderling piti esitelmän. Vuoden 1988 juhliin instituutti osallistui Delawaren siirtolaisuusnäyttelyllään. Juhla järjestettiin Delawaren yliopistolla. Siirtolaisuusinstituutin henkilökuntaa on ollut mukana FinnFesteillä lähes joka vuosi. Aktiivisin kävijä on ollut Jouni Korkiasaari, joka on pitänyt useitakin esitelmiä samoilla FinnFesteillä. Samalla hän on ansiokkaasti tuottanut sukututkimuspalveluja instituutin osastolla.

Sukumessut ja Juuret Suomessa vuonna 1992

Vuodesta 1992 suunniteltiin ulkosuomalaisten suurta ”Juuret Suomessa” teemavuotta. Koko Turun Messukeskus saatiin juhlavuoden yhteydessä järjestettyjen sukumessujen käyttöön 30.7.–1.8.1992. Valmistelevan toimikunnan puheenjohtajana oli Siirtolaisuusinstituutista Maija-Liisa Kalhama. Toimikunnassa oli mukana useita eri tahoja aina arkistolaitoksesta, kirkosta ja Suomi-Seurasta sukututkimusseuroihin.

Sukumessut olivat nimensä mukaisesti tarkoitettu sukulaisiaan etsiville. Varsinkin yleisöluento ”Perustietopaketti sukututkimuksen tekemisestä” veti jokaisella esityskerralla yli 200 kuulijaa. Yhteensä messuilla kävi 4 300 kävijää, mikä ylitti odotukset. Yhteensä ohjelmaa ja näyttelypisteitä oli 53 eri toimijalla. Messut päätti Amerikan Laulajien konsertti.

Siirtolaisrekisteriä esiteltiin juhlavuotena useaan otteeseen Turussa sekä Helsingin Jäähallissa Juuret Suomessa -tapahtumassa. Rekisteri oli esillä myös muissa tilaisuuksissa, kuten messuilla Göteborgissa. Sukumessujen jälkeen instituutille tulleiden tiedustelujen määrä yli nelinkertaistui.

Kirjastonhoitaja Taimi Sainio Sukumessuilla vuonna 1992. Myyntipöydällä on instituutin kolmella kielellä julkaisemat sukututkimusoppaat Löydä juuresi, Finn dina rötter ja How to Find your Roots. Taustalla Siirtolaisuusinstituutin ja Turun maakunta-arkiston yhteistyönä syntyneet saman niminen näyttely.

Sukumessujen yhteydessä oli esillä *Löydä juuresi* -näyttely, joka oli aloittanut kiertueensa jo kesäkuussa Joensuun laulujuhilla. Messuilta näyttely siirtyi Helsinkiin pääjuhlaan ja jatkoi kiertoaan seuraavan vuoden puolelle.

Turun Kansainväliset Kirjamessut

Ahkerana julkaisijana Siirtolaisuusinstituutti on ollut mukana useimmilla Turun Kansainvälisillä Kirjamessuilla. Varsinkin siirtolaisrekisteri on kerryttänyt sukulaisistaan tietoja kyselevistä pitkiä jonoja instituutin osaston eteen.

Vuonna 2013 Kirjamessujen erityisteemana oli Yhdysvallat. Messuorganisaation pyynnöstä instituutti järjesti pienimuotoisen amerikansiirtolaisuuden näyttelyn, jossa vetonaulana oli tietopalvelupäällikkö Jouni Korkiasaaren neljä metriä leveä näyttelykangas. Kankaalle on kuvattu amerikansuomalaisen siirtolaisuuden keskeiset tapahtumat viimeisten 150 vuoden aikana.

Sukututkimus on ollut näkyvästi esillä myös jokavuotisilla Turun Kirjamessuilla. Kuvassa instituutin sukututkija Elisabeth Uschanov pitämässä esitelmää siirtolaisten jäljittämisestä vuoden 2011 messuilla. Kiinnostus oli niin suuri, ettei kaikille kuulijoille riittänyt istumapaikkoja. Taustalla aihepiiriä käsitteleviä instituutin ”näyttelyrollupeja”.

Vuonna 2013 Siirtolaisuusinstituutilla oli Turun Kirjamesuilla kaksi osastoa, toinen Amerikkansiirtolaisuudelle ja toinen kirjamyyntiä ja siirtolaisrekisteripalvelua varten. Yläkuvassa (vas.) instituutin taloushallinnon assistentti Krista Mielismäki-Kettunen, oikealla tutkimusjohtaja Elli Heikkilä ja informaattikko Lilli Kojo näyttelyosastolla. Alla sukututkija Elisabeth Uschanov ja hallintopäällikkö Kirsi Sainio palvelemissa asiakkaita kirjanmyyntiosastolla.

Suomi Sydämessä

Turussa järjestettiin 1.–4.7.2011 suuri ”Suomi Sydämessä – Finland in Our Hearts” tapahtuma, jonka suojelijana toimi tasavallan presidentti Tarja Halonen. Juhla oli yksi instituutin suurimmista ponnistuksista. Tapahtuman eri tilaisuuksiin osallistui noin tuhat henkeä.

Juhliin kutsuttiin ulkosuomalaisia eri puolilta maailmaa tutustumaan nyky-Suomeen. Heille järjestetty ohjelma oli monipuolinen. Ohjelmaa oli sekä maksullista että ilmaista. Maksulliseen 45 euron ohjelmaan kuului muun muassa esitelmää, seminaareja, tanssiaisat lauantaina 2.7., sukututkimuspalveluja sekä osallistuminen päätösjuhlaan. Erillisinä tapahtumina järjestettiin kansantanssifestivaalit, ulkosuomalainen musiikki-ilta ja filmifestivaali. Kaikille avoimia tapahtumia olivat muun muassa juhlakulkue lauantaina 2.7. sekä Siirtolaispuistikon vihkiminen juhlan viimeisenä päivänä. Keskeisenä tapahtumapaikkana oli VPK:n talo.

Avajaisissa puheen pitivät järjestelytoimikunnan puheenjohtajan Ismo Söderlingin lisäksi tasavallan presidentti Tarja Halonen, arkkipiispa Kari Mäkinen, Turun kaupunginjohtaja Aleksi Randell, instituutin valtuuskunnan puheenjohtaja Keijo Virtanen sekä puheenjohtaja Ville Itälä Suomi-Seura ry:stä. Siirtolaisten terveiset lausui amerikansuomalainen taiteilija Rea Nurmi.

Suomi Sydämessä -tapahtuman juhlakulkue lähti Stockmannin tavaratalon edustalta 2.7. kello 14 Tuomiokirkkotorille. Satojen henkilöiden kulkuetta johti Antti Välikangas pienen pojanpoikansa kanssa.

Suomi Sydämessä -tapahtuman avajaiset pidettiin Turun tuomiokirkkotorilla tuhatpäisen yleisön läsnäollessa. Kuvassa vasemmalta professori Arnold Alanen Yhdysvalloista, akateemikko Olavi Granö, Turun yliopiston rehtori Keijo Virtanen, Turun kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Seppo Lehtinen, presidentti Tarja Halonen, presidentin puoliso professori Pertti Arajärvi ja Turun kaupunginjohtaja Aleksis Randell.

Valtaosa eri tapahtumien esiintyjistä koostui ulkosuomalaisista tanssijoista, artisteista, kuvataiteilijoista, kirjailijoista ja muista ammattilaisista. Päätöspäivänä 4.7. jaettiin ensimmäinen John Morton -palkinto tuottaja ja toiminnanjohtaja Antti Välikankaalle hänen pitkästä ja ansiokkaasta urastaan ulkosuomalaisten dokumentoijana. Juhlan kunniaksi instituutti julkaisi oman juhlapostimerkkinsä.

Hyvää syntymäpäivää, Siirtolaisuusinstituutti!

Siirtolaisuusinstituutti on juhlinut tähän mennessä 10-, 20-, 25-, 30- ja 40-vuotisjuhliaan erilaisin menoin. Vuoden 1984 toimintasuunnitelmaan lukeutui mahdollinen 10-vuotisjuhlajulkaisu, joka ei kuitenkaan toteutunut. Yleensä vuosipäivinä on julkaistu *Siirtolaisuus-Migration* -lehden erikoisnumero.

Kymmenvuotisjuhlia juhlittiin Turussa 5.–8.9.1984 FinnForum '84 -tapahtuman myötä. FinnForumissa oli teemoina suomalaissiirtolaisten sopeutuminen, identiteettikysymykset sekä uskonnollinen ja sosiaalinen toiminta. Näiden lisäksi

Instituutin 10-vuotisjuhlan ja sen yhteydessä pidetyn FinnForum-konferenssin päätösillallinen pidettiin Turun Linnassa Juhana Herttuan pitojen muodossa. Instituutin henkilökunnan ja konferenssiin osallistuneiden lisäksi läsnä oli kulttuuri- ja tiedeministeri Gustav Björkstrand.

tarkastelun kohteena oli suomalaisten ja muiden etnisten ryhmien vuorovaikutus ja kulttuuri. Konferenssiin osallistui 120 henkeä. Tilaisuudessa kuultiin 48 esitelmää, joista 18 käsitteli Yhdysvaltoihin ja 12 Kanadaan kohdistuvaa muuttoa. Konferenssin osallistujat kävivät samalla tutustumassa instituutin tiloihin ja toimintaan. Erityistä kiinnostusta herättivät arkisto ja kirjasto.

Juhlan kunniaksi teetettiin Siirtolaisuusinstituutin standaari, joka jaettiin instituutin läheisille yhteistyötahoille.

20-vuotisjuhlia vietettiin Siirtolaisuusinstituutin tiloissa. Tutkijat pitivät esitelmää arkistohuoneessa ja instituutin kunniaksi juotiin 20-vuotisjuhlakahvit.

25-vuotisjuhlat ovat olleet tähän mennessä eniten juhlistettu merkkipäivä Siirtolaisuusinstituutin historiassa. Juhlinnalle omistettiin kokonainen viikko 15.–19.11.1999, jolloin järjestettiin muun muassa avoimet ovet. Päivien aikana kuultiin kirjaston, arkiston, siirtolaisrekisterin ja tutkijoiden esitelmää. Varsinaista juhlaa vietettiin 19.11. Sibelius-museossa.

Instituutti teetätti juhlan kunniaksi 25-vuotisjuhlaveistoksen, joita jaettiin yhteistyökumppaneille ja instituutin toimintaa muuten avustaneille. Patsas numero 3 luovutettiin Opetusministeriölle, instituutin perusrahoituksen ja toiminnan tärkeimmälle tukijalle. Numero 4 luovutettiin Turun kaupungille, joka tarjoaa instituutille toimitilat ja muuta tärkeää tukea. Numero 5 annettiin Peräseinäjoen kunnalle, Aluekeskuksen tinkimättömälle tukijalle. Patsaan numero 6 sai akatee-

mikko Olavi Granö, joka piti myös juhlien avajaispuheen. Muina merkittävinä henkilöinä palkittiin professori Tom Sandlund (patsas nro 7), rakennusneuvos Raimo Narjus (8), Olavi Koivukangas (9) ja Maija-Liisa Kalhama (10). Patsas numero 1 lahjoitettiin vuonna 2000 instituutissa vierailleelle presidentti Tarja Haloselle.

Instituutin standaarit annettiin Sveitsin suurlähetystön lähetysneuvos Max Schweitzerille, työministeriön neuvottelevalle virkamiehelle Risto Laakkoselle ja instituutin henkilökunnasta talossa 22 vuotta töitä tehneelle toimistos sihteeri Seija Sirkiälle, 19 vuotta palvelleelle erikoistutkija Jouni Korkiasaarelle ja kirjasto-virkailija Taimi Sainiolle. Taimille tuli täyteen 15 vuotta instituutin palveluksessa.

Pääpuhujana seminaarissa oli akateemikko Eino Jutikkala, joka oli ollut alusta asti mukana instituutin toiminnassa. Jatkoilla Siirtolaisuusinstituutin tiloissa peräseinäjokelainen 20-henkinen esiintyjäryhmä viihdytti vieraita puolituntisella *Amerikanlesken pennihäät* -näytelmällä. Samalla avattiin Brasilian suomalaisen Penedon siirtokunnan 70-vuotisesta historiasta kertova näyttely, joka aloitti vuonna 2000 Suomen-kiertueen.

Siirtolaisuusinstituutin 40-vuotisjuhlaa vietettiin perjantaina 15.8.2014 juhlaseminaarilla "Suomalaiset maailmalla – maailma Suomessa" Åbo Akademin tiloissa Arkenilla sekä iltajuhlassa Turun kaupungintalolla. Arkenilla kutsuvieraita vastaanottamassa olivat johtaja Ismo Söderling, valtuuston puheenjohtaja, emeritusprofessori Keijo Virtanen ja hallituksen puheenjohtaja, kaupunginjohtaja Aleksis Randell.

Siirtolaisuusinstituutin 40-vuotisjuhlaseminaari jakaantui kahteen osioon, joissa aamupäivällä käsiteltiin "Siirtolaisuuden yleiskysymyksiä" ja iltapäivällä "Maahanmuuttoa". Aamupäivän vastaanottoon valtiovalan tervehdyksen toi opetus- ja viestintäministeri Krista Kiuru.

40-vuotisjuhlassa palkittiin instituutin John Morton -palkinnolla neljä Suomen siirtolaisuustutkimuksen "konkaria", Reino Kero (2. vas), Olavi Koivukangas, Auvo Kostiainen ja Keijo Virtanen. Vasemmalla Ismo Söderling, itsekin tutkimusalan kokeneinta kaartia.

Vieraiden kättelyä

Instituutin muuttoliikesymposiumeissa on perinteisesti ollut iltajuhla. Vuoden 1985 iltatilaisuus pidettiin instituutissa Piispankadulla. Vieraiden vastaanotto tapahtui aulassa, suuren lasisen ulko-oven edessä. Kättelyn jälkeen vieraille tarjottiin tervetuliaisjuoma. Runsas tarjoilupöytä oli aulassa, ja se näkyi hyvin ulos.

Vieraita valui tiuhaan tahtiin. Olavi Koivukangas johtajana ja Raimo Narjus hallituksen edeskäypänä toivottivat vieraat tervetulleiksi. Maisa "esikuntineen" seisoivat valmiina tarjoilun kera. Osa saapujista oli tuttuja, mutta huomattava osa oli tietysti eri puolilta maata, eikä siten heti tunnistettavissa. Käteltävien jonoon ilmestyi 3-4 miestä, jotka vaikuttivat vähemmän tutuilta. Tukat oli somasti vesikammattu, ja parratkin ajeltu. Mutta tulijoiden olemus oli vähemmän tutkijamainen. Isännät toivottivat nämäkin vieraat tervetulleiksi. Kättelyn jälkeen Olavi tuli luokseni: "Mistäs nuo neljä viimeisintä tutkijaa ovat kotoisin?". Olin tunnistanut kaverit heti. Turun kaupungilla oli viereisessä talossa alkoholisteille muutama sijoitus-asunto. Pojat olivat haistaneet loistotilaisuuden tankkaamiseen, ja liittyneet jonoon muina miehinä. Kun asia valkeni Olaville, loppui kavereiden ilta yhteen mukilliseen. – Muistelija Ismo Söderling.

12 Siirtolaisten muiston vaaliminen

Siirtolaisuusinstituutti on osallistunut siirtolaisten muiston vaalimiseen pystytämällä eräitä siirtolaisuusmuistomerkkejä.

Herman Spöringin muistomerkki

Turkulaisen Aboa Vetus & Ars Nova -museon ohi kulkeva saattaa ihmetellä muurissa lasilevyn takana olevaa kiveä. Kivi on tutkimusmatkailija Herman Spöringin muistomerkki. Kiven kulkeutuminen Suomeen tutkimusmatkailijan muistomerkiksi on vaihderikas tarina. Kivi on peräisin Spöringin mukaan nimetyltä saarelta Uuden-Seelannin pohjoispuolelta Tolagan lahdelta. Spöringin saari sai nimensä kapteeni Cookilta lokakuussa 1769. Nykyisin saari tunnetaan Pourewan saarena. Ennen kuin luonnonkivi voitiin siirtää Turkuun, paikallinen maoripappi siunasi kiven ja vapautti sen pahoista hengistä. Kivi saatiin matkaan paikallisen maanviljelijän ja kahden vahvan poliisin avustamana.

Turussa ilmeisesti vuonna 1733 syntynyt Herman Dietrich Spöring matkusti brittiläisen tutkimusmatkailijan James Cookin retkikunnan Endeavour-parkkilailulla vuosina 1769–70. Spöring oli retkikunnan sihteeri, piirtäjä ja apulaisluonnontieteilijä. Hänen matkan aikana tekemiään piirroksia on muun muassa British Museumin kokoelmissa. Spöring oli myös ilmeisesti ensimmäinen suomalainen, joka oli käynyt Australian mantereella. Paluumatkalla Eurooppaan Spöring koki monien muiden laivalla olleiden kohtalon: hän sairastui malariaan ja kuoli. Spöring haudattiin mereen. Perille elävänä selvinneistä tutkimusmatkailijoista tuli maailmankuuluja, mutta Spöring unohtui. Vasta 200 vuoden kuluttua hänen panostaan retkikunnassa alettiin arvostaa.

Suomeen tuotu luonnonkivi todettiin liian pehmeäksi, jotta se olisi kestänyt ulkosalla pakkasta. Niinpä kivi päätettiin upottaa Rettigin muuriin. Vuoden 1989

aikana järjestettiin muistomerkistä suunnittelukilpailu, jonka voitti kolmesta ehdokkaasta taiteilija Martin Ahlström. Metallityöt tehtiin Turun ammattikoulussa.

Turun kaupunki myönsi hankkeelle määrärahan, ja valmis muistomerkki paljastettiin 12.5.1990 Suomen yliopistolaitoksen 350-vuotisjuhlien ja Uuden-Seelannin 150-vuotisjuhlallisuuksien yhteydessä. Torvisoittokunnan esityksen ja Olavi Koivukankaan avajaispuheen jälkeen puheen pitivät Uuden-Seelannin suurlähettiläs John McArthur ja Turun yliopiston kansleri Olavi Granö. Muistomerkki otettiin vastaan kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Heikki Löyttyniemi.

Spöringin muistoksi tehtiin vielä vuonna 2007 kaksi rintakuvaa. Patsaat rahoitti Suomen Kulttuurirahasto, joka myönsi niiden tekoon 5 000 euroa. Toinen patsaista on esillä Aucklandin yliopistossa ja toinen Siirtolaisuusinstituutissa. Patsaat valmisti uusiseelantilainen kuvanveistäjä Joanne Sullivan-Gessler, ja ne paljastettiin samanaikaisesti Uudessa-Seelannissa ja Suomessa Siirtolaisuusinstituutissa 21.3.2007 (ks. kuva sivulla 26). Koska Herman Spöringistä itsestään ei ollut kuvaa, käytettiin mallina hänen isäänsä esittävää maalausta.

Ns. Rettigin palatsin (nyk. Aboa Vetus & Nova -museo) muuriin upotetun Herman Dietrichin Spöringin muistomerkki paljastustilaisuus 12.5.1990. Puhumassa Uuden-Seelannin suurlähettiläs John McArthur, oikealla puolellaan hankkeen ”isä”, johtaja Olavi Koivukangas ja vasemmalla puolella Turun yliopiston kansleri Olavi Granö.

Siirtolaisuuden muistomerkki ja Siirtolaispuistikko

Siirtolaisuusinstituutin nykyisen toimipaikan vieressä on Eerikinkadun ja Koulukadun kulmassa nähtävissä kilometripylväs, jossa ovat luvut 39 ja 24. Alkuperäisellä paikalla Toholammin kunnassa tolpan luvut merkitsivät etäisyyksiä Kannukseen ja Lestijärvelle. Koulu- ja Eerikinkadun kulmassa sijaitseva Toholammin kunnan lahjoittama kilometripylväs on nykyisin muistomerkki Suomen siirtolaisille.

Ajatus siirtolaispuistikosta ja muistomerkistä syntyi talvella 2010. Merkki haluttiin paikkakunnalta, josta lähti eniten siirtolaisia Yhdysvaltoihin. Emeritusprofessori Reino Kerolta saadun tiedon mukaan Pohjois-Pohjanmaan Toholammin pitäjästä oli lähtenyt noin kolmannes asukkaista siirtolaisiksi. Instituutin johtaja Ismo Söderling soitti kunnanjohtaja Jari Kangasvierelle, jolta tiedusteltiin muistomerkiksi sopivaa kilometripylvästä.

Kunnassa oli jäljellä enää yksi pylväs, joka sijaitsi kylän entisen Amerikanraitin eli vanhan Mäkeläntien vierellä. Tolppa oli säilynyt, sillä tie oli yksityistie ja Mäke-

Yksi vuoden 2011 Ulkосуomalaisjuhlan tapahtumista oli Suomen siirtolaisuuden muistoksi perustetun puistikon avajaiset instituutin toimitalarakennuksen päädyssä. Juhlallisuuksiin liittyi puistikoon pystytetyn muistomerkkin paljastus.

län talo oli aivan pylvästä vastapäätä. Asia saatiin sovituksi, ja tolppa lähetettiin Turkuun Toholammin kunnan lahjana.

Turun kaupungin nimistötoimikunta sai Siirtolaisuusinstituutilta anomuksen, jossa esitettiin instituutin tontilla olevan nurmikon nimeämistä Siirtolaisuuspuistoksi, ja sinne tulevan kilometritolpan nimittämistä Siirtolaisuusmuistomeriksi. Nimistötoimikunta kävi anomukseen liittyvää keskustelua useissa kokouksissaan. Erityisen huolissaan toimikunta oli siitä, voidaanko pari puuta käsittävää nurmialuetta kutsua puistoksi. Toimikunta halusi myös muistomerkin mieluummin lähelle satamaa ja Turun linnaa. Hallituksen puheenjohtajan Pertti Paasion voimakkaan vaikutustyön (nykykielellä lobbaamisen) ansiosta instituutin esitys meni läpi, joskin puiston sijasta alue nimitettiin puistikoksi.

Muistomerkin pystyttämiseen liittyi myös omat tarinansa. Ammattikorkeakoulussa grafiikkaa opiskeleva Heli Mäkitalo restauroi pylvään numerot. Turun kaupungin rakennusmestarin Pirkko Kunnarin hankkimat ammattilaiset pystyttivät 700-kiloisen patsaan. Juhannuspäivänäkin jatkunut pystyttämisooperaatio kiinnosti useita ohikulkijoita, muun muassa poliisipartiota, joka ihmetteli lukujen merkitystä ja työhaalareita työskenteleviä pystyttäjiä. Myös pystytettävän kilometritolpan takana aidassa oleva suuri auton rekisterikilpi ja siinä oleva lukusarja

Siirtolaisuuspuistikon avajaisissa puhunut Toholammin kunnanhallituksen puheenjohtaja Jorma Maunula, takanaan hallintojohtaja Tapani Tiilikka ja airueena toiminut instituutin virastomestari Satu Löppönen.

020-202 ihmetyttivät ihmisiä. Kyseessä oli kuitenkin puistikkoon ja muistomerkkiin liittymätön Fonectan mainos, joka poistettiin myöhemmin. Vihkiäistilaisuudessa Suomen lippu sijoitettiin siten, että mainos saatiin häivytettyä sen taakse.

Pylvään viereen kiinnitettiin laatta, jossa lukee kolmella kielellä ”Muistomerkki siirtolaisille, jotka eivät unohtaneet kotimaataan.” Muistomerkki valmistui lopullisesti, kun puistikkoon tuotiin kuorma-autolla tekonurmikko ja patsaalle johtava kiveys. Juhlalliset avajaiset Siirtolaispuistikolle ja muistomerkille järjestettiin 4.7.2011 Suomi Sydämessä -siirtolaisjuhlan viimeisenä päivänä. Kyseessä oli myös Yhdysvaltain itsenäisyyspäivä. Niinpä tilaisuutta kunnioitti läsnäolollaan suurlähettiläs Bruce Oreck puolisoineen.

Tilaisuus alkoi Turun VPK:n torvisoittokunnan tahdittamana. Toholammin kunnan edustajat, hallintojohtaja Tapani Tiilikka ja kunnanhallituksen puheenjohtaja Jorma Maunula luovuttivat muistomerkkin, ja vastaanottajana oli Siirtolaisuusinstituutin hallituksen varapuheenjohtaja, professori Auvo Kostiainen. Siirtolaisten tervehdyksen USA:sta toi kolmannen polven amerikansuomalainen, professori Arnold Alanen. Suomessa asuvien maahanmuuttajien puheenvuoron piti opiskelija Nguyen Minh, joka edusti Turussa asuvia vietnamilaisia. Airueina toimivat Siirtolaisuusinstituutista Satu Löppönen ja Jarno Heinilä. Pihan puolella oli

Siirtolaispuistikossa oleva muistolaatta on kiinnitetty Turun rautatieaseman entisen veturitalin ratakiskosta katkaistujen tolppien päälle. Kiskotus purettiin Logomo-kulttuurikeskuksesta.

Muistomerkki siirtolaisille, jotka eivät unohtaneet kotimaataan
Minnesmärke över de emigranter som inte glömt sitt hemland
Monument for the emigrants who never forgot their homeland

Muistomerkkin on lahjoittanut Toholammin kunta
 Minnesmärket har donerats av Toholampi kommun
 The Monument was donated by the municipality of Toholampi

Siirtolaisuusinstituutti
 Migrationsinstitutet
 The Institute of Migration

4.7.2011

Suomi-Amerikka Yhdistysten Liiton isännöimä USA:n itsenäisyyspäiväjuhla, jossa juhlintaa jatkettiin Yhdysvaltain Suomen-suurlähettilään Bruce J. Oreckin johdolla.

Onnettomuuksien uhrien muistotilaisuuksia

Muistomerkkien ja tutkimuksen ohella Siirtolaisuusinstituutti on vaalinut siirtolaisten muistoa osallistumalla ja järjestämällä erilaisia muistotilaisuuksia. Vapunpäivänä vuonna 2000 tuli kuluneeksi 100 vuotta tuhoisasta Scofieldin kaupungin kaivosonnettomuudesta Utahin osavaltiossa Yhdysvalloissa. Räjähdyksessä kuoli arviolta 200–300 ihmistä, joista kolmannes oli syntynyt Suomessa, pääasiassa Keski-Pohjanmaalla. Esimerkiksi Vetelin Räyringistä lähtenyt Isoluoman perhe menetti onnettomuudessa yhdeksän perheenjäsentään.

Instituutissa on Titanicin ohella muistettu höyrylaiva Empress of Irelandin kohtaloa. Laivan upotessa toukokuussa 1914 oli hukkuneiden joukossa monia suomalaisia. Turman uhrien muistoksi järjestettiin muistotilaisuus Siirtolaisuuden muistomerkillä 28.5.2014, lähes sata vuotta turman jälkeen. Vaikka Empress of Irelandin uppoaminen jäi vähäiselle huomiolle Suomessa, vei laiva syvyyksiin yli 63 maanmiestämme, Titanicin turmassa menehtyneitä suomalaisia oli 43.

Empress of Irelandin turman muistotilaisuus 28.5.2014. Kuvassa onnettomuudesta pelastuneen Frans Praksin lapsenlapsi Aulis Hirvelä, seppelettä laskeva johtaja Ismo Söderling ja muistopuheen pitänyt Ruskon seurakunnan kirkkoherra Pasi Salminen.

13

Instituutin ensimmäiset 40 vuotta tiivistäen

Siirtolaisuusinstituutti on ollut koko olemassaolonsa ajan alansa keskeinen tutkimus- ja dokumentaatiokeskus Suomessa. Muuttoliikkeitä on tehty ilmiönä tutuksi sekä tieteentekijöille että laajalle yleisölle. Tilastointi, tutkimuskartoitus, soveltava tutkimus ja opinnäytteiden ohjaus sekä niiden tekeminen instituutin aineistoista ovat palvelleet hallintoa, viranomaisia ja korkeakouluja. Tiedotus, museonäytteilyt ja sukututkimus puolestaan ovat antaneet suurelle yleisölle mahdollisuuden ymmärtää siirtolaisuutta monista eri näkökulmista. Instituutti on myös alusta alkaen toiminut ”local to global”, valtakunnallisesti ja maailmanlaajuisesti.

Toiminta vakiintui pian 1970-luvulla

Instituutti perustettiin yliopistokaupunki Turkuun, jossa oli jo 1960-luvulta alkaen tehty kaukosiirtolaisuuden tutkimusta. Tiedontarve suomalaisten muutoista ulkomaille ja maan sisällä oli suuri eri ministeriöissä, joten instituutissa ryhdyttiin ensi töikseen kartoittamaan alan tutkimusta. Suuria kartoituksia tiedon tarpeesta ja tehdystä tutkimuksesta toteutettiin vuosina 1974 ja 1978. Bibliografioiden laatiminen tutkimuksen käyttöön oli toiminnan keskipisteessä.

Siirtolaisuusteema oli vuonna 1977 kuuma kansallinen puheenaihe. Tuolloin pääministeri Kalevi Sorsa antoi ruotsalaiselle uutistoimistolle haastattelun, jossa hän ehdotti toimenpiteitä Suomesta Ruotsiin suuntautuvan siirtolaisvirran rajoittamiseksi. Pääministeri arvioi seuraavien kolmen syyn vaikuttavan siirtolaiseksi lähtemiseen: työttömyyden, asumisen kalleuden sekä Ruotsin työpaikoilla vallitsevan paremman hengen.

1970-luvulla vuosittain lähes 200 000 suomalaista vaihtoi asuinkuntaa. Muuton seurauksena tunnettiin juurettomuutta, identiteetin epävarmuutta ja tarvetta palata turvalliseen sekä kestäväan lähtöympäristöön. Professori Harald Teir muotoili siirtolaisuustunteen näin: ”Nykyajan ihminen lähtee siirtolaiseksi sisimmässään.

Aikakauden kiihkeys ja kilpailu kaikilla elämän alueilla aiheuttaa sen, että ihminen sulkeutuu itseensä”.

Maassamuuttoa koordinoimaan asetettiin maassamuuttojaosto. Ruotsiin muuttaneiden tutkimiseksi aloitettiin useita projekteja ja instituutti oli mukana perustamassa Ruotsinsuomalaisten arkistoa Tukholmaan. Australiassa väitelleen Olavi Koivukankaan myötä aloitettiin Australian siirtolaisuuden tutkimus vuonna 1978. Tehdyn tutkimuksen ja kartoituksen tuloksia päästiin hyödyntämään vuonna 1979, jolloin Ruotsin siirtolaisuuden ja maassamuuton tutkimusprojektit saivat oman rahoituksensa.

1980-luku

Ruotsiin kohdistuvassa siirtolaisuudessa koettiin käänne 1980-luvulla, kun Ruotsista alkoi suuri paluumuutto takaisin Suomeen. Instituutissa ryhdyttiin tutkimaan paluumuuttajien sopeutumista monista eri näkökulmista. Ruotsin siirtolaisuuden merkitystä korosti vuosikymmenen alussa avattu museonäyttely ”Oi Maamme Suomi – Vårt Land Vårt Land – Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin kautta aikojen ”.

Instituutin arkiston matka-arkkuja ja muuta esineistöä odottamassa siirtoa Piispankadulta Linnankadun toimitiloihin 9.1.2002.

Siirtolaisuusinstituutti nousi 1980-luvulla sukututkijoiden kiinnostuksen kohteeksi. Dokumentoinnin tarve tältä osin tiedostettiin. Henkilörekisterin suunnittelutyö aloitettiin vuonna 1988, ja rekisteri ennen toista maailmansotaa siirtolaisiksi lähteneistä perustettiin vuonna 1989.

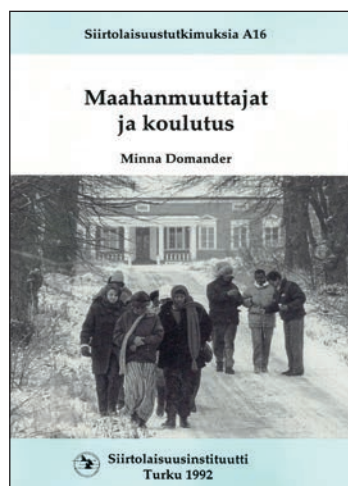
Olavi Koivukankaan Australia-tutkimus kulminoitui vuonna 1986 hänen yleisen historian väitöskirjaansa ”*Sea, Gold and Sugarcane. Attraction Versus Distance? Finns in Australia 1851-1947*”. Siirtolaisuusinstituutti käytti paljon aikaa ja vaivaa Australian eurooppalaisen asutuksen 200-vuotisjuhlien valmisteluun. Samoin Ruotsin Delawaren siirtokunnan 350-vuotisjuhlat teettivät runsaasti työtä.

EU-Suomesta tulee maahanmuuttomaa 1990-luvulla

Siirtolaisuuden kuva maassamme mullistui, kun Neuvostoliitto hävisi maailmankartalta. Samoin erilaisten sotien myötä Suomeen saapui vietnamilaisia, somaleja ja inkeriläisiä. Instituutti ryhtyi uusimaan toimenkuvaansa saadakseen uudet maahanmuuttoilmiöt tutkimuksen piiriin. Vuoden 1991 sääntöuudistuskeskustelussa instituutin tehtäviin lisättiin pakolaisuuden tutkimus.

Muuttunut maailmantilanne heijastui nopeasti instituutin tutkimustoimintaan. Ensimmäiset artikkelit somalien ja inkeriläisten tilanteista julkaistiin jo 1990-luvun alussa *Siirtolaisuus-Migration*-lehdessä. Historiallisen siirtolaisuuden tutkimuksessa toiminta keskittyi Suomen siirtolaisuuden historian tekoon. Kolme ensimmäistä osaa (1, 2 ja 4) ilmestyivät vuosina 1996–1998. Instituutti laajensi tutkimustoimintaansa avaamalla vuonna 1994 Pohjanmaan aluekeskuksen Suomen suuren siirtolaisuuden ydinalueelle.

Instituutti monipuolisti tarjontaansa sukututkijoille julkaisemalla siirtolaisrekisterin. Suuri avaus yleisön suuntaan oli vuoden 1992 Juuret Suomessa -tapahtumalla. Arkistoa, kirjastoa ja rekistereitä viriteltiin tulevaa suur tapahtumaa varten. Juhlien jälkeen Siirtolaisuusinstituutille tulikin niin paljon kyselyitä, että niitä piti purkaa vielä seuraavan vuoden puolella.

2000-luvun alku

Alkaneen vuosituhanen ensimmäinen vuosikymmen alkoi taloudellisesti heikoissa merkeissä kustannusten nousun ja kalliin muuton vuoksi, joten instituutissa toteutettiin YT-neuvottelut ja henkilökuntaa oli pakkolomautettuna osan aikaa. Vuoden 2003 pelastukseksi koitui opetusministeriöltä saatu lisäavustus ja Kaarle Hjalmar Lehtisen rahaston avustus. Huonon taloudellisen tilanteen seurauksena julkaisutoimintaa suunnattiin verkkojulkaisuihin. Vasta vuonna 2006 taloudellinen tilanne alkoi normalisoitua.

Instituutti tuli kansalaisten tietoisuuteen monin tavoin. Yhteistyössä Filmihalli Oy:n kanssa toteutettu Ulkosuomalaisen tarina -sarja keräsi miljoonia katsojaker-toja ja kotisivujen vierailijamäärät kasvoivat jatkuvasti. Suomen siirtolaisuuden historian viimeiset kolme osaa julkaistiin.

Maassamuutto ja siihen liittyvä tutkimus muuttuivat 1990-luvun lopulla olennaisesti; kun vielä 1980-luvulla työikäisten muutot asutuskeskusten välillä olivat huomion keskipisteenä, siirryttiin enenevässä määrin tutkimaan muun muassa eläkeläisten, opiskelijoiden ja korkeasti koulutettujen muuttoa.

Etnobarometri 2013 oli ensimmäinen instituutin tutkimus, jossa mitattiin ulkomaalaistaustaiseen väestöön kohdistuvia asenteita. Barometristä on suunniteltu instituutille samanlaista brändiä kuin muuttoliikesymposiumeista. Kuvassa vasemmalta tutkija Heli Sjöblom-Immala, tutkimusjohtaja Elli Heikkilä, vanhempi tutkija Krister Björklund ja johtaja Ismo Söderling.

2010 ja eteenpäin

Siirtolaisuusinstituutin toiminta uudessa toimitilassa Eerikinkadulla on tuonut tullessaan suuria muutoksia. Olavi Koivukankaan kausi johtajana päättyi 31.12.2009, ja Ismo Söderling aloitti uutena johtajana 1.1.2010. Hänen aikanaan organisaatio on muuttunut prosessiorganisaation suuntaan. Toimenkuvat ovat selkeytyneet tiimien perustamisen ja resurssien lisäämisen myötä.

Tiedotuksen rooli on kasvanut ja kasvaa edelleen. Uudet kotisivut, sähköinen uutislehti ja METTI-tietokanta ovat nykyisin instituutin kannalta tärkeitä työkaluja. Tapahtuneen siirtolaisuuden tarkastelu on edelleen tärkeää, kun instituutin perusnäyttelyt uusittiin ja suomalainen siirtolaisuus sai instituutin rakennuksen viereen oman muistomerkin ja puistikon.

Viime vuodet ovat tuoneet yllättäviä tilanteita, joihin Siirtolaisuusinstituutti on kyennyt joustavasti reagoimaan. Centret för Svenskfinlandin perustaminen keväällä 2014 on hyvä osoitus tästä. Instituutti on 40 vuodessa kasvanut kahden työntekijän ja kahden lastulevyistä kasatun huoneen laitoksesta tärkeäksi muuttoliikkeiden tutkimus- ja dokumentointilaitokseksi.

Instituutti sai vuoden 2015 alussa ulkoseinälleen näyttävän nimikyltin, joka osaltaan lisää näkyvyyttä erityisesti paikallisväestön silmissä. Entistä useampi satunnainen ohikulkijakin on kyltin nähtyään päätenyt ihmettelemään mm. instituutin hienoja näyttelyjä.

Siirtolaisuusinstituutin vuosille 2013–2017 laatiman strategian mukaan ”Siirtolaisuusinstituutti on viiden vuoden kuluttua maamme johtava toimija muuttolikkeiden ja etnisyyden tutkimuksen, dokumentoinnin ja tietopalvelun alalla. Instituutti on tunnustettu sekä haluttu koti- ja ulkomainen yhteistyökumppani ja resurssikeskus”. Siirtolaisuusinstituutin johtaja vaihtuu kesäkuussa 2015. Uudeksi johtajaksi on nimitetty dosentti Tuomas Martikainen. Muutaman vuoden kuluessa instituutti menettää eläköityvien tutkijoiden ja asiantuntijoiden myötä vuosikymmenien korvaamattoman arvokkaan kokemuksen muuttoliikkeiden, siirtolaisuuden ja siirtolaisten tuntemuksesta. Osaavan henkilöstön etsiminen tehtäviä täyttämään tulee olemaan Tuomaksen haastava ja kauaskantoinen tehtävä.

Seuraavia suuria ponnistuksia tulevat olemaan Muuttoliikesymposium 2015 sekä seuraava suuri ulkosuomalaisjuhla, jota suunnitellaan vuodeksi 2017 Suomen satavuotisjuhlien yhteyteen. Opetusneuvos Jussi Saukkosen lausui perustamiskokouksessa vuonna 1974: ”Instituutti on kuin tyhjä säkki. Vain aika näyttää pysyykö se pystyssä”. Säkki on pysynyt pystyssä, välillä pullistuen, välillä hieman henkeä vetäen. Mutta sitten taas entistä ehompana.

Yhteisapelillä pärjää! Siirtolaisuusinstituutin ja Turun yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen pesäpallo-ottelu 12.9.2013. Instituutti hävisi niukasti, mutta otti seuraavana vuonna voiton.

14

Henkilöitä Siirtolaisuusinstituutin historian varrelta

Henkilökunta

Olavi Koivukangas (toimessa vuosina 1974–2009)

Siirtolaisuusinstituutin pitkäaikainen johtaja Olavi Koivukangas aloitti tehtävänsään instituutin perustamisvuonna 1974. Tätä ennen hän oli opiskellut Turun yliopistossa oikeustiedettä vuosina 1966–1968 ja työskennellyt kolmen vuoden stipendillä Australiassa vuosina 1969–1972. Koivukangas väitteli tohtoriksi Australian National Universityn Väestötieteen laitokselta vuonna 1972 ensimmäisenä suomalaisena. Hän väitteli myös Turun yliopiston yleisen historian laitoksella vuonna 1986.

Koivukangas vaikutti voimakkaasti instituutissa Suomen siirtolaisuuden historia-sarjan syntymiseen. Hänen myötään Suomesta Australiaan ja Uuteen-Seelantiin suuntautunut siirtolaisuus on selvitetty perinpohjaisesti. Koivukangas ideoi myös Peräseinäjoen Siirtolaisuusmuseota ja siirtolaisrekisteriä.

Maija-Liisa Kalhama (1974–2002)

Maija-Liisa ”Maisa” Kalhama oli instituutin toinen työntekijä instituutin aloitessa toimintansa vuonna 1974. Tuolloin hän aloitti toimistosihteerin tehtävässä. Kalhama oli avainhenkilö useiden julkaisujen, seminaarien, juhlien ja tapahtumien organisoinnissa. Kalhama muun muassa johti ”Juuret Suomessa 1992” -tapahtuman suunnittelua. Maisa Kalhama jäi eläkkeelle vuonna 2002 hallintopäällikön toimesta. Hän on lahjoittanut Siirtolaisuusinstituutille kokoamiaan aineistoja mm. siirtolaisuuteen liittyvistä muistomerkeistä. ”Instituutti ilman Maisaa on sama kuin soutuvene ilman airoja” – totesi joku. Ja osui oikeaan.

Seija Sirkiä (1977–2010)

Seija Sirkiä (silloin os. Albrecht) aloitti instituutissa vuonna 1977 toimistoapulaisena. Hän toimi myös kanslistina sekä toimistosihteerinä ja instituutin ensimmäisenä arkistonhoitajana vuosina 2002–2009.

Ismo Söderling (1980–1990 ja 2010–)

Ismo Söderling vaikutti Siirtolaisuusinstituutissa tutkimussihteerinä vuosina 1982–1990. Jo sitä ennen hän oli toiminut Suomen Akatemian rahoittamassa maassamuuttohankkeessa tutkijana. Söderling oli Väestöliiton edustajana hallituksessa (1997–2009) sekä vuodesta 2010 lähtien instituutin johtajana. Söderling väitteli instituutin aineistoista 1988 valtiotieteiden tohtoriksi Turun yliopistossa.

Tutkimussihteerin toimesta Söderling siirtyi Turun yliopiston sosiaalipolitiikan vs. apulaisprofessoriksi vuonna 1990. Söderling tuli Siirtolaisuusinstituutin toiseksi johtajaksi vuonna 2010 Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksen johtajan tehtävästä. Söderlingin aikana instituutissa on keskitytty etenkin tutkimustoiminnan sekä sähköisen tiedottamisen kehittämiseen.

Jouni Korkiasaari (1980–)

Jouni Korkiasaari aloitti Siirtolaisuusinstituutissa vuonna 1980 ”Maassamuuttajan muotokuva ja sopeutuminen” –hankkeen tutkijana. Hän on ollut siitä lähtien instituutissa tutkijana, erikoistutkijana, vanhempana tutkijana ja nyttemmin tietopalvelupäällikkönä.

Korkiasaaren esittelyyn Siirtolaisuusinstituutin verkkosivuilla kuuluu ”Remontti-Reiska” & ”Jokapaikan höylä”. Korkiasaaren kokemus ja asiantuntijuus siirtolaisuuden, internetin, tietokoneiden, taittotyön ja sukututkimuksen aloilla sekä tunnettu palvelualltius ovat pitkään olleet Siirtolaisuusinstituutin menestyksellisen toiminnan kulmakiviä. Hän on ollut suosittu luennoitsija mitä erilaisimmissa tapahtumissa.

Taimi Sainio (1985–2008)

Taimi Sainio aloitti instituutissa vuonna 1985 vs. toimistoapulaisena. Hän toimi pitkään kirjastonhoitajana muun muassa vs. kirjastoapulaisen nimikkeellä. Taimi huolehti kirjaston ohella Siirtolaisuus-Migration -lehden toimittamisesta. Tausaltaan suomenkielen opettajana hän tarkasti ja korjasi usein muiden instituutin työntekijöiden tekstejä.

Elisabeth Uschanov (1990–)

Sukututkija Elisabeth Uschanov on ollut Siirtolaisuusinstituutin palveluksessa vuodesta 1990, jolloin hän tuli siirtolaisrekisteriin tallentajaksi. Myöhemmin tehtävä vaihtui siirtolaisrekisterivirkailijaksi ja lopulta vuonna 2005 sukututkijaksi. Elisabeth Uschanov on ollut siirtolaisrekisterin keskeisenä esittelijänä kirjamesseilla ja muissa tilaisuuksissa. Hän on myös osallistunut useiden teosten

kirjoitustyöhön, joista mainittakoon erittäin suosittu ”How to Trace Your Roots in Finland” teos, sekä Titanicin suomalaisista kertova julkaisu.

Sukututkimuksen roolin jatkuva vahvistuminen ovat tehneet siitä instituutille tärkeän toimintakohteen ja myös tulonlähteen. Elisabeth Uschanov siirtyi vuonna 2013 osa-aikaeläkkeelle.

Krister Björklund (1992–)

Krister Björklund on toiminut Siirtolaisuusinstituutissa tutkimussihteerinä ja tutkijana. Hänen erityisiä tutkimusprojektejaan ovat olleet sveitsinsuomalaisten tutkimus, maahanmuuttajien kotoutumismallit Närpiössä sekä viimeisimmäksi HALATEN-hanke, jossa tarkastellaan yksintulleiden alaikäisten sopeutumista. Björklundin toimitustyö varmisti Suomen Siirtolaisuuden Historia -sarjan viimeisen osan valmistumisen.

Björklund on ollut myös dokumentointivastaavana ja esitellyt siirtolaisrekisteriä eri tilaisuuksissa ympäri maailmaa. Hän on edustanut instituuttia useissa eri tilaisuuksissa ja toiminut monien instituutin järjestämien tapahtumien koordinaattorina. Krister Björklund nimitettiin vanhemmaksi tutkijaksi vuonna 2013.

Elli Heikkilä (1999–)

Elli Heikkilä aloitti Siirtolaisuusinstituutin tutkimuspäällikkönä vuonna 1999 (tutkimusjohtajana vuodesta 2005). Ennen instituuttiin tuloaan hän oli ollut kosketuksissa instituuttiin osallistumalla mm. Muuttoliikesymposiumeihin ja kirjoittamalla artikkeleita *Siirtolaisuus-Migration* -lehteen.

Elli Heikkilä väitteli filosofian tohtoriksi maantieteestä Oulun yliopistossa vuonna 1989. Väitöskirja käsitteli maan sisäistä muuttoliikettä ja aluekehitystä. Ennen siirtymistään instituuttiin Elli oli Oulun yliopiston Kajaanin kehittämisseskuksen aluekehitysyksikössä tutkijana ja erikoistutkijana.

Kirsi Sainio (2006–)

Hallintopäällikkö Kirsi Sainio on ollut Siirtolaisuusinstituutin palveluksessa vuodesta 2006 lähtien, jolloin hän aloitti toimistonhoitajan sijaisena. Työnkuvaan tuli vuoden 2006 lopulla taittotyöt, jotka työllistivät vuonna 2008 kirjastonhoitajaksi siirtyneen Sainion lähes kokopäiväisesti. Vuonna 2010 Sainio siirtyi jälleen toimistotehtäviin, ja vuonna 2012 hänet nimitettiin hallintopäälliköksi.

Kirsi Sainion toimenkuvaan kuuluu talous- ja henkilöstöhallinnosta vastaaminen sekä julkaisutuotannon koordinointi. Hän toimii myös *Siirtolaisuus-Migration* -lehden toimitussihteerinä ja julkaisujen taittajana. Kirsi toimii myös hallituksen ja valtuuston sihteerinä.

Markku Mattila (2007–)

Pohjanmaan aluekeskuksen aluepäällikkö Markku Mattila aloitti tehtävässään vuonna 2007. Tätä ennen hän työskenteli projektipäällikkönä Seinäjoen yliopistokeskuksessa, ja sitä aikaisemmin Tampereen yliopiston historian laitoksella opetus- ja tutkimustehtävissä. Markku Mattilan työtehtäviin kuuluu aluekeskuksen toiminnan johtaminen sekä tutkimus, erityisesti Pohjanmaan alueen muuttoliikkeistä.

Koulutukseltaan Mattila on filosofian tohtori Suomen historiasta. Hän väitteli vuonna 1999 otsikolla ”Kansamme parhaaksi: Rotuhygieniä Suomessa vuoden 1935 sterilointilakiin asti”. Markku Mattila on myös Tampereen yliopistossa Suomen historian dosentti. Mattilan tekemiin tutkimuksiin kuuluvat muun muassa *Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajat* (2011) sekä *Tomaatteja, teollisuutta ja monikulttuurisuutta: Närpiön malli maahanmuuttajien kotouttamisessa* (2013, yhdessä Krister Björklundin kanssa).

Jarno Heinilä (2010–)

Jarno Heinilä aloitti arkistonhoitajana vuonna 2010. Hänen toimenkuvaansa kuuluvat arkistolahjoitusten vastaanotto, arkistoon liittyvä tietopalvelu ja muut vastaavat tehtävät. Arkistonhoitoon liittyvien tehtävien ohella hän on myös instituutin näyttelytilavastaava.

Satu Löppönen (2011–)

Virastomestari Satu Löppönen aloitti tehtävässään vuonna 2011. Hänen työtehtäviinsä kuuluvat yleisten toimistotehtävien lisäksi seminaarien ja tapaamisten käytännön järjestelyt sekä kirjavaraston ylläpito. Satu Löppönen vastaa myös julkaisujen myymisestä. Valokuvaajana Satu on ikuistanut monet instituutin tapahtumista. Satu on ollut korvaamaton apu useiden näyttelyiden rakentamisessa.

Krista Mielismäki-Kettunen (2012–)

Krista Mielismäki-Kettunen aloitti taloushallinnon assistenttina vuonna 2012. Kirjanpidon ja muiden taloushallinnollisten tehtävien ohella hän huolehtii instituutin kirjamyynnistä, verkkokaupasta sekä kotisivujen päivittämisestä.

Lilli Kojo (2013–)

Lilli Kojo aloitti vuonna 2013 Siirtolaisuusinstituutissa informaattikkona. Hän toimii kirjastonhoitajana sekä vastaa monipuolisesti tiedottamisesta. Lilli on myös instituutin sähköisen uutislehden toimitussihteeri.

Magnus Enlund (2014–)

Magnus Enlund aloitti vuonna 2014 perustetun Centret för Svenskfinlandin projektipäällikkönä. Hän tekee Suomen historiaan liittyvää väitöskirjaa Jyväskylän yliopistossa. Magnus on saanut Centretin hyvin käyntiin hyvänä tukenaan mm. tutkija Kjell Herberts ja rehtori Tom Hansén.

Edellisten lisäksi instituutissa on ollut vakituisia työntekijöitä, jotka ovat siirtyneet muille työmarkkinoille. Tällaisista mainittakoon toimistosihteerit Anne Virtanen (Seppänen) (vuosina 1988–2004), toimistovirkailija Piija Huhtala (Niittykoski) (vuosina 1994–2002), tutkussihteerit ja tutkuspäällikkö Kalevi Korpela (1995–1998) ja taluspäällikkö Marja-Liisa Pakkala (vuosina 2002–2004). Heidän lisäksi instituutissa on työskennellyt useita projektityöntekijöitä, joista pitkäaikaisimmat ovat olleet tutkijat Eve Kytäjä (1993–2000) ja Heli Sjöblom-Immala (2002–2015).

Lähes koko instituutin henkilökunta koolla 18.12.2013, edessä vasemmalta: taloushallinnon assistentti Krista Mielismäki-Kettunen, tutkimusassistentti Tytti-Maaria Laine, virastomestari Satu Löppönen, tutkimusjohtaja Elli Heikkilä, tutkimusassistentti Heidi Kiiveri, ylärivissä tietopalvelupäällikkö Jouni Korkiasaari, työharjoittelija Henri Kurko, tutkija Heli Immala-Sjöblom, informaattikko Lilli Kojo, johtaja Ismo Söderling, koordinatori Sari Vanhanen (Womento-projekti), hallintopäällikkö Kirsi Sainio, vanhempi tutkija Krister Björklund, arkistonhoitaja Jarno Heinilä, sukututkija Elisabeth Uschanov, työharjoittelija Marko Alivuotila ja siirtolaisrekisterin vapaaehtoistyöntekijä Timo Sutela.

Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunnan/valtuuston puheenjohtajat sekä hallituksen puheenjohtajat

Valtuuskunnan puheenjohtajat

Jorma Pohjanpalo, professori, 1974–1984

Vilho Niitemaa, professori, 1985–1987

Olavi Granö, akateemikko, 1988–1999

Keijo Virtanen, TY:n rehtori ja emeritusprofessori, 2000–

Hallituksen puheenjohtajat

Vilho Niitemaa, professori, 1974–1984

Tom Sandlund, professori, 1985–2000

Pertti Paasio, ministeri, 2001–2009

Mikko Pukkinen, kaupunginjohtaja 2010

Aleksi Randell, kaupunginjohtaja, 2011–

Edesmenneitä hallituksen ja valtuuskunnan jäseniä

Olavi Granö (1925–2013)

Akateemikko ja kansleri Olavi Granö suoritti maantieteen opinnot Helsingin yliopistossa. Vuonna 1955 hän väitteli filosofian tohtoriksi aiheenaan rannikkotutkimus. Sen jälkeen Granö työskenteli Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen ja Kauppakorkeakoulun eri tehtävissä. Hänet nimitettiin Turun yliopistoon maantieteen apulaisprofessoriksi vuonna 1959 ja professoriksi vuonna 1962.

Olavi Granö toimi Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunnan puheenjohtajana vuosina 1988–1999. Hänet nimitettiin valtuuskunnan kunniapuheenjohtajaksi instituutin 25-vuotisjuhlakokouksessa 19.11.1999. Granön panos Suomen siirtolaisuuden historiasarjan toimituskunnan puheenjohtajana oli keskeinen hankkeen menestyksellisen toteuttamisen kannalta. Hänen työnsä jälki näkyi Siirtolaisuusinstituutin ja Suomen Akatemian lisäksi lukuisissa instituutioissa, yhteisöissä ja yliopistollisissa yhteyksissä.

Raimo Narjus (1929–2011)

Rakennusneuvos Raimo Narjus oli Seutus suunnittelun Keskusliiton edustajana keskeinen vaikuttaja Siirtolaisuusinstituuttia perustettaessa. Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunnan jäsenenä Narjus toimi vuosina 1974–1998 ja hallituksen

jäsenenä vuosina 1984–2000. Hallituksen varapuheenjohtajan asemasta Narjus nimitettiin instituutin johtajan viransijaiseksi vuosiksi 1991–1992 Olavi Koivukankaan ollessa virkavapaalla. Narjus oli arkkitehtinä olennainen vaikuttaja, kun instituutille neuvoteltiin uudet tilat Piispankadulta 1980-luvun alussa.

Raimo Narjus osallistui aktiivisesti Maassamuuttojaoston puheenjohtajana muuttoliikesymposiumien valmisteluihin. Puheenvuoroissaan hän korosti usein ympäristön laadun merkitystä muuttoliikettä puoleensa vetävänä tekijänä. Narjus myös suunnitteli ensimmäisten julkaisusarjojen ulkoasut.

Vilho Niitemaa (1917–1991)

Turun yliopiston yleisen historian professori, Helsingissä syntynyt Vilho Niitemaa (vuoteen 1942 asti Nyman) oli yksi tärkeimpiä suomalaisen siirtolaisuuden tutkijoita ja Siirtolaisuusinstituutin syntymiseen vaikuttaneita henkilöitä. Niitemaa väitteli Baltian keskiajan historiasta vuonna 1949. Vuonna 1955 Turussa professoriuden saanut Niitemaa aloitti Suomen kaukosiirtolaisuuden tutkimusprojektin vuonna 1963 antamalla oppilailleen siirtolaisuuteen liittyviä laudaturtyön aiheita. Hänen aloitteestaan ryhdyttiin keräämään tutkimusmateriaalia Suomesta ja Amerikasta.

Siirtolaisuusinstituutti syntyi nimenomaan yhtenä Niitemaan siirtolaistutkimusprojektin osana. Niitemaa toimi instituutin ensimmäisenä hallituksen puheenjohtajana kymmenen vuoden ajan vuosina 1974–1984. Kiitokseksi Niitemaan panoksesta instituutin hyväksi hänen täyttäessään 70 vuotta julkistettiin valtuuston kevätkokouksen yhteydessä 1987 hänen muotokuvansa. Niitemaa kutsuttiin instituutin kunniapuheenjohtajaksi vuonna 1987.

Jorma Pohjanpalo (1905–1991)

Ylivieskassa syntynyt kauppatieteen tohtori Jorma Pohjanpalo (synt. Friis) työskenteli mm. kauppakorkeakoulun professorina. Vaikka hänellä ei ollut varsinaista siirtolaistutkijan taustaa, Pohjanpalo sai paljon siirtolaisuuskosketuksia toimiessaan Sydneyn Suomen konsulaatin sihteerinä vuosina 1927–31. Palattuaan Pohjanpalo julkaisi kokemuksistaan teoksen ”Australiaa kynällä ja kameralla”. Pohjanpalo toimi pitkään Suomi-Seura ry:n johtokunnassa, minkä edustajana hänet valittiin instituutin ensimmäisen valtuuskunnan puheenjohtajaksi.

Maailmalla liikkueensa ja erilaisia ihmisiä tavatessaan Pohjanpalo loi arvokkaita kontakteja ja toi paljon aineistoja. Pohjanpalo oli valtuuskunnan puheenjohtaja vuosina 1974–1984, ja hänet nimitettiin Siirtolaisuusinstituutin ensimmäiseksi kunniapuheenjohtajaksi. Pohjanpalon laaja siirtolaisuusarkisto lahjoitettiin instituutille vuonna 2014.

Jussi Saukkonen (1905–1986)

Opetusneuvos Jussi Saukkonen oli mukana Siirtolaisuusinstituutissa sen perustamisesta lähtien Suomi-Amerikka Yhdistysten Liiton puheenjohtajan ominaisuudessa. Hänen suostumuksellaan Liitto oli heti valmis liittymään mukaan instituutin toimintaan. Hän oli ensimmäisen valtuuskunnan jäsen SAYL:in edustajana. Saukkosella oli myös merkittävä panos Yhdysvaltain 200-vuotisjuhlan Suomen toimikunnan puheenjohtajana sekä juhlakirjan ”Old Friends – Strong Ties” julkaisemisessa.

Elämänsä aikana Saukkonen vaikutti poliitikkona Kokoomuspuolueessa. Hän oli puolueen kansanedustaja vuosina 1949–1951 ja 1958–1966 sekä opetusministeri vuosina 1964–1966. Jussi Saukkosella oli myös useita muita huomattavia virkoja ja luottamustehtäviä.

